

P – ISSN: 1309-954X
E – ISSN: 2148-2497
Yıl/Year: 2018
Cilt/Volume: 9
Sayı/Issue: 17

BARTIN ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

Uluslararası Hakemli Dergi

AYDINLIK YARINLARA

**BARTIN UNIVERSITY
JOURNAL OF FACULTY OF
ECONOMICS AND
ADMINISTRATIVE SCIENCES**

Peer Reviewed International Journal

17

ISSN Print : 1309 – 954X
ISSN Online : 2148-2497
Yıl/Year : 2018
Cilt/Volume : 9
Sayı/Number : 17

BARTIN ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

Uluslararası Hakemli Dergi

Dergimiz 06.04.2015 tarihinden itibaren EBSCO Host'ta taranmaktadır. DergiPark'ta da yayımlanan dergimizin TÜBİTAK ULAKBİM indeksinde taranması için girişimlerde bulunmuş olup değerlendirilme süreci devam etmektedir.

BARTIN UNIVERSITY JOURNAL OF FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Peer Reviewed International Journal

This journal has been indexed within EBSCO Host since 06.04.2015. It is also published within JournalPark hosted by TUBITAK ULAKBİM. Evaluation processes still continues in order to be scanned also within ULAKBİM (TUBITAK Social Sciences Index) as per our official attempts.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

BARTIN UNIVERSITY JOURNAL OF FACULTY OF
ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Yılda iki defa yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

A peer reviewed international journal published two issues per year

Yıl/Year: 2018 Cilt/Volume: 9 Sayı/Number: 17

ISSN Print: 1309 – 954X ISSN Online: 2148-2497

Sahibi / Owner:

Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi adına
Prof. Dr. Selman KARAYILMAZLAR(Dekan)

Editör / Editor :

Prof. Dr. Selman KARAYILMAZLAR

Alan Editörü/ Associate Editor:

Dr. Öğr. Üyesi İsmail Fatih CEYHAN

Yayın Kurulu / Editorial Board:

Prof. Dr. Anarkül URDALETOVA	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail CERİTLİ	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Jorge GULLÉN UYEN	Universidad ESAN, Peru
Prof. Dr. Kahraman ÇATI	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut KARTAL	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ASUTAY	Durham University, İngiltere
Prof. Dr. Metin SABAN	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Mohamad SEPEHRI	Jacksonville University, ABD
Prof. Dr. Said KINGIR	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Selman KARAYILMAZLAR	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Alper AYTEKİN	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Asiman GULİYEY	Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Mahmut BOZAN	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet ALTINÖZ	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Oğuz TÜRKAY	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Şaban ESEN	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Yaşar ÖZ	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAMACI	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan KARAKAŞ	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hande KÜÇÜKÖNDER	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hande UYAR OĞUZ	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail Fatih CEYHAN	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi M. Said CEYHAN	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Said KÖSE	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Melih BAŞKOL	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ARSLAN	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sabahattin ÇETİN	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yaşar AKÇA	Bartın Üniversitesi
Dr. Jaharudin bin Padli	Universiti Malaysia Terengganu
Dr. Marhanum Che Mohd Salleh	International Islamic University Malaysia
Dr. Mohamad Yazis Ali Basah	Universiti Sains Islam Malaysia
Dr. Nor Ermawati Binti Hussain	Universiti Malaysia Terengganu
Dr. Norasibah binti Abdul Jalil	Sultan Idris Education University
Dr. Zainizam bin Zakariya	Sultan Idris Education University

Online Dergi ve Web:

Dr. Öğr. Üyesi Eyüp Burak CEYHAN

Editing for papers in English Language:

Res. Asst. Onur COMBA

Redaksiyon:

Arş. Gör. Ferhat DEMİRCİ

Yazışma Adresi / Communication Address:

Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Fakülte Dergisi Editörlüğü, 74100 BARTIN
Telefon: 0 378 223 53 99
Faks: 0 378 223 50 39
E-posta: iibfdergi@bartin.edu.tr
Web: <http://iibfdergi.bartin.edu.tr/>

Yasal Sorumluluk / Legal Responsibility

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına ve çevirmenlerine aittir.
The authors and translators are responsible for the content of their papers.

Yayın Hakları / Copyright and Permissions

Tüm yayın hakları saklıdır. Bu derginin hiçbir bölümü yazılı ön izin olmaksızın hiçbir biçimde ve hiçbir yolla yeniden üretilemez ve dağıtılamaz, ancak atıf yapılabilir.
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced and disseminated in any means without the prior written permission of Bartın University Faculty of Economics and Administrative Sciences.
No citation can be made without reference.

İndeks / Indexing

Dergimiz 06.04.2015 tarihinden itibaren EBSCO Host'ta taranmaktadır.
This journal has been indexed within EBSCO Host since 06.04.2015.

DergiPark'ta da yayımlanan dergimizin TÜBİTAK ULAKBİM indeksinde taranması için de girişimlerde bulunulmuş olup değerlendirme süreci devam etmektedir.
It is also published within JournalPark hosted by TUBITAK ULAKBİM. Evaluation processes still continues in order to be scanned also within ULAKBİM (TUBITAK Social Sciences Index) as per our official attempts.

Baskı ve Cilt

Favori Basım Yayın ve Reklamcılık Tic. Ltd. Şti.
Ünalın Mh. Ayazma Cd. Anzer Sk. No:12 Üsküdar / İSTANBUL
Tel: 0216 326 94 86 • Faks: 0216 324 98 25
www.favoribasim.com.tr
Bu sayının Baskı Tarihi: 31.05.2018

17. Sayının Hakem Kurulu/ Referee Board of Issue 17

Prof. Dr. Halil Barış ÖZEL, Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Metin SABAN, Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Özcan SEZER, Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Şaban ESEN, Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Yaşar ÖZ, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAMACI, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aybegüm GÜNGÖRDÜ, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan KARAKAŞ, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gül GÜNEY, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hande UYAR OĞUZ, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail Fatih CEYHAN, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Said KÖSE, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Olkan SENEMOĞLU, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ömer BAYKAL, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Pınar BOLLUKÇU, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sabahattin ÇETİN, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BİLGİN, Bartın Üniversitesi

İÇİNDEKİLER**Pınar KOÇ****Türkiye’de Geçiş Etkisi Hipotezinin Geçerliliği:
Bir Doğrusal Olmayan Zaman Serisi Analizi***The Validity of Pass Through Hypothesis in Turkey: A The Analysis of Nonlinear Time Series*

1-12

Neşe ÇOBAN ÇELİKDEMİR - Mustafa Tevfik KARTAL**Kredi Garanti Fonu Teminatlı Kredilerin Muhasebeleştirilmesi ve
KGF Teminatlarının Bankalara Faydaları***Accounting of Credits Bonded Credit Guarantee Fund (CGF) in Banks and Benefits for Banks*

13-38

Selahattin YAVUZ - Zehra AKMAN**Üniversitelerin Sunmuş Olduğu Hizmetin Öğrenciler Tarafından Algılanması:
Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği***The Students Perception of The Service Offered By The Universities: The Sample of Erzincan
University Faculty of Economics and Administrative Sciences*

39-62

Mahmut BOZAN**İki Tarzı Medeniyet ve İki Tarzı Siyaset***Two Styles of Civilizations and Two Styles of Politics*

63-82

A.Süha KARAYILMAZLAR – H. Selma ÇELİKYAY**Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve Önemi***The Design and Significance of Public Spaces in Cities*

83-90

Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi Yayın İlkeleri ve Yazım Kuralları

91-100

Türkiye’de Geçiş Etkisi Hipotezinin Geçerliliği: Bir Doğrusal Olmayan Zaman Serisi Analizi

Arş. Gör. Dr. Pınar KOÇ

Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
ptorun@sakarya.edu.tr

Öz: Bu çalışmanın amacı döviz kurundan enflasyona geçiş etkisi hipotezinin Türkiye’de geçerli olup olmadığını doğrusal olmayan zaman serisi modellerini kullanarak analiz etmektir. Modelin bağımlı değişkeni TÜFE, bağımsız değişkeni nominal döviz kuru. 1990:01-2017:07 dönemini kapsayan bu çalışmada serilerin doğrusallığını test etmek için Harvey (2007) testi, serilerin durağanlığını sınamak için KSS birim kök testi kullanılmıştır. Son aşamada KSS eşbütünleşme testi uygulanarak döviz kuru ile TÜFE arasındaki eşbütünleşme ilişkisi olup olmadığı analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de nominal döviz kuru ile TÜFE arasında eş bütünleşme ilişkisi yoktur. Yani, Türkiye’de döviz kurundan enflasyona geçiş etkisi yoktur.

Anahtar Kelimeler: Doğrusal Olmayan Zaman Serileri, Eşbütünleşme, Geçiş Etkisi

The Validity of Pass Through Hypothesis in Turkey: A The Analysis of Nonlinear Time Series

Abstract: The aim of this paper is to analyze the pass-through effect of exchange rate on consumer prices for Turkey using the nonlinear time series models have been used. The dependent variable of the model is the CPI and the independent variable of the model is nominal exchange rate. In this study made for the 1990:01-2017:07 period, Harvey (2007) test is used to test the linearity of these series, and the KSS unit root test is used to test the stationary of series. In the last section, the cointegration relationship between the exchange rate and the CPI is analyzed using KSS cointegration test. According to results of this study, there is no cointegration relationship between the Exchange rate and the CPI. In others word, there is no the pass-through from Exchange rate to the CPI in Turkey.

Keywords: The Nonlinearity Time Series, Cointegration, Pass-Through Effect

Giriş

Küreselleşme hareketlerinin yurtiçi enflasyon dinamiklerini etkilemesi “Global Slack” olarak adlandırılmakta; bu olgu döviz kurlarındaki oynaklıklara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Döviz kurlarındaki oynaklıkların hem ithal edilen nihai mal fiyatlarını hem de ithal edilen ara malı fiyatlarını yükselterek yurt içi enflasyon düzeyini etkilemesi ise iktisadi literatürde “döviz kurundan enflasyona geçiş etkisi” ya da kısaca “pass through” kavramı ile ifade edilmektedir (Takhtamanova, 2008: 1). Geçiş etkisi tek fiyat kanununa dayanmaktadır. Eğer tek fiyat kanunu geçerliyse; döviz kurlarında meydana gelen değişmelerin ilgili ülkelerin fiyatlarına yansımaları beklenmektedir (Hegji, 2003: 396). Geçiş derecesinin büyüklüğü, firmaların fiyatlama stratejilerine ve rekabet güçlerine bağlı olarak belirlenmektedir (Benigno ve Faia, 2016: 263-264). Eğer ithal edilen malların fiyatı, ithalatçı ülkenin para birimine göre belirleniyorsa, döviz kurundaki herhangi bir değişme otomatik olarak malın sevk edildiği ülkenin fiyatlarına yansımaktadır. Bu durumda nominal döviz kurundaki değişimler bire bir ithalat fiyatlarına yansımaktadır. Bu durumda geçiş etkisi tamdır. Ancak, ithal edilen malların fiyatları, yerel (ulusal) para birimine sabitlenmişse, döviz kuru hareketleri yurt içi fiyatlara yansımaz. Geçiş etkisi sıfırdır (Jimborean, 2013: 304).

Döviz kuru oynaklıklarının fiyatlar üzerindeki etkisinin anlaşılması birkaç nedenden dolayı önemlidir. Birincisi; döviz kuru geçiş etkisi dinamiklerinin belirlenmesi, şokların makro ekonomik değişkenler üzerindeki etkilerinin analiz edilebilmesi ve optimal para politikasının belirlenmesinde önemlidir (Bache, 2006:2). Örneğin enflasyon hedeflemesi ve sabit döviz kuru rejimi uygulayan ülkelerde politikaların başarılı olması ve hedeften sapmalara karşı gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için; geçiş etkisinin zamanı ve büyüklüğünün bilinmesi gerekmektedir. Enflasyon rejimi uygulayan ülkelerde nominal döviz kurundaki değişimler nedeniyle beklenen enflasyondan sapılması durumunda düzenli faiz oranı ayarlamalarına ihtiyaç duyulurken, sabit döviz kuru rejimini uygulayan ülkelerde geçiş etkisinin olduğundan daha yüksek tahmin edilmesi, devalüasyonun rekabet edilebilirlik düzeyini iyileştirici etkisini kısıtlayabilir İkincisi; ülkeler arasındaki yakınsama süreci ile ilgilidir. Yakınsayan ekonomilerde ülke parasının değerlendirilmesi, enflasyona yol açmaktadır (jimborean, 2013: 303).

Kasım 2000 ve şubat 2001 dönemindeki krizlerden sonra “Güçlü Türkiye” sloganı altında Türkiye’de para ve maliye politikalarıyla ilgili çok sayıda değişiklik yapılmış, Merkez Bankası’nın temel amacının “fiyat istikrarını sağlamak” olduğu belirtilmiştir. Özellikle dışa açıklık oranı yüksek olan ülkelerde döviz kurundan enflasyona geçiş etkisi fiyat istikrarının sağlanması ve optimal para politikası araçlarının seçiminde önemlidir. Bu bağlamda 1990:01-2017:07 dönemini kapsayan bu çalışmanın amacı doğrusal olmayan zaman serilerini

kullanarak Türkiye'de döviz kurundan enflasyona geçiş etkisinin analiz edilmesidir.

1.Literatür Taraması

Döviz kurunun geçiş etkisi ile ilgili ilk çalışmalar 1980'lerde yapılmaya başlanmış, Dixit ve Stiglitz (1977) monopolistik rekabetçi piyasalarda ürün farklılaştırmasının geçiş etkisi üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Dornbusch (1987) döviz kurunun ithalata geçiş etkisini belirleyen faktörleri incelemiş, Krugman (1987) Dornbusch tarafından geliştirilen statik modelleri dinamik bir modele dönüştürerek piyasaya göre fiyatlandırma olgusu çerçevesinde geçiş etkisinin büyüklüğünü analiz etmiştir. Froot ve Klemperer (1989) ve Kasa (1992) diğer modellere ilave olarak arz yanlı etkileri dikkate alan yeni bir model geliştirmiştir. Taylor (2000) enflasyon ile geçiş etkisi arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuş, enflasyon oranı yüksek olan ülkelerde geçiş etkisinin daha büyük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Teorik temellerin atılmasını sağlayan bu çalışmalardan sonra farklı ülke grupları ve farklı dönemlerde geçiş etkisinin büyüklüğü ve geçiş etkisini etkileyen faktörlerle ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır.

Campa ve Goldberg (2002) 25 OECD ülkesinde döviz kurundan enflasyona geçiş etkisinin makro ekonomik değişkenlere bağlı olarak mı yoksa mikro ekonomik değişkenlere bağlı olarak mı açıklanabileceğini araştırmıştır. Çalışmada geçiş etkisinin mikro ekonomik faktörlere bağlı olduğu ve ülkelerin ithalat sepetinin endüstriyel yapısının belirleyici rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır.

Devereux ve Engel (2002) yerel para birimiyle fiyatlandırma yapılması durumunda döviz kurundaki oynaklıkların enflasyona yansımayacağı sonucuna ulaşmıştır.

Anderton (2003) Euro bölgesinde geçiş etkisinin büyüklüğünü ve etkisini araştırmıştır. Euro Bölgesi'nde geçiş etkisinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Firmaların fiyatlandırma stratejileri geçiş etkisindeki azalmanın temel nedenidir.

Junior and Ledesma (2008), yumuşak geçiş regresyon modellerini kullanarak asimetriklerin ve doğrusal olmama durumunun geçiş etkisi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Gelişmiş ülke ekonomilerinden Kanada ve ABD'nin, yükselen piyasa ekonomilerinden Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Meksika ve Güney Amerika'nın ele alındığı çalışmada doğrusal olmama durumunun geçiş etkisini etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Gopinath ve diğerleri (2010), optimal para politikasının seçiminde geçiş etkisinin rolünü incelediği çalışmalarda, nominal fiyat katılıklarının optimal para

politikası ve geçiş etkisinin büyüklüğünü önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Aziz ve diğerleri (2014), gelişmekte olan ülkelerde kısa ve uzun dönemde geçiş etkisinin büyüklüğünde meydana gelen değişmeyi incelemiştir. Çalışmada kısa dönemde geçiş etkisinin daha büyük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dilla ve diğerleri (2017) Endonezya ve Tayland'da, enflasyon hedeflemesi rejiminin geçiş etkisi üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışmada enflasyon hedeflemesine geçtikten sonra, hem kısa dönemde hem de uzun dönemde geçiş etkisinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye'de de geçiş etkisini hipotezinin geçerliliğini araştıran çalışmalar yapılmıştır. Leigh ve Rossi (2002), Türkiye'de geçiş etkisini araştırmıştır. Çalışmada döviz kurundan enflasyona geçiş etkisinin çok kısa dönemde tam olduğu, ancak etkisinin uzun dönemde azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kara ve Ögünç (2005), 2002-2011 dönemi için geçiş etkisini inceledikleri çalışmada Türkiye'de geçiş etkisinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kriz döneminde kur oynaklığının yüksek olması ve enflasyonun düşük olacağı beklentisinin döviz kurundan enflasyona geçiş etkisini azaltabileceği tahmin edilmektedir.

Gündoğdu (2013) 2003-2008 ve 2003- 2012 dönemini ayrı ayrı incelediği çalışmada, döviz kuru şoklarının fiyat endeksleri üzerinde etkili olduğu, ancak 2008 yılından sonra bu etkisinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Bayat ve diğ. (2015), Ocak 2003: Kasım 2013 dönemini kapsayan çalışmada asimetrik nedensellik testini kullanarak Türkiye'de geçiş etkisinin varlığını analiz etmiştir. Çalışmada döviz kuru geçiş etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Damar (2010), döviz kurundan enflasyona ve çekirdek enflasyona geçiş etkisini vektör hata düzeltme modelini kullanarak incelemiştir. Ocak 1995-Haziran 2000 ve Ocak 2002-Aralık 2009 dönemlerinin ayrı ayrı incelendiği çalışmada imalat sanayi enflasyonuna geçiş etkisinin, her iki dönemde de çekirdek enflasyona ve TÜFE'ye geçiş etkisine göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Ergin (2015), 2005-01:2014:12 dönemini kapsayan çalışmasında, VAR modelini kullanarak Türkiye'de döviz kurundan enflasyona geçiş etkisini araştırmıştır. Çalışmada geçişkenliğin çok kısa dönemde çok güçlü olduğu, ancak uzun dönemde geçiş etkisinin zayıfladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Korkmaz ve Bayır (2015) 2008:01-2014:11 dönemini kapsayan çalışmada, Vektör hata düzeltme modeli kullanılmıştır. Çalışmada döviz kurundan üretici fiyat endeksine doğru ve TÜFE'den döviz kuruna doğru tek yönlü nedensellik olduğu belirlenmiştir.

Türkiye'de döviz kurundan enflasyona geçiş etkisini inceleyen çalışmalarda, döviz kurundan enflasyona geçiş etkisinin düşük ve yavaş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sözü edilen çalışmaların tamamında doğrusal zaman serileri kullanılmıştır. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak Türkiye'de döviz kurundan enflasyona geçiş etkisi hipotezinin geçerliliği doğrusal olmayan zaman serileri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışma, Metodolojik bakımdan çalışma özgün bir çalışmadır.

2. Veri Seti ve Yöntem

1990:01-2017:07 dönemini kapsayan bu çalışmada analiz yapılırken, OECD veri tabanından alınan nominal dolar kuru değerleri ve TÜFE (2010=100) değerleri kullanılmıştır. Doğrusal olmayan zaman serilerinde öncelikli olarak serilerin doğrusallığı test edilmeli, serilerin doğrusal olup olmadığına karar verilmelidir. Bu bağlamda serilerin doğrusallığını test etmek için Harvey testi kullanılmış, serilerin doğrusal olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Zaman serisi analizlerinde serilerin durağanlığı önemlidir. Durağan olmayan zaman serileriyle yapılan regresyon tahminlerinde sahte regresyon problemi ortaya çıkmaktadır. Serilerin durağan olup olmadığını sınamak için KSS yöntemi kullanılmıştır. Serilerin I(1) olduğuna kanaat getirdikten KSS eşbütünleşme testi yapılmıştır.

2.1. Harvey Doğrusallık Testi

Serilerin doğrusal olup olmadığını test etmek için Harvey ve Leybourne (2007) testi yapılmıştır. Modelde bağımlı değişkenin cari dönem değeri ile gecikme değerleri arasında non-linear bir ilişki olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda model aşağıdaki gibi kurulmuştur.

$$y_t = \beta_0 + \beta_1 y_{t-1} + \beta_2 y_{t-1}^2 + \beta_3 y_{t-1}^3 + \beta_4 \Delta y_{t-1} + \beta_5 \Delta y_{t-1}^2 + \beta_6 \Delta y_{t-1}^3 + \varepsilon_t \quad (1)$$

Bu bağlamda H_0 hipotezi ;

$$H_0: \beta_2 = \beta_3 = \beta_5 = \beta_6 = 0 \text{ iken;} \quad (2)$$

H_1 hipotezi;

$$H_1: \beta_2 \neq \beta_3 \neq \beta_5 \neq \beta_6 \neq 0 \quad (3)$$

şekindedir. Serilerin doğrusal olduğunu söyleyen H_0 hipotezine karşılık; serilerin doğrusal olmadığını söyleyen H_1 hipotezi test edilmektedir.

2.2.KSS Birim Kök Testi

Durağan olmayan zaman serileri ile çalışılması sahte regresyon problemine yol açarak, yanıltıcı sonuçlar vermektedir. Bu bağlamda serilerin doğrusal olmadığına kanaat getirildikten sonra, serilerin durağan olup olmadığını test etmek için KSS (2003) birim kök testi kullanılmıştır. Kapetanios ve diğ. (2003) tarafından geliştirilen bu modelde, ESTAR modele birinci mertebeye Taylor serisi yaklaşımı uygulanmaktadır.

$$\Delta y_t = \delta y_{t-1}^3 + \varepsilon_t \quad (4)$$

H_0 hipotezi;

$$H_0: \delta = 0 \text{ iken,} \quad (5)$$

H_1 hipotezi;

$$H_1: \delta < 0 \text{ şeklindedir.} \quad (6)$$

H_0 hipotezinin reddedilmesi serinin durağan olduğu anlamına gelirken, H_0 hipotezinin reddedilememesi serinin durağan olmadığı anlamına gelmektedir.

2.3.KSS Eşbütünleşme Testi

Her iki serinin de $I(1)$ olduğuna kanaat getirildikten sonra değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiyi analiz etmek için Kapetanios ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen KSS eş bütünleşme testi kullanılmıştır. Modelde basit bir regresyon denkleminde elde edilen kalıntılara KSS birim kök testi uygulanmaktadır.

$$\Delta y_t = \delta u_{t-1}^3 + w' \Delta x_t + \sum_{x=1}^p \varphi'_i \Delta z_{t-i} + e_t \quad (7)$$

Modelde H_0 hipotezi;

$$H_0: \delta = 0 \text{ iken,} \quad (8)$$

H_1 hipotezi;

$$H_1: \delta < 0 \text{ şeklindedir.} \quad (9)$$

H_0 hipotezinin reddedilmesi değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisi olduğunu, H_0 hipotezinin reddedilememesi değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisi olmadığını göstermektedir.

3.Tahmin Sonuçları

Doğrusal olmayan zaman serileri ile çalışabilmek için öncelikle serilerin doğrusal olup olmadığını test edilmelidir. Doğrusal olmama durumunu test etmek için Harvey (2007) testi kullanılmıştır.

Tablo 1: Harvey Doğrusallık Testi tahmin Sonuçları

Değişkenler	Harvey test istatistikleri
TÜFE	11.88*
Döviz Kuru	9.87**
*kritik değerler sırasıyla 11. 7972 4.6000 5.9900 9.2100	
** kritik değerler sırasıyla 9.6710 4.6000 5.9900 9.2100	

Hesaplanan değerler kritik değerlerden büyük olduğundan H_0 hipotezi reddedilir. Yani her iki seride doğrusal değildir. Eş bütünleşme analizlerinin yapılabilmesi için serilerin birinci mertebeden durağan yani $I(1)$ olması gerekmektedir. Serilerin durağan olup olmadığını test etmek için KSS birim kök testi yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda KSS birim kök testi tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2: KSS Birim KÖK Testi Tahmin Sonuçları

Düzye Değerleri	t	Fark serileri	t
TÜFE*	-1.636985	Δ TÜFE	-5.004786
Döviz Kuru	-2.097466	Δ Döviz Kuru	-6.572533

*tablo değerleri %1, %5 ve %10 anlam düzeyleri için sırasıyla; -3.93, -3.40, -3.13'tür.

Tahmin sonuçları incelendiğinde serilerin düzey değerlerinde durağan olmadıkları ancak birinci farkı alındıklarında serilerin durağan hale geldikleri görülmektedir. Yani seriler $I(1)$ 'dir.

Tablo 3: KSS Eşbütünleşme Testi Tahmin Sonuçları

KSS eş bütünleşme testi test istatistiği	KSS eş bütünleşme testi kritik değerler
-2.493789	% 1 için -3.41
	% 5 için -3.71
	% 10 için -4.26

Yukarıdaki tablo KSS eşbütünleşme testi tahmin sonuçlarını vermektedir. Tahmin sonuçları incelendiğinde test istatistik değerinin tablo istatistik değerinden küçük olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre döviz kuru

ile enflasyon arasında eş bütünleşme ilişkisi yoktur. Yani; döviz kurundan enflasyona geçiş etkisi yoktur ya da zayıftır denebilir. Bu durum her ne kadar firmaların fiyatlama politikalarıyla açıklansa da uygulanan para ve maliye politikalarının daha belirleyici olduğu düşünülmektedir. Türkiye ekonomisi yıllardır yüksek kamu açıkları, yüksek dış borç ve yüksek enflasyon sarmalından çıkamamıştır. Yüksek kamu borçlarının TCMB kaynakları kullanılarak finanse edilmesi, piyasadaki likiditeyi artırarak enflasyondaki yükselmeyi tetiklerken, kısa vadeli yüksek sermaye girişleri ve dış şoklar nedeniyle döviz kurlarındaki dalgalanmalara bağlı olarak ortaya çıkan krizler de iç piyasalarda istikrarsızlığı artırmaktadır. 2002 dönemi hem siyasi yönden hem ekonomik yönden Türkiye için yeni dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde mali piyasalarda istikrarın sağlanması ve enflasyon oranının düşürülmesi temel hedef olarak belirlenmiş, merkez bankası bağımsızlığının sağlanması yönünde adımlar atılmış, fiyat istikrarını sağlama görevi merkez bankasına verilmiştir. Yine bu bağlamda bütçe açıklarının merkez bankası kaynakları kullanılarak kapatılmasını önlemeye yönelik düzenlemeler yapılmış, 2005 yılından itibaren açık enflasyon hedeflemesi temel politika aracı olarak kullanılmıştır. Yapılan çalışmalar özellikle enflasyon hedeflemesi politikasının uygulandığı ülkelerde döviz kurundan enflasyona geçiş etkisinin düşük olduğunu göstermektedir.

Sonuç

1990:01-2017:07 dönemini kapsayan bu çalışmada doğrusal olmayan zaman serisi modelleri kullanılarak döviz kurundan enflasyona doğru geçiş etkisinin olup olmadığı analiz edilmiştir. Çalışmada döviz kuru ile enflasyon arasında eşbütünleşme ilişkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'de döviz kurundan enflasyona geçiş etkisini inceleyen diğer çalışmalarda da geçiş etkisinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum firmaların fiyatlama politikalarıyla açıklanmaya çalışılsa da bu durum büyük ölçüde uygulanan para ve maliye politikalarından kaynaklanmaktadır. 1990-2002 döneminde yüksek kamu açıklarının merkez bankası kaynakları kullanılarak kapatılmaya çalışılması, enflasyonu tetiklerken, mali piyasalardaki istikrarsızlığı da tetikleyerek ekonomik sorunları daha da artırmıştır. 2002 döneminden sonra ise enflasyon hedeflemesi rejimi uygulanmıştır. Enflasyon hedeflemesi rejimini uygulayan ülkelerde döviz kurundan enflasyona geçiş etkisinin düşük olması beklenmektedir.

Kaynakça

ANDERTON, Bob (2003), Extra-Euro Area Manufacturing Import Prices and Exchange Rate Pass-Through, ECB Working Paper, No: 219.

AZIZ, M. N., N. Horsewood, and S. Sen (2014), "The First and Second Stage Pass-through of Exchange Rates: A Developing Country Perspective. Review of Development Economics", Vol: 18, No: 3, pp. 595-609(15).

BACHE, Ida Wolden (2006). Econometrics of Exchange Rate Pass-Through. Doctoral Dissertations in Economics no: 6. Norges Bank.

BAENIGNO, Pierpaolo and Ester Faia (2016). Globalization, Pass-Through, and Inflation Dynamics, NBER Working Paper Series, No:15842.

BAYAT, T., B. Özcan and Ş. Taş (2015), Türkiye'de Döviz Kuru Geçiş Etkisinin Asimetrik Nedensellik Testleri ile Analizi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(2), ss.7-30.

CAMPA, Jose Manuel and Linda S. Goldberg (2002). "Exchange Rate Pass-Through into Import Prices: A Macro or Micro Phenomenon?" NBER Working Paper, No: 8934.

DAMAR, Armağan Onur (2010), Türkiye'de Döviz Kurundan Fiyatlara Geçiş Etkisinin İncelenmesi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.

DEVEREUX, Michael B. and Charles Engel (2002) ,Exchange Rate Pass-Through, Exchange Rate Volatility and Exchange Rate Disconnect, NBER, Cambridge.

DILLA, S., N. Azam Achsani and L. Anggraeni (2017), "Do Inflation Targeting Really Reduced Exchange Rate Pass-through" International Journal of Economics and Financial Issues, 7(3), pp. 444-452.

DIXIT, Avinash. and Joseph.E. Stiglitz (1977), Monopolistic Competition and Optimum Product Diversity, American Economic Review, 67, pp. 297 - 308.

DORNBUSCH, Rudiger. (1987), "Exchange Rates and Prices", American Economic Review, 77(1), pp. 93-106.

ERGİN, Ayşe (2015), Döviz Kuru ve Enflasyon Arasındaki Geçiş Etkisi: Türkiye Örneği, Ömer Halis Demir Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:8, Sayı:3, ss.13-29.

FROOT, Kenneth. A. and Paul D. Klemperer (1989). Exchange Rate Pass-Through When Market Share Matters. *American Economic Review* 79 (4), pp. 637–54.

GOPINATH, G. O. Itshhoki and R. Rigobon (2010), "Currency Choice and Exchange Rate Pass-through", *American Economic Review*, March 2010, 100(1), pp.304-336

GÜNDOĞDU, Mustafa Kemal (2013), Döviz Kurunun Fiyatlara Geçiş Etkisi: Türkiye Çalışması, Türkiye İş Bankası, İktisadi Araştırmalar Bölümü Raporu, Ankara.

HARVEY, David I. and Stephen J. Leybourne (2007), "Testing for Time Series Linearity", *Econometrics Journal*, Vol: 10, pp. 149–165.

HEGII, Charles E. (2003). "A Note on Transfer Prices and Exchange Rate Pass-Through," *Journal of Economics and Finance*, vol. 27 (Fall), pp. 396-403.

JIMBOREAN, Ramona (2013), "The Exchange Rate Pass-Through in the New EU Member States", *Economic Systems*, Vol: 37(2), pp. 302-329.

JUNIOR, Reginaldo P. Nogueira and Miguel León-Ledesma (2008), Exchange Rate Pass-Through into Inflation:The Role of Asymmetries and Nonlinearities, University of Kent Department of Economics Discussion Papers, Nomm 0801.

KAPETANIOS, G., Y. Shin and A. Snell (2003), Testing for a Unit Root in the Nonlinear STAR Framework, *Journal of Econometrics*, 112, pp.359-379.

KAPETANIOS, G., Y. Shin and A. Snell (2003), Testing for Cointegration in Nonlinear STAR Error Correction Models, Queen Mary University of London, Working Paper, No:497.

KARA, Hakan ve Fethi Öğünç (2005), Exchange Rate Pass Through in Turkey: It is Slow, but is it Really Low?, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Araştırma ve Geliştirme Çalışmaları. Ankara.

KASA, Kenneth (1992). "Adjustment Costs and Pricing-to-Market Theory and Evidence", *Journal of International Economics*", Vol: 32 (February), pp. 1-30

KORKMAZ, Suna ve Musa Bayır (2015), "Döviz Kuru Dalgalanmalarının Yurt içi Fiyatlara Etkisi", Ömer Halis Demir Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:8, Sayı:4, ss.69-85.

KRUGMAN, Paul. (1987), Pricing to Market When the Exchange Rate Changes, In S. W. Arndt & J. D. Richardson (Eds.), Real-Financial Linkages Among Open Economies chapter 3, (pp. 49–70). Cambridge MA: MIT Press.

LEIGH, Daniel and Marco Rossi (2002), Exchange Rate Pass-Through in Turkey, IMF Working Paper, No:204.

TAKHTAMANOVA, Yelena (2008), Understanding Changes in Exchange Rate Pass-Through, Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper Series.

TAYLOR, John B. (2000). "Low Inflation, Pass-Through, and the Pricing Power of Firms", European Economic Review, Vol: 44 (June), pp. 1389-408.

Kredi Garanti Fonu (KGF) Teminatlı Kredilerin Muhasebeleştirilmesi ve KGF Teminatlarının Bankalara Faydaları

Dr. Öğr. Üyesi Neşe ÇOBAN ÇELİKDEMİR

Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksek Okulu
ncoban@marmara.edu.tr

Dr. Mustafa Tevfik KARTAL

mustafatevfikkartal@gmail.com

Öz: Bankalardan finansman sağlamada özellikle Küçük ve Orta Boyutlu İşletmeler önemli derecede teminat sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır. KOBİ'ler başta olmak üzere şirketlerin karşılaştığı teminat sorununun çözümü için önemli araçlardan biri Kredi Garanti Fonu'dur. Fon'un kefalet hacmi son dönemde 250 milyar TL'ye çıkarılmıştır. 28.02.2018 tarihi itibarı ile Kredi Garanti Fonu 393.016 işletmeye toplam 217,7 milyar TL tutarında kefalet sağlamıştır. Bu kefaletlere istinaden bankalar tarafından işletmelere toplam 243,8 milyar TL kredi kullanılmıştır. Söz konusu kredi ve kefalet hacminin büyüklüğü nedeni ile bankalarda Kredi Garanti Fonu teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesine yönelik olarak bu çalışma hazırlanmıştır.

Bu çalışma ile Kredi Garanti Fonu teminatlı kredilerin örneklerle incelenerek literatüre katkı yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca bazı bankaların Tekdüzen Hesap Planındaki farklı hesapları Kredi Garanti Fonu kefaletlerinin muhasebeleştirilmesinde kullandıkları belirlenmiştir. Tekdüzen Hesap Planına uyum açısından bankaların Kredi Garanti Fonu kefaletlerini nazım hesaplarda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan bankalar Kredi Garanti Fonu teminatlı kredi kullanarak karşılık ve sermaye yeterliliği hesaplamalarında önemli ölçüde fayda sağlamaktadırlar. Türkiye'de bankalarda Kredi Garanti Fonu teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesi ile ilgili çalışma bulunmadığından yapılan çalışma bu yönüyle öncü bir çalışma olma özelliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Krediler, Kredi Garanti Fonu, Muhasebe, Türkiye

Accounting of Credits Bonded Credit Guarantee Fund (CGF) in Banks and Benefits for Banks

Abstract: Specifically Small and Medium Sized Enterprises encounter collateral problems substantially in providing finance from banks. Guarantee limit of

Credit Guarantee Fund is an important tool in solving collateral problems of companies faced initially Small and Medium Sized Enterprises. Fund's guarantee limit has been increased to TL 250 billion recently. Credit Guarantee Fund has provided total sum TL 217.7 billion guarantees for 393.016 businesses as of 02.28.2018. Banks has provided total sum TL 243.8 billion credits based on guarantees given by Credit Guarantee Fund. This study was prepared to handle accounting of credits bonded by Credit Guarantee Fund in banks due to large volume of credits and guarantees.

With this study, it was aimed at making contribution to literature by examination of credits bonded by Credit Guarantee Fund with examples. In addition, some banks use different accounts in Uniform Accounting Plan regarding accounting of Credit Guarantee Fund guarantees. In order to be compliant with Uniform Accounting Plan, banks should use the account which's in the off-balance sheet accounts in accounting of Credit Guarantee Fund guarantees. On the other hand, banks could benefit from utilization of credits bonded by Credit Guarantee Fund in calculation of provisions and capital adequacy ratios. This paper is pioneer study due to fact that there is no study about accounting of credits bonded by Credit Guarantee Fund in banks in Turkey.

Keywords: Banking, Credits, Credit Guarantee Fund, Accounting, Turkey

Giriş

2000 ve 2001 bankacılık krizlerinden sonra uygulamaya konulan güçlü ekonomiye geçiş programı kapsamında alınan tedbirlerin etkisi ile birlikte Türk ekonomisi büyüme sürecine girmiştir. 2002-2016 döneminde birçok makroekonomik göstergede iyileşme yaşanmıştır. Enflasyonda ve faiz oranlarında düşüş, kamu kesimi borçlanma gereksinimi ve faiz giderlerinde azalma, faiz giderlerinin azalması ile birlikte bütçede yatırımlara daha fazla kaynak ayrılması gerçekleşen konusu iyileşmelerden bazılarıdır.

Türkiye'deki üretim artışı ve büyüme süreci ile birlikte Türk Bankacılık Sektörü (TBS) de büyüme göstermiştir. 2017 yılsonunda sektörün aktif büyüklüğü 3,26 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır. 2017 yılsonunda TBS'nin aktif kalemleri içinde en büyük paya sahip kredilerin büyüklüğü ise 2,09 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), 2018, s. 2)

2001 sonrası büyüme sürecine girilmesine karşın, son dönemlerde ulusal ve jeopolitik faktörlerin etkisi ile birlikte başta büyüme oranlarında düşüş ve bazı dönemlerde küçülme, enflasyon ve faiz oranlarında artış eğilimi olmak üzere bazı makroekonomik göstergelerde olumsuzluklar gözlemlenmeye başlamıştır.

Söz konusu olumsuz gelişmelerin gözlemlenmesi ekonomi yönetimini ekonominin desteklenmesi için önlemler almaya yönlendirmiştir.

Ekonomi yönetimi tarafından alınan tedbirlerinden birisi bankalardan kredi kullanımında teminat sorunu yaşayan başta Küçük ve Orta Boyutlu İşletmeler (KOBİ) olmak üzere bankaların nitelikli müşterilerinin, KGF kefaleti sağlanarak teminat eksikliklerinin giderilmesidir. Böylece bankalardan daha kolay kredi kullanma imkânına erişen müşteriler, temin ettikleri banka kredileri ile işletme sermayesi ve yatırımların finansmanı, hammadde alımı, işçi ücretleri ile vergi ve sigorta ödemeleri gibi işlemler yapmakta ve ekonomik büyümeye destek olmaktadır. Diğer taraftan KGF kefaleti sağlanması dolayısı ile bankalar daha fazla kredi verme ve ekonomik faaliyetleri daha fazla finanse etme imkânına ulaşmakta ve böylece TBS'nin de büyümesine destek sağlanmış olmaktadır.

28.02.2018 tarihi itibari ile KGF 393.016 işletmeye 217,7 milyar TL kefalet vermiş ve bu kefaletlere istinaden bankalar tarafından 243,8 milyar TL kredi kullanılmıştır (KGF, 2018a). Alınan diğer tedbirlerin yanı sıra, KGF kredilerinin de etkisi ile birlikte Türk ekonomisi 2017 3. çeyrekte %11,1, 4. çeyrekte ise %7,4 büyümüştür (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2018). Ekonomik büyümenin desteklenmesine yönelik teşvikler kapsamında KGF kefaleti uygulamasının önümüzdeki süreçte kullanılmaya devam edilmesi beklenmekte olup ekonomi yönetiminden bu yönde açıklamalar yapılmaktadır (Ajanspress, 2017). Dolayısı ile KGF teminatlı kredilerin adet ve hacim olarak daha da artacağı öngörülmektedir. Bankalarda KGF teminatlı kredilerin geldiği nokta ve daha da büyüyeceği göz önüne alındığında KGF teminat kredilerin muhasebesinin detaylı şekilde ele alınması bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu nedenle konu hakkında bu çalışma hazırlanmıştır. Bilindiği kadarı ile bankalarda KGF teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesi ilk kez bu çalışmada ele alınarak örneklerle incelenmiştir. Bu şekilde literatüre katkı yapılması amaçlanmıştır.

Bankalar muhasebe kayıtlarını uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na (TFRS) göre tutmak zorundadır (Bankacılık Kanunu (BK), 2005: madde 37). Bankaların finansal tablolarının standart ve karşılaştırılabilir olması açısından bankaların işlemlerini TMS ve TFRS ile uyumlu Tekdüzen Hesap Planı'na (THP) göre muhasebeleştirilmesi zorunlu tutulmuştur (BDDK, 2017: madde 1; TTK, 2011: madde 69-514). Bu zorunluluk nedeniyle konu THP çerçevesinde incelenmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından, KGF teminatlı kredilerin muhasebesine ilişkin literatürde yer alan çalışma bulunmadığından, ikinci bölümde literatür taraması kapsamında KGF ile ilgili

bazı çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Türk ekonomisi, Türk Bankacılık Sektörü ve KGF hakkında bilgiler verilmiş, KGF, KGF mevzuatı, KGF büyüklükleri ve KGF teminatları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Dördüncü bölümde bankalarda KGF teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek ve KGF teminatlarının bankalara faydaları ele alınmış ve son bölümde değerlendirme yapılmıştır.

1. Literatür Taraması

Literatür taramasında KGF teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesine ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte literatürde KGF ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Literatür taraması kapsamında bu çalışmalar arasından seçilenlere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: Literatürde Yer Alan Bazı Çalışmalar

Yazar	Yıl	Sonuç
Bekçi ve Usul	2001	KOBİ’lerin güvence sorunlarının çözümü açısından KGF eksik kalan teminatlara kefil olmalıdır.
Öndeş	2001	1993 yılında KGF’nin kuruluşu Türkiye’de kefalet bankacılığına yönelik öncü bir aşamadır. Ayrıca KGF KOBİ’lerin sorunlarına çözüm amacıyla atılmış önemli bir adımdır.
Nihat ve Acar	2003	KGF gibi kurumların Türkiye’de yeterince yerleşmemiş olması KOBİ’leri otofinansman amacıyla daha az vergi ödemek için kayıt dışı ekonomiye yöneltmektedir.
Yüksel	2005	KOBİ’lerin banka kredisi alırken yaşadıkları teminat sorunlarının çözümü için KGF tarafından sağlanan kefaletler, banka kredilerinde teminat türleri arasında yükseliş göstermektedir.
Basel II ve KOBİ’ler Çalışma Grubu	2006	Basel II’ye göre KGF teminatları risk azaltıcı teminat olarak dikkate alınmadığı için KOBİ’ler sağlam teminatlar göstererek bankalardan kredi talep edebileceklerdir.
Kutlu ve Demirci	2007	Ağır teminat şartlarından dolayı kredi almakta zorluk çeken KOBİ’lerin teminat problemlerinin giderilmesi için kredi garanti kuruluşlarının sayıları artırılmalıdır.
Alptekin	2009	04.06.2009 tarihinde açıklanan teşvikler kapsamında KGF hazine desteği ile kredi limitinin %65’i oranında kefalet sağlayacak ve bankalar kredi riskinin %35’ini üstelenerek kredi verebileceklerdir.
Yazıcı	2010	Kredibilitesi yüksek müşterilerin KGF’ye ihtiyaç duymaması, yüksek kredi maliyetlerinin yanı sıra KGF teminatına ihtiyaç duyan müşterilerin ilave teminat maliyetine katlanmak zorunda kalması, KGF’nin sorunlu müşterilere önerildiği düşünüldüğünden müşterilerin bankalar nezdinde itibar kaybetmemek istemesi gibi faktörlerin Hazine Garantili KGF kefaletine yeterli talebin oluşmamasına neden olmaktadır.

Yazar	Yıl	Sonuç
Değirmenci	2011	KGF'nin kefalet hacminin ve işlerliğinin artırılabilmesi için sektörel ve bölgesel uzmanlaşma, sermaye artırımı yapılması, KGF tarafından bankalara yapılacak ödemelerin defaten değil kredi itfa planına göre yapılması, kredi garanti sigorta şirketlerinin oluşturulması önerilmiştir.
Emir	2011	KGF kredilere büyük işletmeler kadar kolay ulaşamayan KOBİ'lere kefil olarak iyi iş fikirlerinin önündeki teminat yetersizliğini ortadan kaldırmaktadır.
Zerenler ve Bayındır	2011	KGF kefaleti ile bankalardan kredi kullanım sürecinde sorun yaşayan KOBİ'lerin teminat sorunu giderilmektedir.
Bayar	2012	KGF, Türkiye'de KOBİ'leri desteklemekle görevli olan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın bir iştirakidir.
Özdemir ve Mazgal	2012	KGF, verdiği kefalet ve üstlendiği risk ile KOBİ'lerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini sağlamakta, uzun vadeli ve uygun maliyetli kredilerden yararlanmasını mümkün hale getirmektedir.
Gök ve Uçar	2013	KGF kullanımı KOBİ'ler arasında pek yaygın değildir. Ek olarak KGF'ye başvuru yapmayan firmaların büyük kısmı KGF kefalet uygulamasından habersizdir.
Büyükaslan ve Tiryakioğlu	2016	KGF kefalet sağlamak suretiyle yenilikçi KOBİ'lerin finansman konusunda en çok karşılaştıkları kredi temini sorununun çözümüne imkân sağlamaktadır. KGF kredi limitinin %80'ine kadar kefalet sağlamaktadır.
Önkol ve Küçükkocaoğlu	2016	KGF'nin kefalet hacminin ve işlerliğinin artırılabilmesi için KGF A.Ş.'de risk değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, firmaların periyodik olarak kontrol edilmesi önerilmiştir.
Üstün	2016	Büyük işletmelere kıyasla banka kredilerine ulaşma imkânı sınırlı olan KOBİ'lerin teminat problemi KGF kefaleti ile çözülmekte ve böylece KOBİ'lerin banka kredisi kullanma imkânları artırılabilmektedir.
Duramaz	2017	Özel bankaların oluşturacağı konsorsiyumlar ve özel sermaye ile işletilen kredi garanti kuruluşlarının hayata geçirilmesi hazine destekli KGF kefaletleri nedeni ile hazine üzerinde oluşan ekonomik yükü azaltacaktır.

Kaynak: Yazarlar

Tablo 1'den görüleceği üzere, söz konusu çalışmaların önemli bir kısmı KGF'yi kavramsal olarak ele almıştır. Emir (2011) KGF'nin KOBİ'lere kefil olarak iyi iş fikirlerinin önündeki teminat yetersizliğini ortadan kaldırdığını belirtmiştir. Zerenler ve Bayındır (2011) KGF kefaleti ile bankalardan kredi kullanım sürecinde sorun yaşayan KOBİ'lerin teminat sorununun giderildiğini belirlemişlerdir. Özdemir ve Mazgal (2012) KGF'nin verdiği kefaletlerin KOBİ'lerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Üstün (2016) büyük işletmelere kıyasla banka kredilerine ulaşma imkânı sınırlı olan KOBİ'lerin teminat probleminin KGF kefaleti ile çözüldüğünü, böylece KOBİ'lerin banka kredisi kullanma imkânlarının arttığını belirlemiştir.

Bazı çalışmalarda KGF'nin gelişmeme nedenleri ve KGF'nin daha etkin hale getirilmesi için yapılması gereken hususlar ele alınmıştır. Nihat ve Acar (2003) çalışmalarında KGF gibi kurumların Türkiye'de yeterince yerleşmemiş olmasının KOBİ'leri ofinansman amacıyla daha az vergi ödemek için kayıt dışı ekonomiye yönelttiğini belirlemişlerdir. Kutlu ve Demirci (2007) ağır teminat şartlarından dolayı kredi almakta zorluk çeken KOBİ'lerin teminat problemlerinin giderilmesi için kredi garanti kuruluşlarının sayılarının artırılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Yazıcı (2010) kredibilitesi yüksek müşterilerin KGF'ye ihtiyaç duymaması, yüksek kredi maliyetlerinin yanı sıra KGF teminatına ihtiyaç duyan müşterilerin ilave teminat maliyetine katlanmak zorunda kalması, KGF'nin sorunlu müşterilere önerildiği düşünüldüğünden müşterilerin bankalar nezdinde itibar kaybetmek istememesi gibi faktörlerin Hazine Garantili KGF kefaletine yeterli talebin oluşmamasına neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Değirmenci (2011) KGF'nin kefalet hacminin ve işlerliğinin artırılabilmesi için sektörel ve bölgesel uzmanlaşma, sermaye artırımı yapılması, KGF tarafından bankalara yapılacak ödemelerin defaten değil kredi itfa planına göre yapılması ve kredi garanti sigorta şirketlerinin oluşturulmasını önermiştir. Önkol ve Küçükocaoğlu (2016) ise KGF'nin kefalet hacminin ve işlerliğinin artırılabilmesi için KGF A.Ş.'de risk değerlendirme yöntemlerinin kullanılması ve firmaların periyodik olarak kontrol edilmesini önermişlerdir. Duramaz (2017) ise özel bankaların oluşturacağı konsorsiyumların ve özel sermaye ile işletilen kredi garanti kuruluşlarının hayata geçirilmesinin hazine destekli KGF kefaletleri nedeni ile hazine üzerinde oluşan ekonomik yükü azaltacağını belirtmiştir.

Bazı çalışmalarda ise KGF kefaletinin kapsamı ele alınmıştır. Alptekin (2009) hazine desteği ile KGF tarafından kredi limitinin %65'i oranında kefalet sağlandığı ve böylece bankaların kredi riskinin %35'ini üstelenerek kredi verebildiklerini ifade etmiştir. Böylece bankaların özel sektöre daha fazla kredi verebilmesi için bankacılık sektörünün riskleri azaltılmıştır. Büyükaslan ve Tiryakioğlu (2016) ise KGF'nin kefalet sağlamak suretiyle yenilikçi KOBİ'lerin finansman konusunda en çok karşılaştıkları kredi temini sorununun çözümüne imkân ve bu kapsamda KGF'nin kredi limitinin %80'ine kadar kefalet sağladığını belirlemişlerdir.

Belirtilen konuların yanı sıra bazı çalışmalarda KGF teminatlı krediler ile ilgili ampirik araştırma yapılmıştır. Bekçi ve Usul (2001) Göller Bölgesi'nde KOBİ'lerin finansman sorunlarına yönelik gerçekleştirdikleri çalışmalarında KOBİ'lerin güvence sorunlarının çözümü için KGF'nin eksik kalan teminatlara kefil olması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Öndeş (2001) ise Erzurum'daki KOBİ'lere yönelik KGF çalışmasında, 1993 yılında KGF'nin kuruluşunun Türkiye'de kefalet bankacılığına yönelik öncü bir aşama ve KGF'nin KOBİ'lerin sorunlarına çözüm amacıyla atılmış önemli bir adım olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gök ve Uçar (2013) ise Diyarbakır'da KOBİ'lerin finansman

sorununa yönelik çalışmalarında KGF kullanımının KOBİ'ler arasında pek yaygın olmadığı, bunun temelinde ise KGF'ye başvuru yapmayan firmaların KGF kefalet uygulamasından habersiz olmasının bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

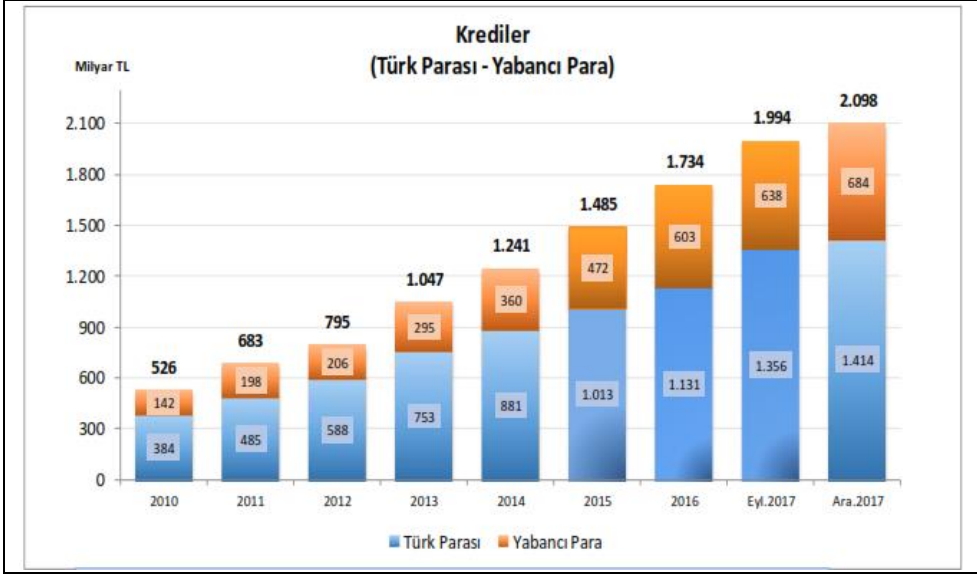
2. Türk Ekonomisi, Türk Bankacılık Sektörü ve KGF

Güçlü ekonomiye geçiş çalışmaları kapsamında alınan tedbirlerin etkisi ile birlikte Türk ekonomisi büyüme sürecine girmiştir. Uzun yıllar büyümesini sürdüren ekonomi küresel kriz ile birlikte 2009 yılında %4,8 küçülmüştür. Ardından ekonomi tekrar büyüme sürecine girmiş, fakat ulusal ve jeopolitik faktörlerin etkisi ile büyüme hızı düşmeye başlamıştır. 2010 yılında %9,2; 2011 yılında %8,8 büyüme yaşanırken 2012 yılında %2,1; 2013 yılında %4,2; 2014 yılında %3; 2016 yılında ise % 4 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında yaşanan olumsuz gelişmeler ekonomik büyümeyi iyicene zora sokmuş ve 2016 4. çeyrekte %1,3 küçülme yaşanmıştır (NTV, 2017; Sözcü, 2017). Söz konusu tablo ekonomik büyümenin sürdürülmesi ve desteklenmesi için ekonomi yönetimini tedbirler almaya yönlendirmiştir.

Ekonomik büyümenin desteklenmesi için ekonomi yönetimi tarafından ilk etapta bankaların kullandıkları krediler için ayırmak zorunda oldukları karşılık oranları düşürülmüştür (BBC, 2017). Sonrasında ise alınan önemli tedbirlerden birisi başta KOBİ'ler olmak üzere bankalardan kredi kullanımında teminat sorunu yaşayan şirketlerin, söz konusu sorunlarının çözümü için 250 milyar TL KGF kefalet hacmi oluşturulmasıdır (Sabah, 2017). KGF kefaletinin sağlanması ile birlikte teminat sorunu yaşayan şirketlerin kredi kullanması kolaylaşmış, KGF teminatlı kredilerinin kullanılmaya başlanması ile ekonomik aktivitelerde artış yaşanmıştır. Diğer olumlu faktörlerin yanı sıra KGF desteği ile birlikte 2017 ilk çeyrekte %5, ikinci çeyrekte %5,1, üçüncü çeyrekte %11,1 ve dördüncü çeyrekte %7,3 büyüme gerçekleşmiştir (TÜİK, 2018). 2017 yılında yıllık büyüme ise %7,4 olarak gerçekleşmiştir.

Ekonominin büyümesi ile birlikte TBS'de de büyüme trendi devam etmektedir. Sektörün aktif büyüklüğü 2017 yılsonunda 3,26 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu büyüklük içinde en büyük pay ise %64,4 ile kredilere aittir. Sektörün kredi büyüklüğü 2017 yılsonunda 2,09 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır. 2017 yılsonu itibari ile kredilerin %67,4'ü Türk Parası (TP), % %32,6'sı ise Yabancı Para (YP) kredilerden oluşmaktadır (BDDK, 2018: 2-10). TBS'de kredilerin gelişimine Şekil 1'de yer verilmiştir.

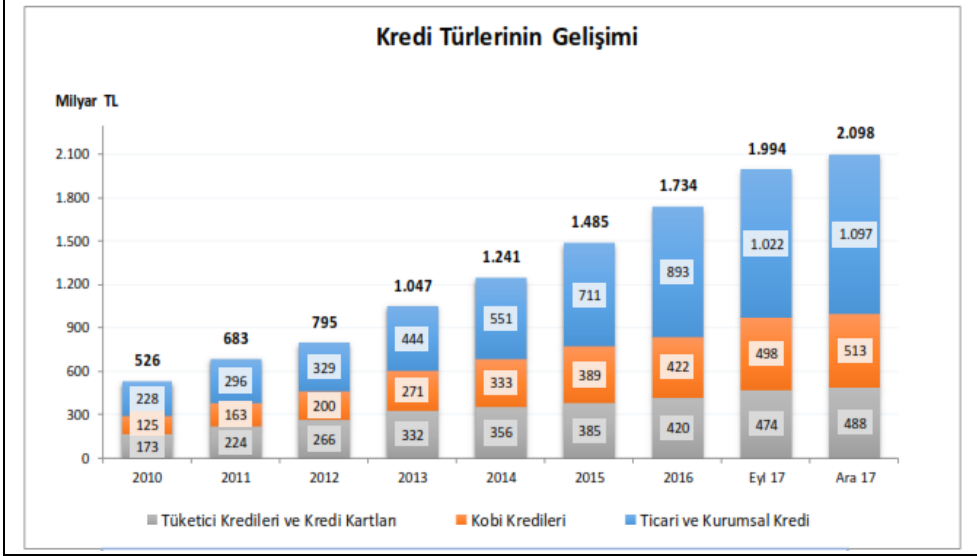
Şekil 1. Türk Bankacılık Sektöründe Kredilerin Gelişimi

Kaynak: BDDK, 2018, s. 10.

Şekil 1'den görüleceği üzere, yıllar itibari ile krediler büyümeye devam etmektedir. 2010 yılsonunda 526 milyar TL olan toplam krediler 2013 yılsonunda 1,04 trilyon TL'ye, 2017 yılsonunda ise 2,09 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Geçmiş yıllarda olduğu gibi TBS'de kredilerin büyük çoğunluğu halen TP kredilerden oluşmaktadır.

TBS'nin kredi dağılımına bakıldığında kredilerin %52'si ticari ve kurumsal kredilerden, %25'i KOBİ kredilerinden, %23'ü ise tüketici kredileri ve kredi kartlarından oluşmaktadır. 2017 yılsonunda KOBİ kredileri 513 milyar TL'ye ulaşmıştır (BDDK, 2018: 10-12) Kredi türleri bazında gelişime Şekil 2'de yer verilmiştir.

Şekil 2: Türk Bankacılık Sektöründe Türleri İtibari İle Kredilerin Gelişimi

Kaynak: BDDK, 2018, s. 12.

Şekil 2'den görüleceği üzere, yıllar itibari ile süren kredi büyümesine paralel olarak kredi türleri de gelişim göstermektedir. Bununla birlikte en büyük gelişim ticari ve kurumsal kredilerde görülmektedir. 2010 yılsonunda toplam kredilerin %43'ü kurumsal ve ticari kredilerden oluşurken bu oran 2017 yılsonunda sonunda %52'ye yükselmiştir. Aynı dönemler için %24 olan KOBİ kredilerinin payı %25'e yükselirken tüketici kredileri ve kredi kartlarının payı ise %33'ten %23'e düşmüştür. Söz konusu oranlardan görüleceği üzere kredi büyümesinden en fazla payı kurumsal ve ticari krediler alırken KOBİ kredilerinin gelişimi sınırlı kalmıştır. Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin % 99'unun KOBİ olduğu dikkate alındığında, böyle bir tablonun ortaya çıkmasında KOBİ'lerin banka kredileri temininde yaşadıkları teminat sorunlarının etkisi bulunmaktadır (Uludağsözlük, 2017). Dolayısı ile KOBİ'lerin banka finansmanına ulaşmasında teminat konusu önem taşımaktadır.

Ekonominin desteklenmesine kapsamında oluşturulan 250 milyar TL büyüklüğünde KGF kefaleti ile birlikte KOBİ'lerin yaşadığı teminat sorunu büyük oranda giderilmiş ve kredi imkânlarına daha rahat ulaşmaları sağlanmıştır. Bu süreç ile birlikte 28.02.2018 tarihi itibari ile Kredi Garanti Fonu toplam 393.016 işletmeye 217,7 milyar TL tutarında kefalet sağlamış ve bu kefaletlere istinaden bankalar tarafından toplam 243,8 milyar TL kredi kullanılmıştır (KGF, 2018a). Dolayısı ile KGF hem ekonominin büyütülmesi ve desteklenmesi hem de KOBİ'lerin teminat sorununun çözülmesinde önemli bir araç haline gelmiştir. Bu

nedenle KGF'nin detaylı şekilde ele alınması ortaya çıkmakta olup öncelikle Kredi Garanti Fonu'nda bahsedilecek, ardından KGF mevzuatı, KGF büyüklükleri, KGF teminatları ve KGF teminatlarının bankalara sağladığı faydalar ele alınacaktır.

2.1. Kredi Garanti Fonu

İşe yeni başlayanlar ve KOBİ'ler başta olmak üzere Türkiye'de finansman sorunu yaşayan şirketler için Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Kalkınma Ajansları ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) gibi finansal destek sağlayan kurumlar gelmektedir. Bunların yanı sıra önemli finansal destek kurumlarından birisi de KGF'dir.

KGF, Türkiye'nin büyüme ve kalkınmasına destek sağlamak için KOBİ'lere kefil olarak finansal destek sağlamak amacıyla 1993 yılında kurulmuş ve ilk kefaletini 1994 yılında vermiştir (KGF, 2018b:1). Çeşitli finansal kurumların ortak olması ile birlikte KGF zamanla büyümüş ve ortaklık yapısında genişleme yaşanmıştır. KGF'nin günümüzdeki ortaklık yapısına Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: KGF Ortaklık Yapısı

Ortak	Hisse Payı (%)
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	29,167
KOSGEB	29,158
Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu	0,124
Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı	0,008
Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı	0,004
Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	1,538
Alternatifbank A.Ş.	1,538
Akbank T.A.Ş.	1,538
Anadolubank A.Ş.	1,538
Burçan Bank A.Ş.	1,538
Denizbank A.Ş.	1,538
Fibabanka A.Ş.	1,538
HSBC Bank A.Ş.	1,538
ING Bank A.Ş.	1,538
Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	1,538
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1,538
Odeabank A.Ş.	1,538
QNB Finansbank A.Ş.	1,538
Şekerbank T.A.Ş.	1,538
Turkland Bank A.Ş.	1,538
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1,538
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1,538

Ortak	Hisse Payı (%)
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	1,538
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1,538
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1,538
Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.	1,538
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1,538
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1,538
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1,538
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	1,538
Yapı Ve Kredi Bankası A.Ş.	1,538
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	1,538

Kaynak: KGF, 2018c.

Tablo 2'den görüleceği üzere, KGF'nin büyük hissedarları TOBB ve KOSGEB'dir. Tüm bankaların payı ise %41,537'dir. Diğer taraftan KGF'nin Ankara'daki genel müdürlüğünün yanı sıra Türkiye'nin farklı yerlerinde 40 şubesi bulunmaktadır (KGF, 2018d).

2.2. KGF Mevzuatı

KGF ile ilgili mevzuat ve yapılan değişiklikler genel hatları ile kronolojik olarak aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir:

- 14.07.1993: KGF kurulmuştur (BKK, 1993),
- 15.07.2009: KGF'ye sağlanacak hazine desteğine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir (BKK, 2009),
- 14.02.2015: Hazine Müsteşarlığı desteğine haiz KGF kefaletleri 1. grup, Hazine Müsteşarlığı desteğine haiz olmayan KGF kefaletleri ikinci grup teminat olarak kabul edilmiştir (BDDK, 2006, madde 9; BDDK, 2015a, madde 7).
- 28.02.2015: KGF'ye sağlanacak hazine desteği kapsamında kefalet hacmi gemi inşa sanayi için 2 milyar TL, KGF'nin verebileceği toplam hazine destekli kefalet hacmi 10 milyar TL ve Hazine Müsteşarlığı'ndan KGF'ye aktarılacak kaynak miktarı 1 milyar TL olarak belirlenmiştir (BKK, 2015a),
- 07.04.2015: 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un geçici 20. maddesinde değişiklik yapılarak, Hazine Müsteşarlığı tarafından KGF'ye sağlanabilecek desteğin üst sınırının 2 milyar TL'ye yükseltilmesine imkân sağlanmıştır (TBMM, 2015, geçici madde 20),
- 24.06.2015: KGF'nin verebileceği hazine destekli kefalet hacmi gemi inşa sanayi için 2 milyar TL'den 5 milyar TL'ye, KGF'nin verebileceği toplam hazine destekli kefalet hacmi 10 milyar TL'den 15 milyar TL'ye ve Hazine

Müşteşarlığı'ndan KGF'ye aktarılabilecek kaynak miktarı 1 milyar TL'den 2 milyar TL'ye yükseltilmiştir (BKK, 2015b),

- 18.12.2015: KGF'nin kapsamına genç girişimciler dâhil edilmiştir (BKK, 2015c),
- 22.11.2016: KGF'ye sağlanan hazine kefaleti 20 milyar TL'ye yükseltilmiştir. Ayrıca KOBİ dışı işletmelere KGF kefaletinden yararlanma imkânı getirilmiştir (BKK, 2016),
- 10.03.2017: KGF'ye sağlanan hazine kefaleti 250 milyar TL'ye yükseltilmiştir (BKK, 2017).

Ayrıca çeşitli tarihlerde yapılan düzenlemelerle KGF, kurumlar vergisinden, katma değer vergisinden, damga vergisinden ve harçlardan muaf/istisna tutulmuştur (Damga Vergisi Kanunu, 1964, madde 9/2 sayılı tablo; Harçlar Kanunu, 1964, madde: 123; Katma Değer Vergisi Kanunu, 1984, madde 17; Kurumlar Vergisi Kanunu, 2006, madde 4).

2.3. KGF Büyüklükleri

KGF'nin tarihi 1993 yılına kadar uzanmasına karşın hızlı büyüme dönemi 2016 ve sonrasında yaşanmaktadır. Bir önceki bölümde detaylarına yer verilen mevzuat düzenlemeleri birlikte KGF'nin kefalet sağlama imkân ve kaynakları artmıştır. Özellikle hazine kefalet limitinin 250 milyar TL'ye yükseltilmesi hazine destekli KGF kefaleti sağlanmasında ve hazine destekli KGF kefaleti teminatlı kredi kullandırmalarında ciddi bir artışa neden olmuştur. Hazine destekli KGF kefalet gelişimine Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3: Hazine Destekli KGF Kefaleti Gelişimi

Dönem	Kredi Tutarı (TL)	Kullandırılan Kefalet Tutarı (TL)
2009-2016	9.862.945.984	7.092.563.952
2017/1	13.379.634.825	10.184.840.574
2017/2	24.301.189.020	19.468.506.120
2017/3	47.919.955.063	40.642.723.422
2017/4	106.230.380.407	93.299.234.073
2017/5	140.650.702.081	124.406.834.109
2017/6	161.281.399.467	143.066.308.372
2017/7	175.472.569.349	155.942.048.919
2017/8	187.952.261.820	167.243.398.916
2017/9	200.401.507.638	178.491.764.190
2017/10	208.938.040.647	186.292.001.688
2017/11	215.085.458.327	191.926.877.208
2017/12	218.030.219.533	194.606.373.095

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2018.

Tablo 3'ten görüleceği üzere, 2016 yılsonunda kredi hacmi 9,8 milyar TL ve kefalet tutarı 7,09 milyar TL seviyesindeyken 2017 yılsonunda sonunda kredi hacmi 218,03 milyar TL ve kefalet hacmi 194,6 milyar TL seviyesine ulaşmıştır.

KGF kefaleti ile kullanılan krediler KOBİ ve KOBİ dışı ayrımına göre incelendiğinde ise 2017 yılsonu itibari ile kullanılan kredilerin %85,17'si KOBİ'lere, %14,83'ü ise KOBİ dışı işletmelere kullanılmıştır (Hazine Müsteşarlığı, 2018).

2.4. KGF Teminatları

KGF, şirketlerin finansmana erişimini desteklemek için sadece kefalet teminatı sunmaktadır. KGF tarafından sunulan kefalet bireysel nitelikli krediler için teminat olarak kullanılmamakta, sadece ticari nitelikli krediler için teminat özelliği taşımaktadır (KGF, 2018b, s. 1). KGF kefaleti, KGF'nin sermayesine dayalı olarak ya da diğer kurum ve kuruluşlardan sağlanan hibe ve fonlara dayalı olarak sağlanmaktadır. KGF tarafından sağlanan kefaletler, özkaynak ve hazine destekli kefaletler şeklinde iki ana gruba ayrılmakta olup aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır (KGF, 2018b: 2):

- Özkaynak Kefaletleri
 - Risk paylaşımli kefalet (bankalar aracılığı ile)
 - Portföy garanti sistemi
 - Portföy limit sistemi
 - Doğrudan kefalet (EXİMBANK, KOSGEB, TÜBİTAK, TTGV, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)
- Hazine Destekli Kefaletler
 - Risk paylaşımli kefalet (bankalar aracılığı ile)
 - Portföy garanti sistemi
 - Portföy limit sistemi
 - Doğrudan kefalet (EXİMBANK)

Portföy Garanti Sistemi (PGS): Bu yapıda KGF bankalara kredi limiti tahsis etmektedir. Bankalara tahsis edilen limit dâhilinde, kefalet talep edenin kredi değerliliğine ilişkin KGF tarafından ilave bir değerlendirme yapılmaksızın, bankaların içsel derecelendirme notları esas alınarak değerlendirme yapılmakta, portföye sağlanan kefalet tutarı üzerinden, üst limit içinde kalmak suretiyle kefalet sağlanmaktadır (KGF, 2018b: 3).

Portföy Limit Sistemi (PLS): Bu yapıda da KGF bankalara kredi limiti tahsis etmektedir. Buna ek olarak, kefalet talep edenin kredi değerliliği KGF tarafından değerlendirilmekte, hazine kefaletlerinde tazmin üst sınırları içinde

kalmak koşuluyla; özkaynak kefaletlerinde ise üst limit uygulanmaksızın kefaletler sağlanmaktadır (KGF, 2018b: 3).

KGF tarafından sağlanan özkaynak kefaletinde aşağıdaki sınırlamalar bulunmaktadır (KGF, 2018e):

- KOBİ'ler ile bu vasıfta sayılan esnaf, sanatkârlar, serbest meslek mensupları, kooperatifler (arsa ve konut yapı kooperatifleri hariç), çiftçiler ve KGF'nin ana sözleşmesinde belirlenen/belirlenecek nitelikleri taşıyan gerçek ve/veya tüzel kişi işletmeler yararlanabilir,
- İşletme kredilerinde azami 1 yılı ödemesiz olmak üzere 6-60 ay vade,
- Yatırım kredilerinde azami 2 yılı ödemesiz olmak üzere 6-84 ay vade,
- Azami kefalet limiti her bir yararlanıcı/grup lehine 3 milyon TL,
- Azami kefalet oranı %80,
- Teminat mektupları için %1, diğer krediler için %2 kefalet komisyonu alınmaktadır.

KGF tarafından sağlanan hazine destekli kefalette aşağıdaki sınırlamalar bulunmaktadır (KGF, 2018f):

- KOBİ ve KOBİ dışı işletmeler faydalanabilir,
- İşletme kredilerinde anapara ödemesiz dönem azami 1 yıl, azami 60 ay vade,
- Yatırım kredilerinde anapara ödemesiz dönem azami 3 yıl, azami 120 ay vade,
- Azami kefalet limiti KOBİ'ler için işletme/grup başına 12 milyon TL, KOBİ dışı işletmeler için işletme/grup başına 200 milyon TL
- Azami kefalet oranı KOBİ'ler için %90; KOBİ dışı işletmeler için %85; ihracatı veya döviz kazandırıcı faaliyeti olan KOBİ ve KOBİ dışı işletmelerin EXİMBANK veya Banka kaynakları kredilerinde % 100,
- % 0,3 (binde 3) kefalet komisyonu alınmaktadır.

3. Bankalarda KGF Teminatlı Kredilerin Muhasebeleştirilmesi ve Bankalara Faydaları

Bankalar gerçekleştirdikleri işlemlerin muhasebeleştirilmesinde BDDK tarafından yayınlanan THP'yi kullanmak zorundadırlar (BDDK, 2017, madde 1). Bu zorunluluk nedeniyle KGF teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesinde bankaların BDDK tarafından yayınlanmış THP'de yer alan hesapları kullanmaları gerekmektedir. Bu bölümde öncelikle KGF teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesinde kullanılan THP hesapları ve kısa açıklamalarına sonrasında ise KGF teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesine ilişkin seçilmiş kredi türlerinde örneklere yer verilecektir.

3.1. KGF Teminatlı Krediler İle İlgili THP Hesapları

KOBİ'ler ve KOBİ dışı işletmeler bireysel nitelikli olmayan tüm ticari nitelikli kredileri KGF teminatı ile kullanabilmektedir. Bankalarda çok fazla kredi türü bulunması nedeni ile bu bölümde KGF teminatının muhasebeleştirilmesine ilişkin bankalar tarafından kullanılması gereken hesaplara aşağıda yer verilmiştir (BDDK, 2017: 20-21):

- 98211-Kabul Edilen Avaller, Kefaletler ve Garantiler (KGF)-TP
- 98311- Kabul Edilen Avaller, Kefaletler ve Garantiler (KGF)-YP
- 984-Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler-TP
- 985-Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler-YP

Ayrıca KGF teminatlı kredilerin işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde, kredinin niteliğine ve işleyişine göre kredi, mevduat, vergi, faiz, tahakkuk ve reeskont hesapları da kullanılmaktadır (BDDK, 2017: s. 65-67-86-87-91-92-93-94-131-132).

3.2. KGF Teminatlı Taksitli Ticari Kredi Muhasebesine İlişkin Örnek

Bankalarda çok fazla kredi türü bulunması nedeni ile bu bölümde KGF teminatlı taksitli ticari kredi işleminin muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek verilmiştir.

- a) 05.11.2017 tarihinde bankanın ticari müşterilerinden Kar İnşaat Malzemeleri Sanayi ve Ticari Limited Şirketi'nden 250.000 TL tutarında KGF kefaleti alınmış ve firmanın döviz kazandırıcı faaliyeti olduğu için banka kaynaklı kredi %100 oranında 250.000 TL olarak kullanılmıştır.

05.11.2017	
98211-Kabul Edilen Avaller, Kefaletler ve Garantiler	250.000
984-Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler	250.000
KGF teminat kaydı	
.././....	
05.11.2017	
1183020-Taksitli İhtiyaç Kredisi	250.000
304210-Ticari Kuruluşlar Mevduatı-Sabit Faizli	250.000
TL kredi kullandırım kaydı	
.././....	

b) Bu işlem için kredi kullandırım tarihinde müşteriden % 0.027 kefalet komisyonu ve % 5 BSMV tahsil edilmiştir.

05.11.2017

304210-Ticari Kuruluşlar Mevduatı-Sabit Faizli	70,88
380005-Öde.Vergi, Resim, Harç ve Primler-BSMV	3,38
714519-Kısa Vadeli Diğ. Kr. Alınan Komisyonlar	67,50

KGF komisyonu tahsilat kaydı
.././....

Söz konusu kredinin vadesi 12 ay ve faiz oranı aylık % 1.26 olarak belirlendiğinde aylık ödemeleri Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4: KGF Teminatlı Ticari Kredinin Taksit Tablosu

Tarih	Taksit	Anapara	Faiz	BSMV	Kalan Anapara
1	22.668,05 TL	19.360,55 TL	3.150,00 TL	157,50 TL	230.639,45 TL
2	22.668,05 TL	18.551,14 TL	3.920,87 TL	196,04 TL	212.088,31 TL
3	22.668,05 TL	18.882,27 TL	3.605,50 TL	180,28 TL	193.206,04 TL
4	22.668,05 TL	19.219,32 TL	3.284,50 TL	164,23 TL	173.986,72 TL
5	22.668,05 TL	19.562,39 TL	2.957,77 TL	147,89 TL	154.424,33 TL
6	22.668,05 TL	19.911,58 TL	2.625,21 TL	131,26 TL	134.512,76 TL
7	22.668,05 TL	20.267,00 TL	2.286,72 TL	114,34 TL	114.245,76 TL
8	22.668,05 TL	20.628,76 TL	1.942,18 TL	97,11 TL	93.617,00 TL
9	22.668,05 TL	20.996,99 TL	1.591,49 TL	79,57 TL	72.620,01 TL
10	22.668,05 TL	21.371,78 TL	1.234,54 TL	61,73 TL	51.248,23 TL
11	22.668,05 TL	21.753,27 TL	871,22 TL	43,56 TL	29.494,96 TL
12	22.668,05 TL	22.141,57 TL	501,41 TL	25,07 TL	7.353,39 TL

c) Kredinin ilk taksiti 05.12.2017 tarihinde tahsil edilmiştir.

05.12.2017

304210-Ticari Kuruluşlar Mevduatı-Sabit Faizli	22.668,05
1183020- Taksitli İhtiyaç Kredisi	19.360,55
380005-Öde. Vergi, Resim, Harç ve Primler BSMV	157,50
514119-K.V.Diğer. Kredilerden Alınan Faizler	3.150,00

Birinci taksit tahsilat kaydı
.././....

Bankacılık mevzuatı kapsamında bankalar kredileri tahsil kabiliyetlerine göre gruplandırmakta ve kredinin geri ödenmeme riskinden dolayı karşılık olarak ayırmaktadırlar. Belli bir süre içinde ödenmemiş veya borçlunun ödeme

durumunda yaşanan olumsuzluklar nedeniyle donuk alacak olarak sınıflandırılan krediler için ayrılacak karşılık tutarından teminatın düşülmesi gerekmektedir.

d) Örneğimizde kredinin zamanında ödenemeyerek 05.04.2018 tarihinde donuk alacak haline geldiği, bu nedenle donuk alacaklarda takip edilen krediler arasında yer aldığı ve ödenmemiş anapara ve faiz tutarının 150.000 TL olduğu varsayıldığında;

<u>05.04.2018</u>		
17000-Taahsil İmkânı Sınırlı Krediler		
(Yeniden Yapılandırmaya Konu Edilmeyenler)	150.000	
1183020-Taksitli İhtiyaç Kredisi		150.000
Kredinin III. Grup kredilerde takibi		
<u>.././....</u>		

%100 oranında KGF kefaleti bulunduğu için karşılık ayrılması gerekmemektedir. Bu aşamada KGF'den kredinin tazmini talep edilmiştir. 30.04.2018 tarihinde kredi KGF hesabından bankaya ödenerek kapatılmıştır.

<u>30.04.2018</u>		
304210-Ticari Kuruluşlar Mevduatı-Sabit Faizli	150.000	
17000-Taahsiye Olunacak Alacaklar /Taahsil İmkânı		
Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar		150.000
KGF hesabından kredinin kapatılması		
<u>30.04.2018</u>		
984-Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler	250.000	
98211-Kabul Edilen Avaller, Kefaletler ve Garantiler	250.000	
KGF teminat kaydının iptal edilmesi		
<u>.././....</u>		

3.3. KGF Teminatlarının Bankalara Sağladığı Faydalar

22.11.2016 tarihinde yapılan değişiklikle birlikte, KGF tarafından sağlanan kefalet teminatından KOBİ'lerin yanı sıra KOBİ dışı işletmelerde yararlanabilmektedir. Böylelikle KOBİ'lerin yanı sıra teminat sıkıntısı yaşayan KOBİ dışı işletmeler de KGF teminatlarından yararlanarak banka kredilerine daha rahat ulaşabileceklerdir. Bu husus işletmelerin ihtiyaç duydukları finansmana erişimlerinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte KGF teminatı sadece işletmeler açısından değil bankalar açısından da bazı faydalar barındırmaktadır.

Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'e göre KGF teminatları bankaların ayıracakları karşılık tutarlarının belirlenmesinde dikkate alınmaktadır. Söz konusu Yönetmelik'e göre, Hazine Müsteşarlığı desteğine haiz KGF kefaletleri 1. grup, Hazine Müsteşarlığı desteğine haiz olmayan KGF kefaletleri ikinci grup teminat olarak kabul edilmektedir (BDDK, 2006, madde 9; BDDK, 2015a, madde 7). Bu uygulama dolayısı ile krediler sorunlu hale geldiğinde bankaların ayıracakları karşılık tutarı daha düşük olmaktadır.

Örneğin; KOBİ niteliğine haiz bir müşteri 1 milyon TL tutarlı KGF özkaynaklı kredi kullanmış ve bu kredi sorunlu hale gelerek 3. grup kredi haline gelmişse bu durumda bankanın karşılık hesaplaması aşağıdaki gibi olacaktır:

Kredi tutarı :1.000.000 TL
Ayrılacak asgari karşılık : 200.000 TL ($1.000.000 * \%20$)
KGF kefaleti : 800.000 TL (KGF özkaynaklı kefalet %80)
KGF kefaletinin dikkate alınacak tutarı : 150.000 TL ($200.000 * \%75$)
KGF teminatı sonrası ayrılması gereken karşılık :50.000 TL ($200.000 - 150.000$)

Örneğin; Döviz kazandırıcı faaliyeti KOBİ niteliğine haiz bir müşteri 1 milyon TL tutarlı hazine destekli KGF kefaleti ile kredi kullanmış ve bu kredi sorunlu hale gelerek 3. grup kredi haline gelmişse bu durumda bankanın karşılık hesaplaması aşağıdaki gibi olacaktır:

Kredi tutarı : 1.000.000 TL
Ayrılacak asgari karşılık : 200.000 TL ($1.000.000 * \%20$)
KGF kefaleti : 1.000.000 TL (KGF özkaynaklı kefalet %100)
KGF kefaletinin dikkate alınacak tutarı : 200.000 TL ($200.000 * \%100$)
KGF teminatı sonrası ayrılması gereken karşılık : 0 TL ($200.000 - 200.000$)

Yukarıdaki 2 örnekten görüleceği üzere, kredilerin gecikmesi ve sorunlu hale gelmesi durumunda KGF teminatı bankaların ayırması gereken karşılık tutarını düşürmektedir. KGF teminatının hazine destekli kefalet olması durumunda (diğer şartların varlığı ile birlikte) 1. grup teminat olarak değerlendirilerek karşılık %100 oranında azalmakta ve böylece bankalar özel karşılık ayırmaktan kurtulmaktadır.

Diğer taraftan bankaların hazine kefaletli KGF kredileri kullandırmaları durumunda, sağlanan hazine kefaleti teminatı bankaların risk ağırlıklı varlıklarını önemli ölçüde azaltmaktadır. BDDK düzenlemesine göre Türkiye

Cumhuriyeti Merkezi Yönetiminden veya Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan olan ve TL cinsinden düzenlenen alacaklara %0 risk ağırlığı uygulanmaktadır (BDDK, 2015b, Ek 1, madde 1.1). Bu maddeye istinaden hazine kefaletli KGF kredileri kullandıran bankaların, söz konusu krediler için sermaye yeterliliği hesabında herhangi bir yükümlülüğe maruz kalmamaktadırlar.

Sonuç

Son dönemde yaşanan ulusal ve jeopolitik faktörlerin etkisi ile birlikte Türk ekonomisinde makroekonomik göstergelerde bozulma görülmeye başlanmıştır. Bu kapsamda büyüme oranları yavaşlamaya ve düşmeye, enflasyon ve faiz oranları ise artmaya başlamıştır. Bu konjonktürde geçmişten beri finansmana erişimde sıkıntı yaşayan başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelerin teminat sorunlarında artış yaşanmıştır. Söz konusu olumsuzlukların çözülmesi amacı ile alınan tedbir ve teşviklerden birisi teminat sorunu yaşayan KOBİ ve diğer işletmelere KGF kefaleti sağlanması sureti ile krediye erişimlerinin kolaylaştırılması olmuştur.

KGF kefalet hacminin 250 milyar TL'ye çıkarılması ile birlikte 30.11.2017 tarihi itibari ile toplam 199,5 milyar TL tutarında kefalet sağlanmış ve bu kefaletlere istinaden bankalar tarafından toplam 220,8 milyar TL kredi kullanılmıştır. Söz konusu kefalet hacminin büyüklüğü işletmelere kredi sağlanması ve ekonomik büyümenin desteklenmesine imkân sağlamıştır.

Ulaştığı hacim dikkate alındığında KGF teminatlı krediler hem bankalar hem de kredi kullanan KOBİ ve KOBİ dışı işletmeler açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle diğer kredilerde olduğu gibi KGF teminatlı kredilerin de zamanında, doğru ve Tekdüzen Hesap Planına uygun şekilde muhasebeleştirilmesi bankalar ve başta yatırımcılar olmak üzere bankaların finansal tablolarını kullanan ilgili tüm taraflar açısından önem taşımaktadır.

KGF kefalet ve kredi hacminin büyüklüğü nedeni ile bankalarda Kredi Garanti Fonu teminatlı kredilerin muhasebeleştirilmesine yönelik olarak bu çalışma hazırlanmıştır. Bu çalışmada bankalarda KGF teminatlı kredilerin nasıl muhasebeleştirildiği bir taksitli ticari kredi örneği üzerinden ele alınmıştır. Çalışmada bazı bankaların Tekdüzen Hesap Planındaki farklı bilanço dışı hesapları KGF teminatlarını muhasebeleştirmek için kullandıkları görülmüştür. Tekdüzen Hesap Planına uyum açısından bankaların KGF kefaletlerini 98211 no.lu hesapta muhasebeleştirmesi gerekmektedir. Diğer taraftan bankalar KGF teminatlı krediler kullandırarak hem sermaye yeterliliği hesaplamalarında risk ağırlıklı varlıkları düşürmek sureti ile sermaye yeterlilik oranlarını yükseltmekte hem de kredilerin gecikmesi halinde daha düşük özel karşılık ayırmak sureti ile daha fazla kar sağlama imkânına ulaşmaktadırlar.

Kaynakça

ALPTEKİN, Erdem, (2009), “Küresel Krizin Türkiye Ekonomisi ile Sanayisine Yansımaları ve Dipten En Az Zararla Çıkış Yolları”, http://www.izmir.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/kuresel_krizin_turkiye_ekonomisi_ile_sanayisine_yansimalari_e_alptekin_26.04.2012%2019-31-42.pdf , Erişim Tarihi: 21.08.2017.

Ajanspress, (2017), “KGF Önümüzdeki Dönemde Güçlü Şekilde Kullanılacak”, <http://gold.ajanspress.com.tr/linkpress/bUFfngKtkOXXBz3-XFjXDQ2/?v=2&s=14583&b=0&isH=1&lang=tr> , Erişim Tarihi: 16.08.2017.

BAYAR, Yılmaz, (2012), “Girişimcilik Finansmanında Risk Sermayesi ve Melek Finansmanı”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 7(2), s. 133-144.

BDDK, (2006), “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete.

BDDK, (2015a), “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi Ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, 14.02.2015 tarih ve 29267 sayılı Resmi Gazete.

BDDK, (2015b), “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik”, 23.10.2015 tarih ve 29511 sayılı Resmi Gazete.

BDDK, (2017), “Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ”, 20.09.2017 tarihli ve 30186 mükerrer sayılı Resmi Gazete.

BDDK, (2018), “Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2017”, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/16668tbs_temel_gostergeler_raporu_aralik_2017.pdf, Erişim tarihi: 17.04.2018.

BK, (2005), 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 01.11.2005 tarih ve 25983 sayılı Resmi Gazete.

BKK, (1993), 93/4496 sayılı BKK, 14.07.1993 tarih ve 21637 sayılı Resmi Gazete.

BKK, (2009), 2009/15197 sayılı BKK, 15.07.2009 tarih ve 27289 sayılı Resmi Gazete.

BKK, (2015a), 2015/7331 sayılı BKK, 28.02.2015 tarih ve 29281 sayılı Resmi Gazete.

BKK, (2015b), 2015/7715 sayılı BKK, 24.06.2015 tarih ve 29396 sayılı Resmi Gazete.

BKK, (2015c), 2015/8310 sayılı BKK, 18.12.2015 tarih ve 29566 sayılı Resmi Gazete.

BKK, (2016), 2016/9538 sayılı BKK, 22.11.2016 tarih ve 29896 sayılı Resmi Gazete.

BKK, (2017), 2017/9969 sayılı BKK, 10.03.2017 tarih ve 30003 sayılı Resmi Gazete.

Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu, (2006), "Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri", *Bankacılar Dergisi*, (58), s. 3-62.

BBC, (2017), "Ekonomiye Destek Planı Açıklandı", <http://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38248557>, Erişim Tarihi: 25.08.2017.

BEKÇİ, İsmail & USUL, Hayrettin, (2001), "Göller Bölgesindeki Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Finansal Sorunları ve Çözüm Yolları", *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(1), s. 111-125.

BÜYÜKASLAN, Adem & TİRYAKİOĞLU, Murad, (2016), "Girişimci Devlet, Yenilikçi Finansman: Türkiye İçin Bir Politika Arayışı", *Journal of Business Research Türk*, 8(1), s. 592-618.

Damga Vergisi Kanunu, (1964), 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu, 11.07.1964 tarih ve 11751 sayılı sayılı Resmi Gazete.

DEĞİRMENCİ, Gamze, (2011), "Türkiye ve Dünya'daki Kredi Garanti Sistemleri, Türkiye'deki KGF A.Ş.'nin Kefalet Hacminin ve İşletliğinin Arttırılabilmesi İçin Yapılabilecekler", Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

DURAMAZ, Selim, (2017), "Banka Kaynaklarının KOBİ'lere Ayrıcalıklı Sunumu: Kredi Garanti Fonu ve Farklı Ülke Uygulamaları", *Mali Çözüm Dergisi*, (140), s. 13-29.

Emir, Murat, (2011), "Finans Kaynakları ve Samsun'daki KOBİ'lerin Durumu", *Samsun Sempozyumu*,

https://www.researchgate.net/publication/274194691_Finans_Kaynaklari_ve_Samsun%27daki_KOBİ%27lerin_Durumu, Erişim Tarihi: 22.08.2017

GÖK, Remzi & UÇAR, Mustafa, (2013), "Diyarbakır'da Faaliyet Gösteren KOBİ'lerin Finansman Sorunu Çözümünde Kredi Garanti Fonu", *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 32 (1), s. 117-146.

Harçlar Kanunu, (1964), 492 sayılı Harçlar Kanunu, 17.07.1964 tarih ve 11756 sayılı Resmi Gazete.

Hazine Müsteşarlığı, (2018), "Hazine Destekli Kefalet Sistemi Aralık 2017 Raporu", <https://hazine.gov.tr/File/Index?id=66c91916-1139-417e-b202-4a011f1db702>, Erişim Tarihi: 17.04.2018.

Katma Değer Vergisi Kanunu, (1984), 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 02.11.1984 tarih ve 18563 sayılı Resmi Gazete.

KGF, (2018a), "Kredi Kefalet ve Kullandırım Hacmi", <http://www.kgf.com.tr/index.php/tr>, Erişim Tarihi: 17.04.2018.

KGF, (2018b), "100 Soruda KGF", <http://www.ymm.net/pdf/kgf100soru.pdf>, Erişim Tarihi: 17.04.2018.

KGF, (2018c), "Ortaklık Yapısı", <http://www.kgf.com.tr/index.php/tr/hakkimizda/ortaklik-yapisi>, Erişim Tarihi: 17.04.2018.

KGF, (2018d), "Şubeler", <http://www.kgf.com.tr/index.php/tr/bize-ulasin/subeler>, Erişim Tarihi: 17.04.2018.

KGF, (2018e), "KGF Özkaynakları", <http://www.kgf.com.tr/index.php/tr/urunlerimiz/banka-kredileri/yurtdisi-fon-destekleri-2>, Erişim Tarihi: 17.04.2018.

KGF, (2018f), "KGF Hazine Müsteşarlığı Fonu", <http://www.kgf.com.tr/index.php/tr/urunlerimiz/banka-kredileri/hazine-mustesarligi-fonu-200-milyar-tl>, Erişim Tarihi: 17.04.2018.

Kurumlar Vergisi Kanunu, (2006), 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete.

KUTLU, Hüseyin Ali & DEMİRCİ, N. Savaş, (2007), "KOBİ'lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri", 4. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 7-8 Aralık.

NİHAT, Işık & ACAR, Mustafa, (2003), "Kayıt Dışı Ekonomi: Ölçme Yöntemleri, Boyutları, Yarar ve Zararları Üzerine Bir Değerlendirme", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (21), s. 117-136.

NTV, (2017), "2016 Büyüme Rakamı Açıklandı", <http://www.ntv.com.tr/ekonomi/2016-buyume-rakami-aciklandi.39KtqrCNik6LRckNiKs7Ew>, Erişim Tarihi: 25.08.2017.

ÖNDEŞ, Turan, (2001), "Kredi Garanti Fonu, İşleyişi ve Erzurum'daki Kimi KOBİ'lerle Bu Konunun Bir Değerlendirmesi", *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(1-2), s. 179-188.

ÖNKOL, Gamze & Küçükkocaoğlu, Güray, (2016), "Türkiye'deki Kredi Garanti Fonu A.Ş.'nin Kefalet Hacminin ve İşlerliğinin Arttırılabilmesi İçin Yapılabilecekler", 13. Uluslararası Muhasebe Konferansı, https://www.researchgate.net/profile/Gueray_Kuecukkocaoğlu/publication/313900513_TURKIYE%27DEKI_KREDI_GARANTI_FONU_AS%27NIN_KEFALET_HACMININ_VE_ISLERLIGININ_ARTTIRILABILMESI_ICIN_YAPILABILECEKLER/links/58af020eaca2725b54111b49/TUeRKIYEDEKI-KREDI-GARANTI-FONU-ASNIN-KEFALET-HACMININ-VE-ISLERLIGININ-ARTTIRILABILMESI-ICIN-YAPILABILECEKLER.pdf, Erişim Tarihi: 22.08.2017.

ÖZDEMİR, Yasemin & MAZGAL, Sercan, (2012), "Bir Kariyer Tercihi Olarak Girişimcilikte Dışsal Faktörlerin Etkisi: Sakarya Örneği", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 7(1), s. 87-102.

Sabah, (2017), "Başbakan Binali Yıldırım Ekonomik Tedbirleri Açıkladı", <http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/12/08/son-dakika-basbakan-binali-yildirim-ekonomik-tedbirleri-acikliyor-canli>, Erişim Tarihi: 25.08.2017.

Sözcü, (2017), "Son dakika... Büyüme rakamları açıklandı", <http://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/son-dakika-buyume-rakamlari-aciklandi-1890798>, Erişim Tarihi: 25.08.2017.

TBMM, (2015), 6637 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 07.04.2015 tarih ve 29319 sayılı Resmi Gazete.

TTK, (2011), 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete.

TÜİK, (2018), "Dönemsel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, IV. Çeyrek: Ekim - Aralık, 2017", <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=27825>, Erişim Tarihi: 17.04.2018.

Uludağsözlük, (2017), “Türkiye’deki Şirketlerin %99’unun KOBİ Olması”, <https://www.uludagsozluk.com/k/t%C3%BCrkiye-deki-%C5%9Firketlerin-y%C3%BCzde-99-unun-kobi-olmas%C4%B1>, Erişim Tarihi: 25.08.2017.

ÜSTÜN, Nazlı, (2016), “Kredi Garanti Fonu: Dünyadaki Örnekler ve KOBİ'lere Sağladığı Destekler”, <http://www.kto.org.tr/d/file/kredi-garanti-fonu-ve-kobilere-destekleri---nazli-ustun-.20160517114600.pdf>, Erişim Tarihi: 22.08.2017.

YAZICI, Mehmet, (2010), “KOBİ Finansmanına Alternatif Destek: Hazine Garantili Kredi Garanti Fonu Kefaleti”, *Maliye Finans Yazıları*, 24(88), s. 79-96.

YÜKSEL, Ayhan, (2005), “Basel II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri”, BDDK araştırma Raporları, 2005/4, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1275Basel_II_SME.pdf, Erişim Tarihi: 22.08.2017.

ZERENLER, Muammer & Bayındır, Süleyman, (2011), “KOBİ Kredileri ve Kefalet Destekleri Kredi Garanti Fonu A.Ş. Örneği”, <http://acikerisim.ticaret.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11467/514/M00341.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, Erişim Tarihi: 21.08.2017.

Üniversitelerin Sunmuş Olduğu Hizmetin Öğrenciler Tarafından Algılanması: Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği

Doç. Dr. Selahattin YAVUZ

Erzincan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
syavuz@erzincan.edu.tr

Zehra AKMAN

Erzincan Üniversitesi, SBE, İşletme ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi
zehra-akman@hotmail.com

Öz: Yükseköğretim kurumları, son yıllarda yeni üniversitelerinde kurulması ile daha yoğun bir rekabet ortamına girmişlerdir. Üniversitelerin yeterli öğrenci kapasitesine ulaşması ve bu kapasiteyi artırarak devam ettirebilmesi için sunduğu hizmet kalitesini yükseltmeleri gerekmektedir.

Bu çalışmada Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin, üniversite ve fakülteleri hakkında hizmet kalite algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin üniversite ve fakülte hizmet kalite algısını belirleyebilmek için oluşturulan anket formu 360 öğrenciye 8'i demografik olmak üzere 41 soruluk anket uygulanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucu 8 faktör bulunmuştur. Bu faktörler "Akademik Personel", "Ulaşım", "Web Sitesi ve İnternet", "Sosyal ve Kültürel Hizmetler", "İdari Personel", "Yemekhane ve Tesis Hizmetleri", "Derslik ve Güvenlik", "Fakülte Ekipmanları ve Altyapı" olarak isimlendirilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin bazı demografik özellikleri (cinsiyet, öğrenim türü, burs, sınıf, ikamet, yaş, bölüm) ile 8 faktör arasında bazı anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Öğrencinin mezun olduğu lise ile faktörlerin hiçbiri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Öğrencilerin demografik özellikleri ile "Web Sayfası" ve "Yemekhane ve Tesis Hizmetleri" faktörleri arasında da anlamlı fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Hizmet Kalitesi, Erzincan Üniversitesi, Öğrenci Memnuniyeti

The Students Perception of The Service Offered By The Universities: The Sample of Erzincan University Faculty of Economics and Administrative Sciences

Abstract: Higher education institutions start competing via the foundation of the new universities in last years. In order to reach enough student capacity and to continue with increasing capacity, universities should enhance the quality of offered service.

In this study, the service quality perception of the students having education in Erzincan University Faculty of Economics and Administrative Sciences is tried to determined. The 41-(8 of them are demographic) questioned questionnaire form that is created to determine the service quality perception of the students, is applied to 360 students. 8 factors have been found as the result of the factor analysis. These factors are named as "Academic Staff", "Transportation", "Web Sites and Internet", "Social and Cultural Services", "Administrative Staff", "Refectory and Assosiation Services", "Classroom and Security", "Faculty Equipments and Infrastructure".

At the end of the carried out analysis there are some meaningful differences found between some demographic features of the students (gender, educational, background, scholarship, grade, residence, age, department) and 8 factors. There is no difference found between the factors and the high school from which the student graduated. Also no difference is found between the factors "Web Site", "Refectory and Association Services" and the demographic features of the students.

Keywords: Service Quality, Erzincan University, Student Satisfaction.

Giriş

Son yıllarda hizmet işletmelerinin ülke ekonomilerinde payı büyümektedir. Gittikçe büyüyen bu pay ile birlikte rekabet ortamı da genişlemektedir. Bu sebeple hizmet işletmeleri için hizmet kalitesi büyük önem taşımaktadır. Örgütler müşteri memnuniyetini sağlayabilmek için hizmet kalitelerini arttırmaktadır. Müşteri memnuniyeti veya memnuniyetsizliği hizmet kalitesinin ölçülmesine imkân sağlamaktadır (Soba ve diğ., 2016:122). Ayrıca örgütler sadık bir müşteri kitlesi oluşturabilmek için müşteri memnuniyetini devamlı olarak sağlamaya çalışmaktadır (İlter, 2009:102).

Örgütlerin sunacağı hizmet, müşteri türüne göre değişim göstermektedir. Ayrıca örgütlerin sundukları hizmetin kalitesi, müşterinin istek ve ihtiyacını ne

ölçüde karşıladığının bir göstergesidir. Yükseköğretim kurumları eğitim hizmeti sunan örgütler arasında yer alırken, bu hizmetin müşterilerini öğrenciler oluşturmaktadır (Şahin, 2009: 107). Yükseköğretim kurumlarının hizmeti eğitimidir ve eğitim hizmeti sonucu oluşan kalite kavramı birçok unsura bağlıdır. Kaliteli bir eğitim kaliteli bir hizmete yol açmaktadır (Saydan, 2008: 65). Kaliteli eğitim hizmeti veren yükseköğretim kurumları, öğrenciler tarafından daha çok tercih edilmektedir. Bunun sebebi kaliteli eğitim hizmeti veren yükseköğretim kurumlarının mezun olan öğrencileri için daha kapsamlı ve kolay bir istihdam alanı oluşmasına vesile olmasıdır (Saydan ve diğ., 2009: 226).

Yükseköğretim kurumları öğrencilere eğitimleri ile ilgili bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan örgütlerdir. Eğitim düzeyi kaliteli olan öğrencilerin toplum içindeki payı arttıkça ülkelerin ister sosyal ve ekonomik, ister siyasal açıdan olsun her geçen gün daha fazla gelişim gösterecektir (Gegez ve diğ., 2016, s.94). Yükseköğretim kurumları, öğrencileri için gerekli olan eğitim ve öğretimin kalitesini arttırdığı zaman, gelecekte toplumsal bir fayda sağlamış olacaktır (Bektaş ve vd., 2013: 121).

Bu çalışmada yükseköğretim kurumlarından biri olan Erzinan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin kendi üniversite ve fakültelerinden almış oldukları hizmetten ne derece memnun oldukları belirlenmeye çalışılacaktır. Çalışma ile ilgili literatür taraması ve kavramsal bilgiler verildikten sonra öğrencilere yapılan anketin bulguları ve analizleri değerlendirilecektir.

1.Hizmet Kalitesi

Hizmet kalitesi soyut ya da somut olarak üretilen bir ürün ile bu ürünün muhatabı olan müşteri arasındaki ilişki olarak tanımlanabilir. Daha geniş bir tanım ile hizmet kalitesi, üretilen ürünün sunulacağı müşterinin istek ve ihtiyaçlarına en üst seviyede karşılık verebilme yeteneği olarak ifade edilebilir. Yani hizmet kalitesi müşterinin beklediği hizmetin algıladığı hizmet ile paralel ya da daha üst seviyede gerçekleşmesidir (Okumuş ve Duygun, 2008: 18). Hizmetin olumlu şekilde algılanması yani beklentinin algılanan durumu karşılması müşteride memnun edici bir izlenim bırakması hizmet kalitesi şeklinde ortaya çıkmaktadır (Ergün, 2013: 27).

Hizmet kalitesi birçok araştırmacı tarafından ölçülmeye çalışılmıştır. Bu araştırmacılardan olan Grönroos ve Parasuraman hizmet kalitesi ile ilgili araştırmalarında hizmet kalitesini, müşterilerin sunulan hizmete karşı beklentilerinin karşılanma oranı olarak ifade etmişlerdir. Bu araştırmacılar hizmet kalitesi kavramını daha detaylı bir şekilde açıklarken içsel ve dışsal olmak üzere iki farklı bakış açısına göre ele almışlardır. İçsel bakış açısının hizmetin sunulmasına kadar geçen sürede sıfır hata ve üretimin olması gereken

şekil ve şartlarda gerçekleştirilmesi gerektiğini söylemektedir. Dışsal bakış açısı ise ürünün sunum sonrası müşterinin beklentisini, algısını, memnun olma durumunu ve sonucunda sergilediği davranışı incelemektedir. Bu iki bakış açısı gerçekleşikten sonra hizmet kalitesi ortaya çıkmaktadır (Çelik, 2010: 22-23).

1.1.Hizmet Kalitesini Oluşturan Temel Kavramlar

Hizmet kalitesi dört temel kavram ile açıklanmaktadır. Bu kavramlar hizmet sunulana kadar ve hizmet sunulduktan sonra ortaya çıkmakta ve bir bütün olarak hizmet kalitesi kavramını oluşturmaktadır. Bu kavramlar ayrı başlıklar halinde açıklanmıştır.

1.1.1.Fonksiyonel Kalite

Hizmet kalitesi, müşteriye sunulması ve sunum sonrası süreç olarak düşünülmektedir. Fonksiyonel kalitede bu sürecin parçasıdır ve sunum aşamasında yer almaktadır. Sunulan hizmeti sadece ortaya çıkarılan ürün olarak düşünmek pek doğru sayılmaz. Ürün ortaya çıkana kadar ve çıktıktan sonra yapılan işlemler sunulan hizmet sonrası ürünün kalitesini belirlemektedir. Fonksiyonel kalite ürünün sunulmuş aşamasına kadar geçen sürede yer alan bir kavramdır. Bu sunumun her bir aşaması fonksiyonel kalite kavramına dâhildir ve kalite bunlara göre değerlendirilir (Taş, 2015: 29-30)

1.1.2.Teknik Kalite

Teknik kalite sunulan hizmetin sonucu ile ilgilidir. Teknik kalite daha ölçülebilir bir kavramdır. Müşterinin sunulan hizmet sonucu memnun olup olmadığı bu aşamada belirlenmektedir. Teknik kalite, müşterinin verilen hizmet sonrası ürünün kalitesine bağlı olarak değerlendirme yaptığı aşamadır (Taş,2015: 30).

1.1.3.Beklenen Kalite

Örgütler müşterilerin beklediği hizmet kalitesini sağlayabilmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple örgütler sundukları hizmet ile müşterinin beklentisini karşılayabilmeyi arzulamaktadır. Müşteri de örgütten alacağı hizmet için beklenti içine girmektedir (Dursun, 2011: 73). Beklenen hizmet kalitesi, müşteriye yönelik uygulanan eylemlerin bir sonucudur. Hizmet kalitesi, örgütün hizmet sunumu ve müşteri beklentileri ile birlikte oluşturduğu sürecin sonucunda sağlanmaktadır (Aydın, 2015: 79).

1.1.4.Algılanan Kalite

Algılanan kalite kavramı, örgütlerin sunduğu hizmet sonucunda müşterinin algıladığı hizmetin derecesidir olarak tanımlanmaktadır. Müşteri,

beklediği hizmet kalitesi ile algıladığı hizmet kalitesini karşılaştırarak bir sonuca ulaşmaya çalışmaktadır ve bu sonuç algılanan hizmet kalitesinin sürecini oluşturmaktadır (Dursun, 2011: 76).

Algılanan hizmet, örgüt içi faaliyetlerin ve örgüt çalışanlarının eylemlerinin bir sonucudur. Hizmet kalitesinin ölçümlenebilmesi için müşterinin, hizmetten beklediği kalite ve algıladığı kaliteyi değerlendirmesi gerekmektedir. Müşterinin beklentileri üzerindeki sonuçlar memnuniyet oluştururken beklentileri altındaki hizmetler örgütü olumsuz etkileyecektir (Aydın,2015: 80).

1.2.Hizmet Kalitesi Boyutları

Hizmet kalitesinin daha ulaşılabilir bir sonuç oluşturabilmesi için soyut ve somut boyutlarının incelenmesi gerekir. Kalite artışının sağlanabilmesi için bu boyutların üzerinde bir hizmet sunum artışına gidilmesi gerekmektedir (Aytaç, 2015: 37). Parasuraman, Zeithaml ve Berry bir çalışma yapmışlardır. Parasuraman ve arkadaşlarının incelediği araştırma sonucunda uyguladıkları faktör analizinde hizmet kalitesini 10 boyutta ele almışlardır. Daha sonra 1988'de yapmış oldukları farklı bir çalışma ile ölçeklerini faktör analizinde 5 boyuta indirmişlerdir. Daha az faktörle açıklamayı başardıkları bu faktörlerin kimisi aynı kalırken kimisi bir faktör altında toplanmıştır (Seyfullayev, 2015: 34-36). Bu beş boyut için fiziksel görünüm, güvenilirlik ve heveslilik faktörleri aynı kalırken, yeterlilik, nezaket, inanılabilirlik ve güvenlik boyutları güvence faktörü altında ulaşılabilirlik, iletişim ve müşteriye anlama boyutu ise empati faktörü altında toplanmıştır (Ergün, 2013: 32). Bu boyutlar aşağıda açıklamaları ile yer almaktadır.

Güvenirlik: Örgütlerin müşterilerine karşı verdikleri sözü tutması ve ilk seferde doğru bir uygulama sunması anlamına gelmektedir.

Karşılık Verme: Örgütlerin birlikte hizmet sundukları ekip ile her an hazırlıklı olmasını ifade eder. Çalışanlar hizmeti zamanında sunmak için istekli ve hazır olmalıdır.

Güvence: Müşterilerin örgütlere güven duyabilmeleri, şüphe etmemeleri, riskli alanlar olarak görmemeleri şeklinde ifade edilmektedir. Örgütlerin müşterileri hakkında edindikleri bilgilerin korunması ve gizli tutulması güvence boyutu kapsamındadır (Altıntaş, 2014: 12).

Empati: Örgütlerin müşterilerin isteklerini ve ihtiyaçlarını daha iyi anlayabilmeleri için müşteriler gibi düşünmeye çalışmaları olarak ifade edilmektedir (Dinç, 2017: 45). Örgütlerin müşterileri için özel alaka ve hizmet sunmaya çalışarak hizmet kalitelerini arttırmaya çalışmaları empati boyutu kapsamında yer almaktadır (Aytaç, 2015: 39).

Fiziksel Varlıklar: Örgütlerin hizmeti sunarken kullandıkları fiziksel ekipmanlar bütünü olarak adlandırılabilir.

1.3. Yükseköğretimde Kalite Hizmeti

Bilim ve teknoloji, bilgi çağını yaşayan toplumlar da ön planda yer almaktadır. Bilgi çağında yaşayan örgütler için rekabet kaçınılmaz bir süreçtir. Bu rekabet ortamında insanların bilgi gücü kalitesi toplumun rekabet gücünü yansıtmaktadır. İnsanların bilgi gücü kalitesi eğitim örgütlerinin sunmuş olduğu kaliteli hizmetlerden doğrudan etkilenmektedir. Bu sebeple eğitim örgütlerinin bilim ve teknoloji alanındaki yeniliklere ve gelişmelere uygun olarak sunulan eğitim hizmetini devamlı olarak geliştirmesi gerekmektedir (Karakaya ve diğ., 2016: 45).

Yükseköğretim kurumları eğitim hizmeti sunan örgütler arasında yer alırken müşterileri ise öğrenciler oluşturmaktadır. Yükseköğretim kurumları da kendi parkurunda bir rekabet içindedir ve doğru stratejiler ile öğrenci devamlılığını sağlayıp uzun süreli kalıcılık sağlayabilir. Bu sebeple yükseköğretim kurumları için müşteri konumunda olan öğrencilerin istek ve ihtiyaçları önem kazanmaktadır. Eğitim hizmeti sunan örgütler için hizmetin değerlendiricisi de hizmetin kendisi de ayrılmaz parçalardır (Cevher, 2016: 164).

Yükseköğretim kurumlarında hizmet kalitesini arttırmak için yapılacak uygulamaları öğrencilerin istek ve ihtiyaçları belirlemektedir (Çavdar, 2009: 105). Öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarına uygun olarak sunulan hizmetler öğrencilerin eğitim amaçlarına ulaşmaları için olanak sağlayacaktır. Öğrencilerin dersler ile ilgili uyum süreçleri hızlanacak, bilgi ve becerilerini arttıracak girişimlerde bulunmak isteyeceklerdir (Özgül ve diğ., 2005: 94).

Son yıllarda yükseköğretim kurumlarının sayılarında ve kontenjanlarında büyük artışlar olduğu görülmektedir. Bu durum hizmet örgütü olan üniversiteler arasında rekabeti arttırmaktadır. Ayrıca üniversitelerin öğrenci değişim programları rekabeti hem yurt içinde hem de uluslararası alanda rekabete yöneltmektedir. Rekabet ortamı genişleyen yükseköğretim kurumları için hizmet kalitesini arttıracak uygulamalarda bulunması büyük önem arz etmektedir. En büyük müşteri grubu olan öğrencilerin beklentilerini karşılama, empati kurması gerekmektedir. Yükseköğretim kurumları için asıl hizmetler; akademik personeller, çalışma alanları, kütüphane olanakları, dersliklerin fiziksel imkânları v.b. ihtiyaçlar olsa da yemek hizmetleri, barınma imkânları, güvenlik gibi hizmetler de oldukça önemlidir. Ayrıca öğrencilerin eğitim ihtiyaçları dışında sosyal ve kültürel ihtiyaçları da yükseköğretim kurumları tarafından karşılanması beklenen hizmetler arasındadır. Hem eğitim-öğretim hizmetinden hem de sosyal-kültürel ve diğer temel ihtiyaçları karşılanan öğrenciler

yükseköğretim kurumlarının geleceğe taşınmasının en büyük adımları olacaktır (Tayyar ve vd., 2012: 185).

2.Literatür Taraması

Yapılan literatür taraması sonucunda hizmet kalitesi kavramı farklı uyguma alanlarında ölçülmeye çalışılmıştır. Ayrıca hizmet kalitesi kavramının hem üniversiteler bazında hem de fakülte bazında incelendiği farklı araştırmalar da bulunmaktadır.

Okumuş ve Duygun (2008: 17-38)“Eğitim Hizmetlerinin Pazarlanmasında Hizmet Kalitesinin Ölçümü ve Algılanan Hizmet Kalitesi İle Öğrenci Memnuniyeti Arasındaki İlişki” adlı çalışmaları eğitim hizmetini alan öğrencilerin algıladıkları hizmet kalitesini belirlemek ve algılanan hizmet kalitesinin müşteri memnuniyeti ile olan ilişkisini belirleyebilmek amacı ile uygulanmıştır.

Cevher (2016: 163-171), “Hizmet Kalitesi Açısından Üniversitelere Yönelik Şikâyetlerin İncelenmesi” başlıklı çalışması ile üniversitelere yönelik şikâyetlerin içeriğini tespit etmeyi amaçlamıştır. “Şikayetvar.com” sitesinde yer alan şikâyetler, içerik çözümlemesine göre incelemiştir.

Soba ve Şimşek (2016: 120-138)“Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarından Kalite Beklentileri: Bir Alan Araştırması” adlı çalışmalarında üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarından beklentileri ve bu beklentilerin önem derecelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gegez ve diğ.(2016: 93-125)“Üniversite Öğrencilerinde Memnuniyet Oluşturan Unsurların Saptanması: Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğrencileri İle Bir Araştırma” isimli makale çalışmalarında Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi öğrencilerinin fakülte memnuniyet düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır.

Özgül ve Devebakan (2005: 93-116)“Üniversitelerde Servqual Tekniği İle Algılanan Hizmet Kalitesinin Ölçülmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma” isimli makale çalışmalarında Dokuz Eylül ve Ege Üniversiteleri İİBF İşletme bölümü öğrencileri arasında, öğrencilere sunulan hizmet kalitesi beklenti ve algılarını ölçümlemek ve aralarındaki farklılıkları tespit etmeyi amaçlamışlardır.

Seyfullayev (2015)“Yüksek Öğretim Kurumlarında Hizmet Kalitesinin Ölçümü: Ankara’da Kamu Ve Vakıf Üniversitelerinde Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tezinde kamu ve vakıf üniversitelerindeki öğrencilerin hizmet kalitesi algıları, memnuniyetleri, sadakatleri, imajları ve tavsiye etme niyetleri ölçülmüştür. Ayrıca çalışmada memnuniyet, sadakat, imaj ve tavsiyenin kalite ile ilişkisinin ortaya çıkarılması da amaçlanmıştır.

Taş(2015) “Üniversitelerde Öğrenci Memnuniyeti Üzerine Gaziantep İlinde Bir Alan Çalışması” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, devlet ve vakıf üniversitesi karşılaştırmasına uygun olarak devlet ya da vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin almış oldukları hizmetlerin kalite algılamalarında bir fark olup olmadığına göre öğrenim gören öğrencilerle anket yöntemi ile öğrencilerin görüş ve düşünceleri alınarak gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada ise Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilerin, üniversite ve fakülteleri hakkında hizmet kalite algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilerin bazı demografik özellikleri ile hizmet kalite algısı arasında anlamlı farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Literatür incelendiğinde benzer çalışmalar yapılmıştır. Fakat üniversitelerin sürekli değişen ve kalite algısı her geçen gün farklılaşan bir müşteri kitlesi olduğundan özellikle Erzincan Üniversitesi gibi gelişmekte olan üniversitelerin gelişimini sürdürebilmesi açısından bu ve benzeri çalışmaların sıklıkla yapılması önem arz etmektedir.

3. Materyal Ve Yöntem

3.1.Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Araştırmanın amacı Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilerin, üniversite ve fakülteleri hakkında hizmet kalite algısını belirleyebilmektir. Araştırmanın yan amacı ise örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin bazı demografik özellikleri ile hizmet kalite algısı arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını tespit etmektir.

Son yıllarda artan üniversite sayısından dolayı öğrenciler, üniversite tercihi konusunda seçici davranmaktadırlar. Bu durum özellikle Erzincan Üniversitesi gibi gelişmekte olan üniversiteleri daha fazla etkilemektedir. Üniversitelerin öğrenciler tarafından tercih edilmelerinin birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin başında öğrencilere sunulan hizmetin kalitesi gelmektedir. Bunun için öğrencilere sunulan hizmet kalitesi algısının sıklıkla ölçülmesi gerekmektedir. Ölçülen hizmet kalitesi algısına göre gerekli iyileştirmeler yapılır. Bu çalışma, bundan sonra üniversitelerin ölçmek zorunda kalacakları kalite algısı ile ilgili çalışmalara bir katkı sağlayabilmesi açısından önemlidir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme, İktisat, Siyaset Bilimi-Kamu Yönetimi, Sosyal Hizmet ve Sağlık Yönetimi Bölümlerinde öğrenim gören 1. öğretim ve 2. öğretimdeki tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Tanımlanan evrenin birimleri araştırmaya konu olan

değişkenler (öğrenim türü, bölümler, cinsiyet, sınıf) bakımından heterojen olduğundan araştırmanın örnekleme olasılıklı örnekleme yöntemlerinden olan tabakalı örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 2327 öğrenci bulunmaktadır. Bu anakütle için gerekli olan minimum örneklem büyüklüğü %5 hata oranı için 330 yeterli sayılmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004:50). Araştırmaya konu olan değişkenler dikkate alınarak tabakalı örnekleme yöntemiyle fakültede 365 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bu anketlerden 360 anket geçerli sayılırken, eksik ve hatalı doldurulan 5 anket geçersiz sayılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri yüz yüze anket yöntemi ile elde edilmiştir. Öğrencilerin üniversite ve fakülte hizmet kalite algısını belirleyebilmek için oluşturulan anket formu 8 (Cinsiyet, Sınıf, Bölüm, İkamet, Mezun Olduğu Lise Türü, Burs Durumu, Öğrenim Türü, Yaş) demografik ve 33 tutum ölçen maddeden oluşmaktadır. Tutum ölçen ifadeler 5'li Likert tipi ölçek (1= kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kararsızım, 4=Katılıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum) ile ölçülmeye çalışılmıştır.

Hizmet Kalite Algısı ile ilgili anket hazırlanırken büyük oranda Ercan GEGEZ, Müge ARSLAN ve Ozan BAKIR'ın (2016) araştırmış olduğu "Üniversite Öğrencilerinde Memnuniyet Oluşturan Unsurların Saptanması: Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğrencileri İle Bir Araştırma" başlıklı makale çalışmasından ve Hakan BEKTAŞ ve Selma ULUTÜRK AKMAN'ın (2013) araştırmış olduğu "Yükseköğretimde Hizmet Kalitesi Ölçeği: Güvenilirlik Ve Geçerlilik Analizi" adlı makale çalışmalarından yararlanılmıştır. Anketten elde edilen veriler SPSS istatistiksel paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

3.4.Araştırmanın Hipotezleri

Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin üniversite ve fakültelerinin hizmet kalite algısına dair yapılan bu çalışmanın ana hipotezini "öğrencilerin bazı demografik özellikleri ile hizmet kalite algısı arasında farklılık vardır" ifadesi oluşturmaktadır. Bu ana hipotezi belirleyecek olan alt hipotezler ise şunlardır:

H₁: Cinsiyet ile hizmet kalite algısı faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₂: Öğretim türü ile hizmet kalite algısı faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

- H₃:Burs ile hizmet kalite algısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.
H₄:Sınıf ile hizmet kalite algısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.
H₅:İkamet ile hizmet kalite algısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.
H₆:Yaş ile hizmet kalite algısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.
H₇:Bölüm ile hizmet kalite algısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.
H₈:Lise ile hizmet kalite algısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Bu hipotezler, bulunacak olan her bir faktöre göre alt hipotezlere ayrılıp test edilecektir.

4.Araştırmanın Bulguları

4.1.Örneklem Grubunun Demografik Dağılımı

Örneklem grubunun demografik özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri

	FREKANS	YÜZDE		FREKANS	YÜZDE
CİNSİYET			LİSE		
Kadın	213	59,2	Anadolu Lisesi	178	49,4
Erkek	147	40,8	Meslek lisesi	45	12,5
Toplam	360	100	Düz lise	105	29,2
SINIF			İmama hatip lisesi	32	8,9
1.Sınıf	107	29,7	Toplam	360	100
2.Sınıf	76	21,1	BÖLÜM		
3.Sınıf	88	24,4	İşletme	31	8,6
4.Sınıf	89	24,7	İktisat	21	5,8
Toplam	360	100	Siyaset bilimi ve kamu yönetimi	139	38,6
İKAMET			Sosyal hizmetler	92	25,6
Devlet yurdu	196	54,4	Sağlık idaresi	77	21,4
Özel yurt	25	6,9	Toplam	360	100
Öğrenci evi	80	22,2	ÖĞRETİM TÜRÜ		
Aile ile birlikte	59	16,4	1.Öğretim	111	30,8
Toplam	360	100	2.Öğretim	249	69,2
YAŞ			Toplam	360	100
> = 19	114	31,7	BURS		
20-22	185	51,4	Burs alan	150	41,7
23 > =	61	16,9	Burs almayan	210	58,3
Toplam	360	100	Toplam	360	100

Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubunun %59,2'i bayan öğrencilerinden, %40,8'i erkek öğrencilerinden oluşmaktadır. Aynı tabloda ankete katılanların %29,1'i 1.sınıf, %21,1'i 2.sınıf, %24,4'ü 3.sınıf, %24,7'si ise 4.sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Ayrıca örneklem grubunun büyük oranı (%54,4'ü) devlet yurdunda kalmaktadır. Ankete katılanların çoğunluğunun yaşı (%51,4) 20-22 yaş aralığındadır. Örneklem grubunun yarısı (%49,4'ü) Anadolu lisesi mezunu iken sadece %8,9'ü imam hatip lisesi mezunudur. Ankete katılım en fazla (%38,6'si) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi öğrencilerinden, en az katılım (%5,8'i) İktisat Bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Ankete katılanların büyük bölümü (%69,2'si) ikinci öğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Ankete katılanların %41,7 'si burs alan, %58,3'ü burs almayan öğrencilerden oluşmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin üniversiteleri ve fakülteleri ile ilgili hizmet kalitesi değişkenlerine verdikleri cevaplar sonucunda ortaya çıkan ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Memnuniyet Düzeyi Ortalama ve Standart Sapmaları

DEĞİŞKENLER	ORTALAMA	STANDART SAPMA
Fakültemizde dersler belirtilen ders saatleri içinde işlenmektedir.	3,77	1,08
Fakültemizde dersler düzenli bir şekilde yürütülmektedir.	3,64	1,07
Fakültemizde verilen derslerin güncel olduğunu düşünüyorum.	3,63	1,10
Fakültemizin kantini temizdir.	3,46	1,05
Fakültemizde akademik personeller, öğrencilere nazik, saygılı ve güven verici şekilde davranırlar.	3,34	1,23
Fakültemizin akademik personelleri, yeterli mesleki bilgi ve tecrübeye sahiptirler.	3,33	1,17
Üniversitemizin web sitesinde güncel haberlere zamanında ve kolaylıkla ulaşabiliyorum.	3,32	1,05
Üniversitemizin web sitesinde ihtiyacım olan bilgiye rahatlıkla ulaşabiliyorum.	3,31	1,09
Fakültemizin kantininde sunulan yemekler temizdir.	3,28	1,02
Fakültemizin akademik personellerinin kalitesinden memnunum.	3,27	1,20
Üniversitemizde sunulan yemekler temizdir.	3,20	1,10
Fakültemizde güvenlik yeterli düzeydedir.	3,16	1,30
Üniversitemizde kütüphane kaynakları ve imkânları yeterli düzeydedir.	3,16	1,19
Fakültemizde akademik personeller derslerin daha anlaşılır ve verimli geçmesi için çaba gösterirler.	3,14	1,17
Fakültemizde akademik personeller, öğrencilerin bilgi ve yeteneklerinin gelişmesi için çaba gösterirler.	3,12	1,22
Üniversitemizde İdari personeller, öğrencilere karşı olumlu bir tutum sergilemektedir.	3,07	1,17
Üniversitemizde internete kolay ve hızlı erişilebiliyorum.	3,02	1,23
Üniversitemizin web sitesinde uzaktan eğitim portalına her zaman erişebilmekteyim.	3,01	1,21
Üniversitemiz, öğrencileri değişim programlarına (erasmus, Farabi	2,99	1,29

v.b) teşvik etmektedir.		
Üniversitemizin yemekhane ve kafeterya olanakları yeterlidir.	2,98	1,25
Üniversitemizin sosyal tesisleri ve kampüs alanı öğrencilerin kullanımına uygun ve yeterlidir.	2,84	1,21
Üniversitemizde idari personeller öğrencilerin sorularını bilgilendirmede yeterlidir.	2,81	1,14
Üniversitemizde idari personeller öğrencilerin sorunlarını çözmeye konusunda ilgili davranırlar.	2,75	1,18
Fakültemiz temiz(wc, çalışma salonu, sınıf v.b.) ve düzenli bir görünüme sahiptir.	2,74	1,35
Üniversitemizde öğrencilerin gelişimine ilişkin faaliyetlere (konferanslar, öğrenci kulüpleri v.b.) önem verilmektedir.	2,61	1,22
Fakültemiz modern, öğrenciyeye hitap eden bir görünüme sahiptir.	2,60	1,24
Üniversitemize ulaşım rahat sağlanmaktadır.	2,55	1,41
Üniversitemize ulaşım hızlı sağlanmaktadır.	2,52	1,40
Fakültemizde fiziksel ekipmanlardan (bilgisayar laboratuvarı, projeksiyon, gibi) yeterince yararlanıldığını düşünüyorum.	2,51	1,32
Üniversitemize ulaşım imkânları yeterlidir.	2,43	1,30
Üniversitemizde spor aktivitelerine önem verilmektedir.	2,34	1,15
Üniversitemizde kültürel aktivitelere (tiyatro, sergi, konser, film gösterimi vb) önem verilmektedir.	2,23	1,21
Üniversitemiz konumu itibariyle ulaşımına uygun bir yerde bulunmaktadır.	2,08	1,25

Tablo-2 incelendiğinde öğrencilerin en yüksek ortalama ile katıldıkları ilk beş madde sırasıyla; “Fakültemizde dersler belirtilen ders saatleri içinde işlenmektedir” “Fakültemizde dersler düzenli bir şekilde işlenmektedir”, “Fakültemizde verilen derslerin güncel olduğunu düşünüyorum”, “Fakültemizin kantini temizdir”, “Fakültemizde akademik personeller, öğrencilere nazik, saygılı ve güven verici şekilde davranırlar” biçimindedir. En düşük ortalamaya sahip ve öğrencilerin daha az memnuniyet sağladıkları değişkenleri ise sırasıyla “Üniversitemiz konumu itibariyle ulaşımına uygun bir yerde bulunmaktadır”, “Üniversitemizde kültürel aktivitelere (tiyatro, sergi, konser, film gösterimi vb) önem verilmektedir”, “Üniversitemizde spor aktivitelerine önem verilmektedir”, “Üniversitemize ulaşım imkânları yeterlidir”, “Fakültemizde fiziksel ekipmanlardan (bilgisayar laboratuvarı, projeksiyon, gibi) yeterince yararlanıldığını düşünüyorum” biçimindedir.

4.2.Güvenilirlik Analizi ve Faktör Analizi

Anket verilerinin 33 değişkeni için yapılan güvenilirlik analizi Cronbach Alpha değeri 0.917 olarak bulunmuştur. Bu değer ile ölçek, yüksek düzeyde güvenilir sayılmaktadır (Karagöz, 2016: 941).

Elde edilen veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığına karar vermek için KMO ve Bartlett testi uygulanmıştır. KMO testinin 0.80 ile 1 arasında olması ve Bartlett testi sonucu sig. anlamlılık değerinin 0,00 çıkması faktör analizi uygulaması için yeterli sayılmaktadır (Büyüköztürk, 2017: 136).

Bulunan sonuçlara göre Bartlett testi için hesaplanan anlamlılık sig. değeri 0.00, KMO testi değeri ise 0.881 olarak bulunmuştur. Yani hesaplanan sonuçlara göre örneklemin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Toplam açıklanan varyansa bakılarak faktör öz değeri 1'den büyük olan 8 faktör belirlenmiştir. Tablo-3'te faktör analizi sonuçları, her bir faktöre ait açıklanan varyans yüzdesi ve Cronbach Alpha değeri verilmiştir.

Tablo 3: Faktör Analizi ve Cronbach Alpha Değerleri

DEĞİŞKENLER	FAKTÖR YÜKLERİ (%)	FAKTÖR AÇIKLAYICILARI (%)	CRONBACH ALPHA
AKADEMİK PERSONEL (Faktör 1)			
Fakültemizde akademik personeller, öğrencilerin bilgi ve yeteneklerinin gelişmesi için çaba gösterirler.	,870	28,504	0,918
Fakültemizin akademik personelleri, yeterli mesleki bilgi ve tecrübeye sahiptirler.	,866		
Fakültemizde akademik personeller derslerin daha anlaşılır ve verimli geçmesi için çaba gösterirler.	,822		
Fakültemizin akademik personellerinin kalitesinden memnunum.	,791		
Fakültemizde akademik personeller, öğrencilere nazik, saygılı ve güven verici şekilde davranırlar.	,770		
ULAŞIM (Faktör 2)			
Üniversitemize ulaşım hızlı sağlanmaktadır.	,925	9,409	0,872
Üniversitemize ulaşım imkânları yeterlidir.	,916		
Üniversitemize ulaşım rahat sağlanmaktadır.	,890		
Üniversitemiz konumu itibariyle ulaşımına uygun bir yerde bulunmaktadır.	,560		
WEB SİTESİ VE İNTERNET (Faktör 3)			
Üniversitemizin web sitesinde güncel haberlere zamanında ve kolaylıkla ulaşabiliyorum.	,820	6,821	0,784
Üniversitemizin web sitesinde ihtiyacım olan bilgiye rahatlıkla ulaşabiliyorum.	,771		
Üniversitemizin web sitesinde uzaktan eğitim portalına her zaman erişebilmekteyim.	,723		
Üniversitemizde internete kolay ve hızlı erişilebiliyorum.	,688		
SOSYAL VE KÜLTÜREL HİZMETLER (Faktör 4)			
Üniversitemizde spor aktivitelerine önem verilmektedir.	,839	5,972	0,733
Üniversitemizde kültürel aktivitelere (tiyatro, sergi, konser, film gösterimi vb) önem	,831		

verilmektedir.			
Üniversitemizde öğrencilerin gelişimine ilişkin faaliyetlere (konferanslar, öğrenci kulüpleri v.b.) önem verilmektedir.	,772		
Üniversitemiz, öğrencileri değişim programlarına (erasmus, Farabi v.b) teşvik etmektedir.	,542		
Üniversitemizde kütüphane kaynakları ve imkanları yeterli düzeydedir.	,294		
İDARİ PERSONEL (Faktör 5)			
Üniversitemizde idari personeller öğrencilerin sorunlarını çözme konusunda ilgili davranırlar.	,916		
Üniversitemizde idari personeller öğrencilerin sorunlarını bilgilendirmede yeterlidir.	,896		
Üniversitemizde İdari personeller, öğrencilere karşı olumlu bir tutum sergilemektedir.	,785	4,722	0,866
YEMEKHANE VE TESİS HİZMETLERİ (Faktör 6)			
Üniversitemizde sunulan yemekler temizdir.	-,899		
Fakültemizin kantininde sunulan yemekler temizdir.	-,806		
Üniversitemizin yemekhane ve kafeterya olanakları yeterlidir.	-,745		
Fakültemizin kantini temizdir.	-,711	4,480	0,830
Üniversitemizin sosyal tesisleri ve kampüs alanı öğrencilerin kullanımına uygun ve yeterlidir.	-,308		
DERSLER VE GÜVENLİK (Faktör7)			
Fakültemizde dersler belirtilen ders saatleri içinde işlenmektedir.	,844		
Fakültemizde dersler düzenli bir şekilde yürütülmektedir.	,691		
Fakültemizde verilen derslerin güncel olduğunu düşünüyorum.	,600	3,883	0,771
Fakültemizde güvenlik yeterli düzeydedir.	,525		
FAKÜLTE EKİPMANLARI VE ALTYAPI (Faktör 8)			
Fakültemizde fiziksel ekipmanlardan (bilgisayar laboratuvarı, projeksiyon, gibi) yeterince yararlanıldığını düşünüyorum.	-,727		
Fakültemiz modern, öğrenciye hitap eden bir görünüme sahiptir.	-,694	3,412	0,770
Fakültemiz temiz(wc, çalışma salonu, sınıf v.b.) ve düzenli bir görünüme sahiptir.	-,528		
TOPLAM		67,204	
Cronbach Alpha (33 değişken)			0,917

KaiserMeyerOlkin (KMO) Test	0,881
Bartlett yaklaşık ki-kare testi	6330,410
Sig. Değeri	0.00

Tablo-3'te görüldüğü gibi 33 değişken için 8 faktör elde edilmiştir. Faktörler “Akademik Personel”, “Ulaşım”, “Web Sitesi ve İnternet”, “Sosyal ve Kültürel Hizmetler”, “İdari Personel”, “Yemekhane, Kantin ve Tesis Hizmetleri”, “Derslik ve Güvenlik”, “Fakülte Ekipmanları ve Altyapı” şeklinde isimlendirilmiştir. Bu 8 faktörün ölçek modelini açıklayan toplam varyansı %67.204'tür. Sosyal bilimlerde yapılan analizlerde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterli kabul edilmektedir (Çokluk vd., 2012: 245). Ayrıca döndürülmüş faktör analizi sonucu elde edilen faktör yükleri 0.28'in altında yer alan faktör yükleri tabloda gösterilmemiştir.

4.3. Faktörlerin Farklılığını Belirleyebilmek İçin Uygulanan t-Testi

Analiz sonucu bulunan faktörler ile “cinsiyet”, “öğrenim türü” ve “burs durumu” arasında farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için t testi uygulanmıştır. Bulunan sonuçlar Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4: Hizmet Kalite Algısı Faktörleri İçin Uygulanan t Testi Sonuçları

FAKTÖRLER	Cinsiyet				Öğrenim Türü				Burs			
	\bar{X}		t	Sig.	\bar{X}		t	Sig.	\bar{X}		t	Sig.
	Bayan	Erkek			1. Öğretim	2. Öğretim			Burs Alan	Burs Almayan		
Sosyal ve Kültürel Hizmetler	2,7 3	2,6 5	1,0 1	0,31	2,8 9	2,6 1	3,3 7	0,00 *	2,5 9	2,7 7	- 2,1 1	0,04 *
İdari Personel	2,9 3	2,8 0	1,1 6	0,25	3,0 2	2,8 1	1,8 1	0,07	2,8 3	2,9 1	- 0,7 4	0,46
Ulaşım	2,5 8	2,1 2	3,9 3	0,00 *	2,4 5	2,3 7	0,6 2	0,53	2,2 0	2,5 3	- 2,8 3	0,01
Web Sitesi ve İnternet	3,1 6	3,1 7	- 0,0 1	0,99	3,2 0	3,1 5	0,5 1	0,61	2,1 4	3,1 8	- 0,4 4	0,66
Yemekhane ve Tesis Hizmetleri	3,2 1	3,2 5	- 0,3 5	0,73	3,2 6	3,2 1	0,5 0	0,62	3,3 2	3,8 3	- 1,1 5	0,25

Fakülte Ekipmanları ve Altyapı	2,6 5	2,5 7	0,7 2	0,47	2,9 5	2,4 7	3,9 6	0,00 *	3,1 1	3,3 5	- 4,5 4	0,00
Akademik Personel	3,3 6	3,0 8	2,4 8	0,01 *	3,4 2	3,1 7	2,1 7	0,03 *	3,4 7	3,6 1	- 2,0 9	0,04
Dersler ve Güvenlik	3,6 5	3,4 0	2,5 9	0,01 *	3,8 2	3,4 3	3,9 9	0,00 *	3,1 6	3,2 7	- 1,4 8	0,14

*0,05 anlamlılık düzeyinde sig.<0,05 olan faktörler gösterilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde 0,05 anlamlılık düzeyinde ulaşım faktörü için sig=0,000, akademik personel faktörü için sig=0,014, dersler ve güvenlik faktörü için ise sig=0,010 olarak bulunmuştur. Sig.<0,05 olduğu için bu 3 faktör ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Geriye kalan sosyal ve kültürel hizmetler, idari personel, web sitesi ve internet, yemekhane ve tesis hizmetleri, fakülte ekipmanları ve altyapı faktörlerinin sig. değeri 0,05'ten büyük olduğu için bu faktörler ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde 0,05 anlamlılık düzeyinde sosyal ve kültürel hizmetler için sig.=0,001, fakülte ekipmanları ve altyapı için sig.=0,000, akademik personel için sig.=0,031, dersler ve güvenlik faktörleri için sig.=0,000 olarak bulunmuştur. Sig.<0,05 olduğu için hizmet kalite faktörlerinden olan bu dört faktör ile öğrenim türü arasında anlamlı bir farklılık vardır. Diğer faktörlerden olan idari personel, ulaşım, web sitesi ve internet, yemekhane ve tesis hizmetleri ile öğretim türü arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde 0,05 anlamlılık düzeyinde sosyal ve kültürel hizmetler için sig.=0,035, ulaşım için sig.=0,005, fakülte ekipmanları ve altyapı için sig.=0,000, akademik personel için sig.=0,038 olarak bulunmuştur. Hizmet kalite faktörlerinden olan bu dört faktör ile burs durumu arasında sig.<0,05 olduğu için anlamlı bir farklılık vardır. Diğer faktörlerden olan idari personel, web sitesi ve internet, yemekhane ve tesis hizmetleri, dersler ve güvenlik faktörleri ile burs durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.4.Faktörlerin Farklılığını Belirleyebilmek İçin Uygulanan ANOVA Testi

Demografik özelliklerden olan sınıf, ikamet, yaş, lise türü ve bölüm ile hizmet kalite algısı faktörleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. Bulunan sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Tek Yönlü ANOVA Analizi Sonuçları

Faktörler	SINIF			İKAMET			YAŞ			BÖLÜM		
	Homojenlik ve varyans testi.	F	Sig.	Homojenlik ve varyans testi	F	Sig.	Homojenlik ve varyans Testi	F	Sig.	Homojenlik ve varyans testi	F	Sig.
Sosyal ve kültürel hizmetler	0,04*	9,65	0,00**	0,62	1,39	0,25	0,41*	10,56	0,00*	0,05*	4,4	0,00**
İdari personel	0,02*	8,58	0,00**	0,24	1,37	0,25	0,12*	8,57	0,00*	0,78	4,26	0,00**
Ulaşım	0,47	11,86	0,00**	0,80	5,44	0,00**	0,13	7,89	0,00*	0,43	7,49	0,00**
Web sayfası	0,10	0,71	0,55	0,43	1,01	0,39	0,77	0,86	0,43	0,33	2,28	0,06
Yemekhane	0,27	0,52	0,67	0,06	1,54	0,20	0,07	1,59	0,21	0,89	1,13	0,34
Fakülte altyapısı ve ekipmanlar	0,16	21,75	0,00**	0,15	0,14	0,94	0,04*	21,17	0,00*	0,03*	5,7	0,00**
Akademik personel	0,01*	3,98	0,01**	0,13	0,43	0,73	0,00*	4,18	0,02*	0,04*	2,1	0,08
Dersler ve güvenlik	0,00*	2,25	0,08	0,10	0,10	0,96	0,01*	4,50	0,01*	0,01*	5,73	0,00**

*ANOVA analizinde varsayımların homojen dağılmadığını gösteren 0,05'ten küçük olan değerleridir.

**ANOVA analizinde gruplar arasında homojen dağılan ve farklılık olduğunu gösteren 0,05'ten küçük olan anlamlılık değerleridir.

Tablo 5 incelendiğinde öğrenim görülen sınıflar arasında, sosyal kültürel hizmetler, idari personel, ulaşım, fakülte altyapısı ve ekipmanlar ve akademik personel faktörleri bakımından anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir (sig.<0,05). İkamet edilen yer arasında, sadece ulaşım faktörü bakımından anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir (sig.<0,05). Öğrencilerin yaş grupları arasında, sosyal ve kültürel hizmetler, idari personel, ulaşım, fakülte altyapısı ve ekipmanlar, akademik personel, dersler ve güvenlik faktörleri bakımından anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir (sig.<0,05). Öğrencilerin okudukları bölümler arasında, sosyal ve kültürel hizmetler, idari personel, ulaşım, fakülte altyapısı ve ekipmanlar, akademik personel, dersler ve güvenlik faktörleri bakımından anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir (sig.<0,05). Mezun olunan lise türü arasında tüm faktörler bakımından herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Anlamli farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testleri uygulanmıştır. Hangi çoklu karşılaştırma testinin uygulanacağı varyansların homojen olup olmamasına göre değişecektir. Tablo 5'te gösterilen varyansları homojen dağılmayan anlamli faktörlere Games Howel testi, homojen dağılıp anlamli farklılıklar gösteren faktörlere ise Tukey testi uygulanmıştır. Çoklu karşılaştırma testleri sonucu faktörler bakımından hangi gruplar arasında farklılık olduğu Tablo-6' da gösterilmiştir.

Tablo 6: Çoklu Karşılaştırma Testleri Sonucunda Çıkan Anlamli Farklılıklar

FAKTÖRLER	SINIF	İKAMET	YAŞ	BÖLÜM
	Anlamli farklılık	Anlamli farklılık	Anlamli farklılık	Anlamli farklılık
SOSYAL VE KÜLTÜREL HİZMETLER	1.sınıflar/ 3. Ve 4.sınıf		17-19 yaş/20-22 ve23-25 yaş	Sosyal Hizmetler/Sağlık Yönetimi.
	2.sınıflar /3. Ve 4. sınıf		20-22 yaş/17-19 yaş	Sağlık Yönetimi/Sosyal Hizmetler.
İDARİ PERSONEL	1.sınıflar /2., 3, ve 4. 2.sınıflar/ 1.sınıf		17-19 yaş/20-22 ve 23-25 yaş	İşletme/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Sağlık Yönetimi.
	3.sınıflar/ 1. Sınıf		20-22 yaş/17-19 yaş	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/ İşletme.
ULAŞIM	4.sınıflar /1. sınıf		23-25 yaş/17-19 yaş	Sağlık Yönetimi / İşletme.
	1.sınıflar /3. Ve 4. sınıf	Devlet yurdu/Öğrenci Evi. Özel Yurt/Öğrenci Evi.	17-19 yaş/20-22 ve 23-25 yaş	İşletme/ Sağlık Yönetimi. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/ Sağlık Yönetimi.
FAKÜLTE ALTYAPISI VE EKPMANLAR	3.sınıflar/ 1. sınıf	Öğrenci Evi/ Devlet ve Özel Yurt. Aile İle Birlikte Kalanlar/Özel Yurt.	20-22 yaş/17-19 yaş	Sağlık Yönetimi/İşletme ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi.
	4.sınıflar /1. sınıf		23-25 yaş/17-19 yaş	
AKADEMİK PERSONEL	1.sınıflar 3. Ve 4. sınıf		17-19 yaş/20-22 yaş	İşletme/Sağlık Yönetimi. İktisat/Sağlık Yönetimi.
	3.sınıflar 1. sınıf		20-22 yaş/17-19 yaş	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/Sağlık Yönetimi.
	4.sınıflar 1. sınıf		23-25 yaş/17-19 yaş	Sağlık Yönetimi/İşletme, İktisat, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi.
			17-19 yaş/20-22 yaş	

DERSLER VE GÜVENLİK			17-19 yaş/20-22 ve 23-25 yaş 20-22 yaş/17-19 yaş 23-25 yaş/17-19 yaş	İşletme/ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Sosyal Hizmetler. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/İşletme. Sosyal Hizmetler/İşletme.
----------------------------	--	--	--	--

Tablo-6'da Games Howel ve Tukey testi sonucunda faktörlerin sınıf, ikamet, yaş ve bölüm özellikleri arasındaki farklılıklara yer verilmiştir. Sınıf, ikamet, yaş ve bölüm özelliklerinin 6 faktörlere göre farklılıkları bulunmaktadır. Web sayfası ve yemekhane hizmetleri faktörleri arasında demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık tespit edilmediği için Tablo-6'da yer verilmemiştir.

Öğrencilerin hizmet kalite algısını belirleyebilmek için kurulan hipotezlerin, t testi ve ANOVA analizi sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Hipotezlerin Analiz Sonuçlarına Göre Durumu

FAKTÖRLER	CİNSİ YET	ÖĞRE TIM TÜRÜ	BURS	SINIF	İKAM ET	YAŞ	BÖLÜ M	LİSE
SOSYAL VE KÜLTÜREL HİZMETLER	H1A: RED	H2A: KABUL	H3A: KABUL	H4A: KABUL	H5A: RED	H6A: KABUL	H7A: KABUL	H8A: RED
İDARİ PERSONEL	H1B: RED	H2B: RED	H3B: RED	H4B: KABUL	H5B: RED	H6B: KABUL	H7B: KABUL	H8B: RED
ULAŞIM	H1C: KABUL	H2C: RED	H3C: KABUL	H4C: KABUL	H5C: KABUL	H6C: KABUL	H7C: KABUL	H8C: RED
WEB SAYFASI	H1D: RED	H2D: RED	H3D: RED	H4D: RED	H5D: RED	H6D: RED	H7D: RED	H8D: RED
YEMEKHANE	H1E: RED	H2E: RED	H3E: RED	H4E: RED	H5E: RED	H6E: RED	H7E: RED	H8E: RED
FAKÜLTE ALTYAPISI VE EKİPMANLAR	H1F: RED	H2F: KABUL	H3F: KABUL	H4F: KABUL	H5F: RED	H6F: KABUL	H7F: KABUL	H8F: RED
AKADEMİK PERSONEL	H1G: KABUL	H2G: KABUL	H3G: KABUL	H4G: KABUL	H5G: RED	H6G: KABUL	H7G: RED	H8G: RED
DERSLER VE GÜVENLİK	H1H: KABUL	H2H: KABUL	H3H: RED	H4H: RED	H5H: RED	H6H: KABUL	H7H: KABUL	H8H: RED

Tablo 7'de de gösterildiği gibi sosyal ve kültürel aktiviteler ile ilgili kurulan hipotezlerin 5'i, idari personeller ile ilgili hipotezlerin 3'ü, ulaşım faktörü ile ilgili kurulan hipotezlerin 6'sı, fakülte altyapısı ve ekipmanlar ile ilgili faktöre ait

hipotezlerin 5'i, akademik personel faktörü ile ilgili hipotezlerin 5'i ve dersler ve güvenlik faktörü ile ilgili kurulan hipotezlerin ise 4'ü kabul edilmiştir. Web sayfası ve yemekhane faktörü ile ilgili hipotezlerin hiçbiri kabul edilmemiştir.

Sonuç

Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin, üniversite ve fakülteleri hakkında hizmet kalite algısını belirleyebilmek amacıyla yapılan bu çalışmada öğrencilerin en yüksek ortalama ile katıldıkları ilk beş madde sırasıyla; "Fakültemizde dersler belirtilen ders saatleri içinde işlenmektedir" "Fakültemizde dersler düzenli bir şekilde işlenmektedir", "Fakültemizde verilen derslerin güncel olduğunu düşünüyorum", "Fakültemizin kantini temizdir", "Fakültemizde akademik personeller, öğrencilere nazik, saygılı ve güven verici şekilde davranırlar" biçimindedir. En düşük ortalama sahip ve öğrencilerin daha az memnuniyet sağladıkları değişkenleri ise sırasıyla "Üniversitemiz konumu itibariyle ulaşımaya uygun bir yerde bulunmaktadır", "Üniversitemizde kültürel aktivitelere (tiyatro, sergi, konser, film gösterimi vb) önem verilmektedir", "Üniversitemizde spor aktivitelerine önem verilmektedir", "Üniversitemize ulaşım imkânları yeterlidir", "Fakültemizde fiziksel ekipmanlardan (bilgisayar laboratuvarı, projeksiyon, gibi) yeterince yararlanıldığımı düşünüyorum" biçimindedir.

Çalışmada 32 değişken için 8 faktör elde edilmiştir. Bu faktörler "Akademik Personel", "Ulaşım", "Web Sitesi ve İnternet", "Sosyal ve Kültürel Hizmetler", "İdari Personel", "Yemekhane, Kantin ve Tesis Hizmetleri", "Derslik ve Güvenlik", "Fakülte Ekipmanları ve Altyapı" şeklinde isimlendirilmiştir.

Yapılan bağımsız t testi sonucunda ulaşım, akademik personel, dersler ve güvenlik faktörleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Diğer faktörler ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sosyal ve kültürel hizmetler, fakülte ekipmanları ve altyapı, akademik personel, dersler ve güvenlik faktörleri ile öğrenim türü arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Diğer faktörler ile öğrenim türü arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sosyal ve kültürel hizmetler, ulaşım, fakülte ekipmanları ve altyapı, akademik personel faktörleri ile burs durumu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Diğer faktörler ile burs durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Yapılan tek yönlü ANOVA testi sonucunda öğrenim görülen sınıflar arasında, sosyal kültürel hizmetler, idari personel, ulaşım, fakülte altyapısı ve ekipmanlar ve akademik personel faktörleri bakımından anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. İkamet edilen yer arasında, sadece ulaşım faktörü bakımından anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yaş grupları arasında, sosyal ve kültürel hizmetler, idari personel, ulaşım, fakülte altyapısı ve ekipmanlar, akademik personel, dersler ve güvenlik faktörleri bakımından

anlamli farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin okudukları bölümler arasında, sosyal ve kültürel hizmetler, idari personel, ulaşım, fakülte altyapısı ve ekipmanlar, akademik personel, dersler ve güvenlik faktörleri bakımından anlamli farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Mezun olunan lise türü arasında tüm faktörler bakımından herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testleri sonucunda faktörlerin sınıf, ikamet, yaş ve bölüm özellikleri arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Faktörlerin web sayfası ve yemekhane hizmetleri özellikleri arasında anlamli bir farklılık tespit edilmemiştir.

Çalışmanın başlangıcında kurulan hipotezlerden; sosyal ve kültürel hizmetler için öğrenim türü, burs, sınıf, yaş ve bölüm faktörleri arasında anlamli fark bulunmuştur. İdari personel için sınıf, yaş ve bölüm faktörleri arasında anlamli fark bulunmuştur. Ulaşım için cinsiyet, burs, sınıf, ikamet, yaş ve bölüm faktörleri arasında anlamli fark bulunmuştur. Web sayfası ve yemekhane için faktörlerin hiçbirisi arasında anlamli fark bulunmamıştır. Fakülte alt yapısı ve ekipmanlar için öğrenim türü, burs, sınıf, yaş ve bölüm faktörleri arasında anlamli fark bulunmuştur. Akademik personel için cinsiyet, öğrenim türü, burs, sınıf ve yaş faktörleri arasında anlamli fark bulunmuştur. Dersler ve güvenlik için cinsiyet, öğrenim türü, yaş ve bölüm faktörleri arasında anlamli fark bulunmuştur. Görüldüğü gibi hiçbir hizmet türü için mezun olunan lise faktörü arasında anlamli fark bulunmamıştır.

Kaynakça

ALTINTAŞ, Emine, Pınar (2014),*Yükseköğretim Sisteminde Hizmet Kalitesi Ve Öğrenci Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AYDIN, Orhan (2015),*Eğitim Hizmetlerinin Pazarlanmasında Hizmet Kalitesinin Ölçümü: Konya'da Bulunan Kamu Ve Vakıf Üniversiteleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Kto Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

AYTAÇ, Ayşe, İpek (2015),*Hizmet Kalitesinin Servqual Modeli İle Ölçülmesi Ve Eğitim Sektöründe Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

BEKTAŞ, Hakan ve Selma Ulutürk Akman (2013),*Yükseköğretimde Hizmet Kalitesi Ölçeği: Güvenilirlik Ve Geçerlilik Analizi*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri Ve İstatistik Dergisi, Sayı:18, s.116-133.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2017), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara.

CEVHER, Ezgi (2016), *Hizmet Kalitesi Açısından Üniversitelere Yönelik Şikâyetlerin İncelenmesi*, Journal of Yasar University, Cilt 11, Sayı 43, s.163-171.

ÇAVDAR, Ertuğrul (2009), *Yüksek Öğretimde Hizmet Kalitesi Unsurları Ve Bir Uygulama*, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:2, Sayı: 2, s.100-115.

ÇELİK, İsmail (2010), *Yükseköğretimde Hizmet Kalite Algısının Ölçümü: Yüksek Lisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

ÇOKLUK, Ö., G.Şekercioğlu ve Ş. Büyüköztürk (2012), *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

DİNÇ, Bilal (2017), *Yükseköğretim Kurumlarında Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi Ve Bir Meslek Yüksekokulunda Uygulanması*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

DURSUN, Tolga (2011), *Uzaktan Eğitimde Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi Ve Eğitim Sektöründe Bir Uygulama*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ERGÜN, Bircan (2013), *Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Verilen Kurumlardaki Hizmet Kalitesine Yönelik Bir Değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

GEGEZ, Ercan, M. Arslan, O. Bakır (2016), *Üniversite Öğrencilerinde Memnuniyet Oluşturan Unsurların Saptanması: Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğrencileri İle Bir Araştırma*, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 38, Sayı 1, s.93-125.

İLTER, Burcu (2009), *E-Perakendecilikte E-Hizmet Kalitesi, Müşteri Memnuniyeti Ve Müşteri Sadakati İlişkisi: İşletme Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, s.97-117.

KARAGÖZ, Yalçın (2016), *SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*, Nobel Yayınevi, Ankara.

KARAKAYA, Abdullah, İ. Kılıç, M. Uçar (2016),*Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Kalitesi Algısı Üzerine Bir Araştırma*, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı 2, s.40-55.

OKUMUŞ, Abdullah ve Adnan Duygun (2008),*Eğitim Hizmetlerinin Pazarlanmasında Hizmet Kalitesinin Ölçümü Ve Algılanan Hizmet Kalitesi İle Öğrenci Memnuniyeti Arasındaki İlişki*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 8, Sayı 2,s.17–38.

ÖZGÜL, Engin ve Nevzat Devebakan (2005),*Üniversitelerde Servqual Tekniği İle Algılanan Hizmet Kalitesinin Ölçülmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 2,s.93-116.

SAYDAN, Reha (2008),*Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarından Kalite Beklentileri: Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Örneği*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, s.63 – 79.

SAYDAN, Reha ve Bora Açı (2009),*Öğretim Elemanlarının Akademik Kalite Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Kafkas Üniversitesi İİBF Örneği*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 9, Sayı 2,s. 225-253.

SEYFULLAYEV, Hasan (2015),*Yüksek Öğretim Kurumlarında Hizmet Kalitesinin Ölçümü: Ankara'da Kamu Ve Vakıf Üniversitelerinde Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SOBA, Mustafa ve Ali Şimşek (2016), *Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarından Kalite Beklentileri: Bir Alan Araştırması, 'İş, Güç' Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, s.116-138.

ŞAHİN, Ali E. (2009),*Eğitim Fakültesinde Hizmet Kalitesinin Eğitim Fakültesi Öğrenci Memnuniyet Ölçeği(Ef-Ömö) İle Değerlendirilmesi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 37,s.106-122.

TAŞ, Hüseyin (2015),*Üniversitelerde Öğrenci Memnuniyeti Üzerine Gaziantep İlinde Bir Alan Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

TAYYAR, Nezih ve Feryal Dilşeker (2012),*Devlet Ve Vakıf Üniversitelerinde Hizmet Kalitesi Ve İmajın Öğrenci Memnuniyetine Etkisi*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 28, s.184-204.

YAZICIOĞLU, Yahşi ve Samiye Erdoğan (2004), *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara.

İki Tarzı Medeniyet ve İki Tarzı Siyaset

Doç. Dr. Mahmut BOZAN

Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
mbozan@bartin.edu.tr

Öz: İnsanlık tarihinde şimdiye kadar pek çok medeniyetler gelip geçmiştir. Bunların bir kısmı kendinden sonraki medeniyetlere katkısını yaptıktan sonra “ölü medeniyetler” olarak tarih arşivindeki yerini alırken, bir kısmının ise “yaşayan medeniyetler” olarak etkileri devam etmektedir. Yaşayan medeniyetler içinde dünya ve insanlığa etkileri bakımından İslâm ve Batı medeniyeti ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Her iki medeniyetin de dayandığı temel değerleri ile o değerler üzerine inşa ettiği bir tarzı siyaseti ve bir yönetim anlayışı bulunmaktadır. Değerlerin beslediği medeniyet ve medeniyetin ortaya koyduğu siyasetin fert ve cemiyet üzerindeki etkilerini analiz edebilmek için bu değerlerin mukayeseli olarak incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışma İslâm medeniyeti ile Batı medeniyetinin dayandığı değerleri ve ortaya koyduğu siyaseti mukayeseli olarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslâm Medeniyeti, Batı Medeniyeti, Medeniyetler Çatışması, İslâmofobi.

Two Styles of Civilizations and Two Styles of Politics

Abstract: There have been many civilizations in the history of mankind so far. Some of them after their contribution to the succeeding civilizations took their place in the archives; the influence of the others has been still an ongoing process. In terms of the effects to the world and humankind, Islamic and Western Civilizations have a separate place and significance among existing civilizations. Both civilizations have a style of politics and governance built on values that they are based on. These values should be examined in a comparative way in order to understand the effects of civilizations on individuals and society that are fostered by values. This study aims to evaluate the values of Western Civilization and the Islamic Civilization and their values and politics in a comparative way.

Keywords: Islamic Civilization, Western Civilization, The Clash of Civilizations, Islam phobia.

Giriş

Medeniyetler, dünya tarihine insanlığın düşmüş olduğu notlar gibidir. Bir kısmı artık satırları okunamaz duruma gelmiş kitâbesiz mezar taşları gibi sadece bir zamanlar var olduğunu ancak duyurabilirken, bir kısmı bıraktığı miras üzerinden bizi düşünmeye davet eder. Bir kısmı da hâfızalardaki güzel hâtıraları üzerinden taze bir hasretle yâd edilirler. Bir kısmı ise vârislerinin kimler olacağından habersiz, vasiyetini yazdırmakla meşgul olurlar.

Aslında medeniyetler bilim ve teknolojiadaki ortak birikim cihetiyle insanlığın müşterek bir terakki hamlesini anlatırken; sosyal hayat, kültür ve insanlık bakımından da yükselmeler ve çöküşler med-cezirinde, hakkaniyet ve ego arasındaki mücadelenin bir özetini sunarlar.

Bu noktayı nazardan hiçbir medeniyetin yekdiğerini yok saymaya hakkı yoktur. Medeniyetin bilim ve teknik boyutunda bugün gelinen noktaya her medeniyet katkı sağlamış ve medeniyet zincirine bir halka ilave etmiştir. Bu halkalardan birini bile hafife almak mümkün değildir. Başka bir ifade ile fezada uçan füzede bugünkü medeniyet kadar, belki daha fazla tekeri icat eden ve tekâmülünü sağlayarak bu güne taşıyan medeniyetlerin payı olduğu inkâr edilemez. Bununla birlikte Batı medeniyetinin teknolojik alanda yapmış olduğu ve insanlık için değeri çok büyük olan icatları ve hayatı kolaylaştıran yenilikleri hafife almak gibi bir eğilim de haksızlık olacaktır.

Ancak kültürel, ahlâkî ve sosyal boyutları dikkate alınarak bir değerlendirme yapıldığında medeniyetlerin hepsini eşit değerde saymak, aynı kefeye koymak, insanlık için aynı katkıları sunduklarını söylemek mümkün değildir. Bilim ve teknoloji açısından olan müştereklik, sosyal ve kültürel boyutta farklılaşarak kendi renklerine bürünmektedir. Bu sebeple bir medeniyetin insanlığı saadete mi yoksa felakete mi sürüklediği kendi renk ve değer hükümleri üzerinden ortaya konulabilir.

Medeniyetlerin dayandığı temel değerler, o medeniyetlerin hükümferma olduğu dönemlerde insanlığa yapılan muamelelerin gerekçesini oluşturmuştur. Mesela medeniyetlerin güce attıkları değer, adaletin en temel bir dayanağı olarak algılanabildiği gibi; doğal seleksiyonun hissiz, merhametsiz ve soğuk yüzünü ortaya koyan bir zâlim kırbacı olarak da görülebilmektedir. Birisinde zayıflık ölüm fermanı ile dünyaya gelmeye eşdeğer iken, diğesinde hayata tutundurmanın âcil çağırısı olarak aks-i seda bulabilmektedir.

Son dönemlerde ise medeniyetlerin temel değerlerinden ziyade bizatihi medeniyetlerin kendisi üzerinden üçüncü bir yol açılmaya çalışılmaktadır. Diğer bir ifade ile medeniyetler çatışma sahasına sürülmektedir. Bununla “elde fırsat varken” üstünlük sağlama, ‘yılanın başını küçükken ezme’ politikaları

uygulanmakta, muhtemel rakipleri bertaraf etme hesapları yapılmaktadır. Fukuyama'nın iddia ettiği gibi kapitalist Batı'nın liberal demokrasi fermanı burca bayrağı dikerek tarihin sonunu getiremeyince 'kabahat' diğer medeniyetlere atılmış ve Huntington, Medeniyetler Savaşında 'Batı ve Ötekileri' cepheleştirerek işi düşmanlığa bağlamıştır. Aslında pek de örtülü olmayan mesaj 'nerede İslâm varsa orada kan var!' ana fikrinin bilim sosuna batırılarak servis edilmesidir.

Küresel hâkimiyet hesaplarında medeniyet son koz olarak sahaya sürülürken ikircikli bir tavır ve itibarsızlaştırma politikası da eşzamanlı olarak uygulamaya konulmakta, mesela İslâm her daim terör ve şiddetle birlikte anılarak bir nefret objesi haline getirilmekte, yapılacak her kötü muameleye "zaten müstahak oldukları" düşüncesi zihinlere kazınmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışma, küresel güç odaklarının ısrarla üzerinde durdukları bu korku objesinin asılsız, sun'î bir imalat olduğunu ortaya koymayı, ayrıca halef-selef olan İslâm ve Batı medeniyetlerinin üzerine oturdukları değer yargılarını mukayeseli bir analize tabi tutmayı amaçlamaktadır. Fakat bu çalışmada insanlığın müşterek fikir hamulesi olan teknolojik gelişmelerin medeniyetler üzerinden mukayeseleri ve hisselerine ne düştüğünü, kimin ne kadar katkı sağladığı gibi hususlar değerlendirilmeyecektir. Hülâsa olarak bu çalışmada iki medeniyetin fikri kökleri ve felsefi temelleri değerlendirilerek, hayata bakış açıları üzerinden insanlığın huzuru için ne gibi siyasetler ortaya koydukları müzakere edilecektir. Ayrıca geline bu yol kavşağında insanlığın geleceği için iki farklı medeniyet ve iki tarzı siyasetten hangisinin pişdar olmaya daha ehil olduğu makale sınırlılığı içinde tartışılacaktır.

1. Medeniyet

Arapçada "şehir" mânasına gelen ve medine isminden türetilen medeniyet kelimesi daha sonra "şehirlî" veya "medeni hayat yaşamak" anlamında kullanılmıştır. Klasik İslâm felsefesinde "medine, medeni, medeniyye ve es-siyasetü'l-medeniyye" tabirleri arasındaki kavramsal ilişkiyi temel bir felsefi disiplin çerçevesinde kuran filozof Fârâbî'dir (Kutluer, 2003: 296). Batı'da ise Marquis de Mirabeau tarafından 1757 yılında medeniyet kavramının karşılığı olarak "civilisation" kelimesi kullanılmıştır. İngilizce'de ise kavramın kullanımı on yıl sonra görülmeye başlanmış ve daha sonra Avrupa'da yaygınlaşmıştır (Görgün, 2003: 298).

Medeniyet kavramı üzerine ağıyarını mâni, efradını câmi bir tanım bulunmamaktadır. Meriç'in (1979: 93) deyimile "Muhtevası çağdan çağa, ülkeden ülkeye, yazardan yazara değişen" bir kavramdır medeniyet. İbn Haldun'da (1983: 415-432) bedeviyetin karşılığı olarak hadariyet ve onunla ulaşılan ileri sosyal örgütlenme düzeyi ile sanat ve marifet ifade edilirken,

kültürle birlikte ele alındığı da olmaktadır. Medeniyetleri farklılaştıran unsurun kültür olduğu ifade edilmekte, kültürün milli; medeniyetin beynelmilel olduğu görüşü kadar (Ülken, 1969: 307), medeniyeti parçalanamaz bir bütün olarak kabul eden ve bir hayat tarzı olarak değerlendirenler de vardır (Ağaoğlu, 2013: 19).

Her şeye rağmen bir tanım yapacak olursak medeniyet, insanoğlunun ortaya çıkışından bu yana, bir hayat tarzı ve hayatın devamını ve gelişimini sağlayan tüm âlet ve edevatın yapılma süreci olarak tarif edilebilir. Medeniyet evrenseldir, dinamik bir süreci içerir ve bir mekân boyutu vardır. Medeniyet, insanlığın ortak malı olduğu için her milletin bu oluşuma katkısı olmuştur. Bu yönüyle medeniyet çeşitli medeniyet kollarından beslenen bir havuz gibidir. Medeniyet, her aşamasında kendinden önceki birikimin sonucu ve kendinden sonraki aşamaların hazırlayıcısı konumuyla bir süreç niteliğine sahiptir. Bu nedenle hiçbir medeniyet aşaması âniden, önceki birikimlere dayanmadan mucizevî bir biçimde ortaya çıkmaz. Nitekim tekerlek bulunmadan otomobil, elektrik bulunmadan bilgisayar yapılamazdı (Özer 2007: 7).

İnsanlığın bugün gelmiş olduğu gelişmişlik seviyesinde bilinen medeniyetler kadar artık adı-sanı ortada kalmamış medeniyetlerin de katkıları vardır. Medeniyet tarihçilerinden Toynbee (1980: 150-152), tarihte gelmiş-geçmiş yaklaşık 18 medeniyetten bahsetmekte, Batı medeniyeti yanında İslâm, Hıristiyan, Hint ve Çin medeniyetlerinin hâlen yaşadığını, diğer 14'ünün ise ölü medeniyetler olduğunu ifade etmektedir.

Şüphesiz insanlık tarihini belirli sayıda medeniyetle sınırlamak şahsi bir tahminden öte bir değer ifade edemez. Çünkü bildiklerimiz sınırlı, bilmediklerimiz ise daha çoktur. Medeniyetlerin birbiri ile olan illiyet bağları da benzer şekilde bilinmezlerle doludur. Ancak şu kadarı söylenebilir ki tüm medeniyetler insanlığın bilim ve irfan hazinesine çok farklı değerler katmışlardır. Bir inanç veya felsefi değer taşıyıcısı olan medeniyetlerin yok olmalarına sebep olan insanî ve ahlâkî zaafı ise medeniyetlerin maddi boyutu kadar mânevî değerlerinin de önemli olduğunu bir kere daha hatırlatmaktadır.

Batı dünyası için medeniyet kelimesi sahibi olmakla gurur duyduğu teknik, tekniğin belirli bir kullanım şekli olan bilimsel bilgi veya dünya görüşü, son iki asır içinde ortaya çıkardığı kurumlar, değerler ve bunlara benzer daha birçok şeyi ifade etmektedir. Bu terimin başlangıçtan itibaren içerdiği belirleyici unsur, Batı'nın kaydettiği başarıyı kemal noktası kabul ederek bunun dışındaki her şeyi Batı'nın gerisinde görme tavrıdır. Böyle tasavvur edilen medeniyet kavramı evrimci özellikleriyle kendi dışındaki bütün oluşumları kendisinin bir ön aşaması, diğer hayat tarzlarını da kendisine mecburi olarak yönelecek geçici bir insanlık hali olarak kabul etmekte, bu kabulün bütün dünyada yaygınlaşması için gayret sarf etmeyi "medenî bir vazife" saymaktadır. Kendisini tarihin

merkezinde gören, insanlığın son tekâmül aşaması olarak tanımlayan, ahlâktan bilime, her şeyin en iyisini ve doğrusunu kendisinin yaptığına inanan bir Avrupa ya da Amerika'nın Afrikalılara, Çinlilere veya Latin Amerikalılara evrim sürecinin alt basamaklarında kalmış, medenileştirilmeye muhtaç dolayısıyla sömürülmeyi hak eden ilkel toplumlar olarak bakması şaşılacak bir durum değildir (Kalın, 2013: 19).

Kavramın belirleyici anlamı özellikle Fransa'da devlete insanları medenileştirme gibi bir görev yüklerken aynı zamanda genel olarak Batılılara bütün bir dünyayı medenileştirme, kendi ulaştıkları seviyeden henüz bu seviyeye ulaşmamış olanları haberdar etme ve onların da aynı nimetlerden istifadesini sağlama hak ve yetkisinin esasını teşkil etmiştir ki Batı dışı dünyanın sömürgeleştirilmesi böyle bir medenileştirme gayretinin adı olarak tarihe geçmiştir (Görgün, 2003: 298).

Medeniyetler arasındaki geçişlerde, bir önceki medeniyetin devrettiği bilim hamulesinin bilim ahlâkı açısından kabul ve teslim edilmesi gerekir. Bu durum aynen bir bilgiyi kaynağından alıntı kurallarına uyarak nakletmeye benzer. Aksi takdirde bir 'intihal' söz konusu olacaktır. Mesela İslâm medeniyetinde Yunan medeniyetine ait bilgi kaynakları açık bir şekilde belirtilmişken, aynı durumun Batı medeniyetinin İslâm medeniyetine karşı tavrında görmezlikten gelindiği veya küçümsendiği dikkati çekmektedir. Sezgin (2008: 15-16), konuya ilişkin Batı'da yaygın olan "Müslümanların Antik Çağ'dan kazandıkları bilgileri sadece tercüme yoluyla Batı'ya ulaştırdıkları ve buna önemli sayılabilecek bir yenilik eklemedikleri ve bilime katkı yapmadıkları" yolundaki ezberin maalesef hâlâ geçerliliğini koruduğuna dikkati çekmekte ve Wiedemann gibi hakperest bilim adamlarının azınlıkta kaldığını söylemektedir. Bunun sebebi her şeyden önce bilimler historyografyasında inatçı bir şekilde tutunan, İslâm kültür çevresinin bilimler tarihindeki yaklaşık 800 yıllık hârîka ve orijinal dönemini görmezden gelen ve böylelikle de modern insanın temel bilim tarihi bakış açısını daha okul kitaplarından başlayarak Batı'nın inhisarında tutma tarzında görülebilir. Asıl üzücü olan ise İslâm'ı yok sayan bu yargının sadece Batı dünyası ile sınırlı kalmaması, Türkiye dâhil bazı İslâm ülkelerinde de bir kendini inkâr tarzında bu ezberi kabule dönüşmüş olmasıdır.

Bunula ilgili yakın dönemde çok örnekler olmakla birlikte tipik bir misalini Ahmet Ağaoğlu'nda görmek mümkündür. O'na göre "İslâm Batı medeniyetine yenilmiştir. Batı medeniyetinin şahsiyet ve özelliklerini kabul ve onun iradesine tabi olmak mecburiyetindedir. Artık Avrupa medeniyetinin üstünlük ve galebesini takdir etmeyen hemen hiçbir anlayışlı insan kalmamıştır. Fakat bu üstünlüğü, o medeniyetin yalnız bazı unsurlarına, mesela bilim ve fennine bağlayarak, başka taraflarından vazgeçmek isteyenler vardır. Başka bir deyişle, bu gibiler, Avrupa medeniyetinde görülen birçok noksan ve hatta iğrenç taraflardan kurtulmak niyetiyle, o medeniyetin bir süzgeçten geçirilmesini istiyorlar. Bu gibi fikirleri

söyleyenler samimi değillerse, cahiller mantığına uymak isteyenlerdir. Samimi iseler, medeniyetin ne olduğunu hakkıyla takdir edemeyenlerdir. Bir medeniyet zümresi bölünemez bir bütündür, parçalanamaz, süzgeçten geçirilemez. Galibiyet ve üstünlüğü kazanan onun bütünüdür. Bugünkü Avrupa bilim ve fenni doğrudan doğruya kendi şartlarının ve genel unsurlarının bir eseridir¹ (Ağaoğlu, 2013: 23).

Ancak bilim ahlâkına sahip bazı Batılı bilim adamları, İslâm medeniyetinin matematik, fizik, kimya, biyoloji, astronomi ve coğrafya başta olmak üzere pek çok alanda ortaya koyduğu eserleri takdir etmekte ve bunları yok sayarak öncüllüğü kapmak isteyen Batılıların bu haksız tavrını eleştirmektedir (Sezgin 2008: 16). Buna rağmen özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ötekileştirilerek hedef tahtasına oturtulan Müslümanlara yönelik yoğun medya propagandası bu insafli sesleri bastırmaktadır.

Batı bilim dünyasında İslâm medeniyetinin bilime katkıları neden küçümsenmekte veya yok farz edilmektedir? Bunun cevabı açıktır. Kalın'ın da ifade ettiği gibi (2010: 5-6), medeniliği ve medeniyeti inhisarcı bir zihniyetle ele alan ve Avrupa'nın akli ve tarihiyle özdeşleştiren aydınlanma düşünürleri, Batı dışı toplumları medeniyetten yoksun ve yarı-medeni topluluklar olarak göstermekle, medeniyeti Avrupa-merkezci düşüncenin temel kavramlarından biri haline getirmeyi arzu etmektedirler. Böylece "medenileştirme misyonu" Afrika'dan Asya'ya kadar geniş bir coğrafyada Avrupa emperyalizmini meşrulaştıran önemli bir kavramsal araca dönüşmüş olacaktır.

Bilim ve teknolojiyi medeniliğin göstergesi olarak gösteren Batı, hem medeniyetin değerler boyutunu göz ardı etmiş hem de teknik gelişmelerden uzak kalan toplumları geri ve 'medenileşmemiş' ülkeler olarak yaftalamıştır. O halde gelişmek ve medenileşmek için 'Batılılaşmak' bir mecburiyet haline gelmekte, Avrupa'nın sömürgeciliği de böylece meşrulaştırılmış olmaktadır.

Medeniyet ile eşanlamlı olarak kullanılan bir kavram da modernlik ve modernitedir. Medeniyeti Batı ile özdeşleştiren anlayış daha sonra batılı değerleri modern ve modernite kavramlarıyla eşitlemiştir. Bu anlayışa göre modern, Batı medeniyetine ait olandır ve modern olmak için Batı medeniyetine mensubiyet bir mecburiyet olmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi medeniyetin teknik boyutu kadar sosyo-kültürel yanı da önemlidir ve Batı

¹ Ağaoğlu bu satırları yazarken Malta'da sürgün olarak bulunmaktadır. İngilizler 16 Mart 1920 tarihinde son Osmanlı Meclisi'nin İstanbul'daki toplantısını basarak bazı mebusları tutuklamış ve Malta adasına sürgün etmişlerdi. Türkiye elindeki İngiliz esirleri bir anlaşma ile Malta'daki Türk esirlerle mübadele etmiş ve 25 Ekim 1921 tarihinde Türkler Malta'dan tahliye edilerek İstanbul'a dönmüşlerdir (Sürmeli, 2010).

medeniyetinin ahlâkî içeriğini “modernite” kavramı dolduramamaktadır. Hedonizm, hippilik, alkolizm, madde bağımlılığı ve ırkçılık gibi toplumu çürüten davranışlar modernitenin yaldızlı ambalajı içinde birer uyuşturucu gibi bulaştığı toplumlara sarsmaktadır.

İslâm medeniyeti ile Batı medeniyeti arasında fark olduğu gibi, İslâm ile Hint ve Çin medeniyetleri arasında da farklılıklar mevcuttur. Bu medeniyetler arasındaki en önemli fark insanoğlunun varoluş idrakini etkileyen farklı çerçeveler ortaya koymuş olmalarıdır. İslâm medeniyeti o bakımdan Batı’ya göre kolay idrak edilmesi açısından daha esnek ve daha güçlü bir ben idrakine sahip olduğundan iletişimin daha az olduğu bir dönemde etkileşime girdiği topluluklar tarafından daha fazla içselleştirilmiştir. Mesela Endonezya’da İslâmiyet hiçbir zorlama olmadan benimsenirken, orada uzun yıllar kalan Hollanda’nın kurumsal misyoner faaliyetlerinin güçlü bir şekilde dayattığı, hatta zorladığı inanç benimsenmemiştir. Benzer şey Hindistan gibi Batının sömürgeleştirdiği yerlerde de yaşanmıştır. Çünkü Batı medeniyeti iki hedef için dışarı açılmaktadır. Birincisi sömürmek ve kaynaklara el koymak, ikincisi toplumu tasfiye ederek oraya yerleşmektir (Davutoğlu, 2012: 223). Son dönemlerde ise dışa açılmanın müşevviki küreselleşme rüzgârını da arkasına alarak Batı’nın yeni pazarlar elde etme arzusudur. Bunun için IMF ve Dünya Bankası bir araç olarak kullanılmakta ve engeller bertaraf edilmeye çalışılmaktadır.

2. İki Tarzı Medeniyet

İki tarzı medeniyet kavramı ile bu makaleye de konu teşkil eden İslâm ve Batı medeniyetleri kastedilmektedir. Bu iki medeniyetin teknoloji boyutundaki alış-verişleri, nakil ve kabul ilişkileri bir yanda tutulursa, değerler üzerinden ciddi bir ayrışma yaşadıkları da tarihi bir gerçektir. Zira başta medeniyet tarihçileri, felsefeciler ve sosyologlar olmak üzere alanla ilgili bilim adamları Batı medeniyetinin bilim ve teknoloji sahasındaki başarılarının insani değerler noktasında tekrarlanmadığı, maddi gelişmelerin mânevî alandaki boşlukları dolduramadığı için bir çözümlenin kaçınılmaz olduğu ikazını uzun süredir yapmaktadırlar. Batı medeniyetinin hem selefi, hem de ilham kaynağı olan İslâm medeniyetinin yeniden öne çıkmaya başlaması, 21. Yüzyılda tekrar hâkimiyeti ele geçireceği şeklinde değerlendirilmektedir. Bu sebeple Batı’da İslâmî değerlere yönelik bir menfi algı oluşturma, itibarsızlaştırma, ötekileştirme, rakipleştirme ve nihayet korku objesi olarak zihinlerde yerleştirme yoluyla ‘yeni düşman’ statüsü inşa edilmektedir.

İslâm dünyasında Batı, korku objesi olarak anılmadığı gibi Hıristiyanlık da bir kötülük kutbu şeklinde değerlendirilmemektedir. Oysa Batı’da ‘İslâmofobi’ bir kavram olarak yerleştirilmiş, hiçbir din terörle birlikte kullanılmazken, iş İslâm’a gelince dikkatli bir şekilde ve hiç atlamadan ‘İslâmî terör’ ifadesi özellikle

kullanılmaktadır. Mesela ne akademik dünyada ne de medyada “Hristiyan terörü, Yahudi terörü veya Budist terörü” gibi kavramlara rast gelinemezken; özellikle Batı âleminde medyadan akademiye, siyasetten uluslararası ilişkilerin her alanında mebzul şekilde maalesef terör İslâm’ın tamlaması veya sıfatı gibi kullanılmakta ve kullanımında da ısrar edilmektedir. Temel insan haklarına yapılan bu en büyük haksızlık ve ihlal bir propaganda ve mesaj bombardımanı ile bir ‘oldu-bittiye’ getirilmekte, sorgulanmasına gerek olmayan bir gerçeklik gibi sunulmaya çalışılmaktadır (Buehler, 2014: 124-134).

O halde olayın vuzuha kavuşturulması için öncelikle ilmi veriler ışığında bir analiz yapılarak İslâm ve Batı medeniyetlerinin temel değerlerinin ne olduğunun ortaya konulması, ikinci olarak da bu temel değerlerin uygulama sonuçlarının insanlığa etkilerinin karşılaştırılması gerekir. Ancak bu yolla İslâm’ın teröre kaynaklık edecek fikri bir hususiyetinin olup-olmadığı ortaya konulabilir.

2.1. İslâm Medeniyeti

İslâm medeniyeti kavramı çok hatalı olarak zaman zaman “Arap Medeniyeti” şeklinde de telaffuz edilse de bu yanlış kullanıma artık pek rastlanılmamaktadır. Bu hatanın sebebi İslâm medeniyetine hayatiyet veren başta Arap, Türk, Fars ve diğer tüm milletlerin eserlerini ağırlıklı olarak Arapça vermelerinden kaynaklanmaktadır. İslâm medeniyetini maddi ve mânevî olmak üzere iki açıdan ele almak gerekir. Maddi yönden bilim ve teknolojiye sağladığı gelişme, mânevî yönden ise ahlâk ve değerler açısından insanlığa getirdiği barış ve huzur ortamı. İslâm medeniyetinin insanlığa barış, huzur ve terakki getirmesi, insanlığı medenileştirmesi elbette ki koyduğu müspet esaslar sayesinde olmuştur. Batı medeniyetinin maddi unsuru dengeleyecek mânevî değerler konusundaki yetersizliği onun en çok eleştirilen yanı olup, belki de bu yüzden uzun süre devam edemeyeceği kendi müntesiplerince de ifade edilmektedir. Mesela Toynbee (1980: 122), İkinci Dünya Harbi sonrasında Avrupa’nın gerilemesinin gerçek bir olgu olduğunun altını çizirken; Guenon (1980: 184), “Batı’nın tamamen yutulup gitmektense, doğu medeniyetlerine benzer, kendi şartlarına uyarlanmış bir değişime uğramasını” tavsiye etmektedir. Batıyı iddiasız bulan Toffler ise (1981: 37), “son günlerini yaşayan sanayi toplumunu kimin yöneteceğinden ziyade, onun yerini almaya başlamış olan yeni uygarlığa kimin biçim vereceğini” merak etmektedir.

İslâm medeniyeti madde ile mânâyı dengeli bir şekilde götürdüğü için çok geniş bir kesimde yeniden ümit ışığı olmaktadır. İslâm medeniyetinin dünyada barışı tekrar kurabilecek ve Batı’nın insanlığa açtığı tüm yaraları tedavi edebilecek esasları hâvi olması bir iddiadan öte, tarihin kayıtlarına geçen bir uygulamadır. İslâm medeniyetinin insanlığa getirdiği huzur ve barış ikliminin

dayandığı temel unsurları ve değerler manzumesini Nursi şöyle özetlemektedir (1976: 36-43):

İşte nokta-i istinad, kuvvete bedel haktır ki, şe'ni adalet ve tevazündür. Hedef de, menfaat yerine fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecazüptür. Cihetü'l-vahdet de unsuriyet ve milliyet yerine, rabıta-i dinî, vatanî, sınıftır ki, şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemî ve haricin tecavüzüne karşı yalnız tedâfüdür. Hayatta düsturu, cidal yerine düstur-u teavündür ki, şe'ni ittihad ve tesanüttür. Hevâ yerine hüdâdır ki, şe'ni insaniyeten terakkî ve ruhen tekâmüldür. Hevâyı tahdit eder; nefsin hevesat-ı süfliyesinin teshiline bedel, ruhun hissiyat-ı ulviyesini tatmin eder.

Bu kavramları kısaca açıklamak gerekirse İslâm medeniyeti güce, kuvvete değil, hakka dayanır ki onun gereği adaletli denge halidir. Böylece haklıyı ve hakkı korur; haksız ve zâlimleri sindirerek hakkını koruyacak gücü olmayan mazlum ve zayıfları himaye eder. Menfaat yerine fazileti esas alır ve hayatı da karşılıklı yardımlaşma üzerine bina eder ki, onun sonucu sevgi ve kaynaşmadır. İrkçılığa değil, din ve vatan bağı gibi müştereklere dayanır ki bunun neticesi kardeşlik ve barıştır. Bunu bozmaya yönelik saldırıları da bertaraf etmektir. Hayatı bir savaş olarak değil, yardımlaşma olarak görür. Bu da birlik ve dayanışmayı getirir. Heves ve hazzı yerine ruhun ulvi hissiyatını geliştirmeyi tercih eder. Bunun sonucunda mânevî boşluk ve bunalımlardan insanları kurtarır, ulvi gayelere yöneltir.

İslâm medeniyetinin bilim ve teknolojiadaki katkıları çok uzun bir açıklama icap ettirebilir. Bu konuda Fuad Sezgin'in İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları arasında çıkan "İslâm'da Bilim ve Teknik" isimli kitap bu kaynaklardan sadece birisidir. Burada Batı'nın içinden bazı değerlendirmelerle konu kısa tutulacaktır. Buehler, Rönesans'a yol açan üç yüzyıllık zaman zarfında (1150-1500) Avrupalıların hevesle İslâmî bilginin peşinde koştuğu, Avrupa Rönesans'ının İslâmî bilginin omuzlarında yükseldiği tesbitini yaparken (2014: 125), Garaudy (2011: 93), İbenez'in 'Katedralin Gölgesinde' isimli kitabında İspanya'nın kalkınmasının barbar sürüleriyle kuzeyden değil, aksine Müslüman fâatihlerle güneyden geldiği açıklamasını naklederek şu tespitlerde bulunmaktadır.

"Müslümanlar kendilerinden yedi yüz senede ancak geri alınabilen yerleri iki sene içinde fethettiler. Söz konusu olan silah zoruyla dayatılan bir istila değil, sapasağlam kökleri her bir yandan fişkırان yeni bir toplumdu. Batı büyük ölçüde Rönesans'ını onun ortaya çıkması için gerekli fikri şartları hazırlayan İslâm fethine borçludur. Bu fetih her şeyden önce Helenizm başta olmak üzere eski kültürlerin gün yüzüne çıkmasına imkân tanıdı."

Bu dönemde İslâm ile Batı arasındaki gelişmişlik düzeyindeki farkı ortaya koyan pek çok unsurdan birisi de bilim merkezleri olan kütüphaneler ve kitap sayılarıdır. 9. yüzyıl başında Avrupa'da eğitim kilisenin dışına henüz çıkamamışken Halife Me'mun Bağdat'ta çok sayıda bilgin ve mütercim in işbirliğiyle devasa bir kütüphane hacmindeki Beyt-ül Hikme'yi (Bilgelik Evi) açmıştı. Orada antik medeniyetin bütün eserleri muhafaza ediliyordu. Kurtuba'da Emevî halifelerinden Hakem'in yüz bin cildi aşan bir kütüphanesi bulunuyordu. Oysa kendilerinden dört asır sonra gelen bilge lakaplı Fransa kralı 5. Charles'ın topu topu bin kadar kitabı vardı. Müslümanlar, Arap rakamlarını ve bizim metrik sistemimizin üzerine dayandığı sıfırı icat ettiler. Avrupa aritmetikteki bu gerçek devrimin önemini ancak 12. Yüzyılda, yani 230 senelik bir gecikmeyle kavrayabildi. Hint-İran hekimlerince uygulanan çiçek aşısı 900 senesinde Müslümanlarca iyice geliştirilmişti, hâlbuki Batı bu usulü Jenner ile bulabilmek için 1797 yılını bekledi (Garaudy, 2011: 94-95).

Batı kaynaklı olarak yapılan bu nakiller “marifet odur ki, onu düşmanın dahi tasdik etsin” kuralı gereği zikredilmiştir. Yoksa İslâm medeniyetinin bilim ve teknoloji alanındaki keşif ve icatlarının sayılması için değildir. Zira o husus başlı başına bir kitap veya makaleler dizisi olacak kadar hacimlidir. İslâm Avrupa ile sadece maddi hâsılatı ve teknolojik keşifleri paylaşmış değildir. İslâm ayrıca, Avrupa'yı ilim ve felsefe sahasında sadece zihni bakımdan harekete geçirmiş değildir. İslâm aynı zamanda Avrupa'ya çeki düzen vermiş ve kendisine yeni bir imaj yapmaya sevk etmiştir (Akyol, 2006: 134).

2.2. Batı Medeniyeti

İslâm kelimesi hem bir dini hem de bir medeniyeti ifade eder. Batı ise ağırlıklı olarak bir medeniyeti ve coğrafyayı ifade eder. Bir din ve bir kültürün aynı düzlemde ele alınması bazı karışıklık ve yanlış anlamalara yol açabilir. Batı medeniyetinin köklerini iki kaynağa bağlayabiliriz. Greko Romen kültürü ve Yahudi Hristiyan geleneği. Yunan kültürü ve düşüncesi batı medeniyetinin Hristiyan öncesi dönemini kapsar. Batı medeniyetinin ikinci önemli kaynağı Hristiyanlıktır (Kalın, 2013: 28-31).

Batı medeniyetinin felsefi temelleri ise semavi dinlerden ziyade materyalist aklın kurgularına dayanmaktadır. “Sezar'ın hakkı” Batı'ya yetmemiştir. Garaudy'nin şaşkırtıcı tespitiyle (2011: 9) ‘Batı bir kazadır, bir şazdır, fıtrata aykırı bir duruştur.’ Çünkü Batı medeniyeti kuvvete dayanmakta, menfaati esas almakta ve hayatı bizatihi savaş olarak görmektedir. Zayıfların payına ancak doğal seleksiyon düşebilir. Yani güçlü haklıdır, menfaat esastır ve yaşama hakkı güçlü olanlara aittir. Rasyonalizm, materyalizm ve Darwinizm gibi akımları bünyesinde barındıran Batı medeniyetinde ırkçılık önemli bir yer tutmaktadır. Darwin'in W. Graham'a gönderdiği mektuptaki ifadeler (Darwin, 1887: 285-286) bunun en açık göstergesidir.

“Avrupa milletlerinin daha birkaç yüzyıl önce Türklerin karşısında duramadıklarını hatırlayın, oysa şimdi bunun fikri bile gülünç geliyor! Beyaz ırklar olarak bilinen daha medeni ırklar, varoluş mücadelesinde Türkleri hezimete uğrattılar. Çok da uzak olmayan bir geleceğe baktığımızda, kim bilir daha hangi aşağı ırklar dünyanın dört bir yanında daha yüksek medeni ırklar tarafından yok edilecekler.”

Batı medeniyetin değerleri arasına girmeyi başaran evrim aslında tanımlanmış bir amaca hizmet etmektedir. Önce bilim felsefesince ‘değerden bağımsız’ kabul edilen evrim 1800’lerin sonlarında asıl alanı olan biyolojinin sınırlarını aşip ideolojik görünüm kazanarak ‘değer yükü’ durumuna girmiştir. Evrimin öngördüğü ‘var olma mücadelesinden’ en az zararlı çıkan bireyler ve bunlardan meydana gelmiş topluluklar sosyal Darwincilikte ‘en güçlülerin yaşaması’ ve zayıfların tasfiyesi için bilimsel bir malzeme olarak kullanılmıştır (Duralı, 2010: 125).

Buna karşılık İslâm medeniyeti insanlar arasındaki ilişkiyi kardeşlik, vatandaşlık, insanlık paydalarına oturtur. Batı ise bu ilişkiyi ırk üzerinden tanımlamakta ve kendisini üstün ırk olarak görmektedir. Batı medeniyetinin kökeninde ari unsur, yani beyaz adamın üstünlüğü teorisi vardır. Batı medeniyetinin oluşumunda ari unsur Yunan felsefesi, Yahudi ahlâkı ve teolojisi ile Roma hukuku bir arada bulunmaktadır (Davutoğlu, 2012: 224-225).

İrkçılığın Batılı güçler arasındaki yarışmada yeryüzünün paylaşılması konusunda aslan payını alan ülkeler tarafından körüklendiğini itiraf eden Toynbee (1980: 195), Müslümanlar arasında ırkçılığın kaldırılışını İslâm’ın kalıcı ahlâkî başarılarından birisi olarak kabul etmesi ve bu İslâmî özelliğin yaygınlaştırılması gerektiğini ifadesi câlibi dikkattir.

İslâm medeniyetinde insanın ruhi ve ulvi özelliklerinin yeşertilmesi esas alınırken, Hıristiyanlığın mânevî feyzinden uzak duran materyalist Batı, maddi zevk ve hedonizmi öncelemektedir. Bunun sonucunda İslâm medeniyetinde mânevî çöküntülerden uzak diri ve dinamik bir toplum ortaya çıkarken; Batı medeniyeti bencil, paylaşmayan, yalnız, zevkçi ve sonunda mânevî boşluk ve tatminsizlik içinde alkolizm, madde bağımlılığı, cinsi sapkınlığın kol gezdiği intihara sürüklenen bir toplum ortaya çıkarmıştır. Batı medeniyetinde insan davranışlarını yöneten itici güç ahlâk değil, kişisel çıkarlardır. Zamanla sosyal ihtiyaçlar bazı ahlâk kurallarının ihdasını gerektirse de bu kurallar genel olarak epiküryen fikirler üzerine oturtulmuş, hedef yine zevk ve duyu organlarının tatmini ile faydacılık olmuştur (Nedvi, 1976: 31).

Batı’nın bu açmazlardan kurtulması için bir iç muhasebeye ihtiyacı vardır. Üç yüzyıllık aydınlanma, sanayileşme, modernleşme serüveninde birçok iyi şey yanında, İtalyan faşizminin de Alman Nazizm’inin de bu kültürden çıktığı

unutulmamalıdır (Özer, 2007: 22). Marksizm, kapitalizm ve faşizm gibi Batılı ideolojilerin sergilediği katliamların, gaz odalı-fırınlı imhaların, şehirler üzerine atılan atom bombalarının tarihi henüz çok yenidir. İnsan haklarından, hürriyetlerden, insanca yaşama hakkından bahseden Batı'nın bu yüzünün de teşhir edilmesi bu faciaların kurbanlarına duyulan saygının bir gereğidir.

Özellikle 21. Yüzyılın başında Bosna'da BM'nin güvenli bölge ilan ettiği ve Hollandalı Barış Gücü askerlerince korunduğunu açıkladığı Srebrenitza'da Boşnakların 11 Temmuz 1995 günü Sırp asker ve çetelerince korkunç bir katliama ve tecavüze maruz bırakılması, Hollandalı komutan Karremans'ın silahlarını topladığı Boşnakları Sırp canilerine teslimde tereddüt göstermemesi Batı medeniyet tarihine düşen ve son olmayacak gibi görünen kara bir lekedir.

3. İki Tarzı Siyaset

İki farklı medeniyetin dayandığı felsefi temellerin farklılığından kaynaklanan farklı siyaset ve uygulamaları şüphesiz olacaktır. İki unsur birbiri ile mukayese edilirse hangisinin daha iyi veya kötü olduğu uygulama sonuçlarına bakılarak belirlenebilir. Bunun için müşahhas olarak Batı ve İslâm medeniyetinden uygulama örneklerine bakılması gerekir.

Önce İslâm medeniyeti ve onun Batı'da en çok yankılanan Osmanlı örneği üzerinden bir değerlendirme yapılırsa görülür ki, Osmanlı'da birçok gayri Müslim unsur kendi hayat tarzlarını nesilden nesile aktarabilmişlerdir. Hindistan ve Endülüs de durum aynıdır. Buna karşılık Batı medeniyeti kendi varlık bilincini diğer medeniyetlerin değer sistemine dayatma politikası gütmüş, bu da çatışmaya yol açmıştır (Davutoğlu, 2012: 231).

Klasik İslâm medeniyeti hakikatin evrenselliğine inanmış, kendi dışındaki din ve kültürleri kucaklayabilecek esnekliğe sahip bir dünya görüşüne dayanıyordu. Yahudi ve Hristiyan gibi Müslüman olmayan topluluklara hukuki bir statü verilmesi, temel hak ve hürriyetlerinin teminat altına alınması, İslâm'ın diğer dinleri mutlak manada bir öteki olarak kategorize etmediğini gösteriyor (Kalın, 2013: 19).

İslâm hâkimiyet kurduğu coğrafyalarda milletlerin dil, örf, adet, hukuk ve geleneklerini koruduğu halde, Batı hâkimiyet alanlarında tehcir, asimile veya tenkilden başka alternatif sunmadığı Endülüs örneğinde açık bir şekilde görülmektedir. Mısır'da 650 yılından beri İslâm hâkimiyetinde yaşayan Hristiyanlar ve İspanya'da 1492 yılından günümüze artık olmayan Müslümanlar iki medeniyetin bir arada yaşama anlayışını resmetmektedir. Keza 1610 yıldır Anadolu'da yaşatılan Mor Gabriel Manastırı ve Süryani cemaati ile (morgabriel.org, 2017), sadece bir asır içinde yok edilen Balkanlardaki Müslüman vakıfları ve cemaatinin içler acısı durumu da diğer bir örnektir.

İspanya'da ise yaklaşık bin yıl var olan Müslümanlar, beş yüz yıl için tüm müesseseleriyle birlikte yok edilmişlerdir.

Şark Hristiyanları Avrupalıları her zaman kendilerinin İslâm dininde olan milletdaş ve vatandaşlarından üstün görmemişlerdir. Haçlı seferleri zamanında ruhaniler ve halk Müslümanları Latinlerin hâkimiyetine tercih ediyorlardı (Barthold, 1963: 19).

Bu uygulamaların tarih içinde istisnai örnekler olmadığını, bilakis bir medeniyet algısının sistematik uygulamaları olduğunu gösteren çok deliller vardır. Bir medeniyet tarihçisine göre; Amerika Kıta'sına yerleşen Batılılar oradakilerle kaynaşamadılar. Oradaki ilkel kabileleri neredeyse hemen hemen temizlediler. İlkel toplulukların yaşamasına göz yumdukları güney Afrika'da veya başka yerlerden ilkel insan gücü ithal ettikleri kuzey Amerika'da kast denilen ve Hindistan'da son şeklini alan o felç edici kurumun ilk adımlarını attılar (Toynbee, 1980: 196).

Hernan Cortes Meksika'ya ayak basar basmaz Aztek kültürünü imha etti ve Mayaların kültürüne öldürücü bir darbe indirdi. Miranda'nın ilk başpapazı Diego de Landa, Yucatan'da gerçek bir kitap yakma töreni düzenledi ve Hristiyanlığın yayılışını kolaylaştırmak için Mayaların bütün yazılı eserlerini imha etmekle övündü (Garaudy, 2011: 85). Batının sömürgeleştirme, köle ticareti ve askeri operasyonlar gibi tarihe geçen hakikatleri kabul etmek zorunda kaldıklarında, bunu "ilkel" milletleri "medenileştirme" misyonu olarak sunmaları ibret vericidir. Keza Bolts (1772)'un naklettiği İngiliz sömürge yönetiminin Hindistan el tezgâhlarında yerli kumaş dokunmasını engellemek ve İngiliz fabrika kumaşlarına pazar açmak amacıyla dokuma işçilerinin başparmaklarını kestirmesi fecaati uç bir uygulama olmayıp yaygın bir anlayışı ve davranış tarzını sergilemektedir.

Soğuk savaş döneminde kuzeyin bolluk içinde yaşaması için dünyada yaklaşık 20 milyon kişi öldürülmüştür. 1519'da ABD'de yaşayan 28 milyon Kızılderili'den, yapılan soykırımlar sonucu günümüze sadece bir milyonu kalabilmiştir. 1526 ile 1870 arasında milyonlarca zenci, Afrika'dan hayvanlara reva görülmeyecek feci şartlarda gemilerle Amerika'ya naklolunmuş, bir kısmı yollarda ölürken kalanı köleleştirilmiştir. Hitler'in Yahudilere uyguladığı kültürel yok etme programları ve gaz odalarının hâlâ hayatta kalan şahitleri bulunmaktadır (Duralı, 2010: 144-147).

Comte d'Harrison katıldığı bir askeri kolun ne yaptığını anlattığı 'İnsan Avı' adlı kitabında çok hazin bir bölüm vardır. "Dost veya düşman esirlerden çifter çifter koparılmış bir varil dolusu kulak getirdiğimiz doğrudur. Bu kola kumanda eden komutan bir kabilenin aman dilediğini generale rapor ettiğinde 'hayır' cevabı alır. Çünkü orduda henüz bir şey yapmamış yiğit bir albay vardır

ve o kabileyi mahvetme görevi ona verilir, zaferden sonra aman vermek daha münasip görülür. Araplardan kesilen kulakların çifti on Frank'a satılmıştır" (Garaudy, 2011: 67). Bu insanlık trajedisi Müslüman bir Arap tarafından değil, bir dönem Fransız Komünist Partisi genel sekreterliğini yapmış bir Fransız tarafından hâdisenin failinin kitabından aktarılmaktadır. Avrupa'nın ortasında 20 yıl önce katledilen 250 bin Boşnak ile tecavüze uğrayan 50 bin kadının dramı 20 yıl sonra da zihniyette bir değişikliğin olmadığını göstermektedir.

4. İslâmofobi

Batı'nın İslâm'a bakışı başından beri problemlidir. Haçlı seferlerini başlatan saikte bunun izleri görülebilir, ancak İslâm'ı bir korku objesi olarak sunma stratejisi soğuk savaş sonrası dönemde daha sistematik ve kapsamlıdır. Batılı ülkelerin tehdit algısını üç temel olgu şekillendirmektedir. Birincisi, Dünya enerji kaynaklarının yaklaşık üçte ikisinin İslâm coğrafyasında, özellikle Basra ve Hazar havzalarında toplanmış olması. İkincisi, sanayi inkılabından bu yana ellerinde tuttukları ileri teknoloji tekelinin kırılmaya başlaması. Üçüncüsü ise Batılı ülkelerde nüfusun yaşlanması ile ortaya çıkan korkudur.

Dünya petrol ve doğal gaz rezervinin yaklaşık %70'inin Arap-Hazar havzasında olması (BP, 2011: 12-26), Batı'da bir çeşit bağımlılık oluşturmakta, enerjiye hükmetmek isteyen Batılı güçler türlü bahanelerle bu hâkim pozisyonlarını devam ettirmenin yollarını aramaktadırlar. Diğer bir endişe kaynağı Avrupa'daki yaşanan nüfus ve Batı genelinde artan Müslüman sayısıdır. Avrupa Birliği'nin nüfusu 2011 yılında 502,5 milyona ulaşmış olup, Müslümanların sayısı ise 17 milyonu geçmiştir bulunmaktadır (en.mercopress.com, 2017). Bu rakam AB'yi oluşturan 28 ülkenin 21'inden daha fazladır. Ayrıca Müslüman nüfus içinde İslâm'ı seçen Batılılar ayrı bir endişe kaynağı olmaktadır.

Batı'nın uzun süredir elinde tuttuğu teknoloji tekelinin kırılması, hatta Japonya karşısında Avrupa'nın geriye düşmesi İslâm dünyası için alternatifleri çeşitlendirmekte, bu durum Batı'yı telaşlandırmaktadır. Hatta Türk hava savunma sistemi için açılan ihalede en uygun fiyat, teknoloji ve diğer şartları teklif eden Çin ile sadece müzakere edilmesi bile başta ABD olmak üzere tüm Batıyı kızdırmıştır (Lamothe: 2013). Türkiye'ye teknoloji transferi yerine silah satma zihniyetini devam ettiren Batılı sözde müttefiklerimiz, Türkiye'nin uzun menzilli hava ve füze savunma sistemi için Ruslar'la anlaşmasını da benzer şekilde hazmedememektedirler.

Tüm bu gelişmeler Batı'yı dünya hâkimiyetini soğuk savaş sonrası da devam ettirmek için stratejiler geliştirmeye itmekte, ancak bu stratejiler kapsayıcılık ve birliktelik üzerine değil, 'ya bizden, ya bize karşı!' anlayışı üzerine bina edilmektedir. 'Bize karşı' olanın korku objesi yapılması, Batı'da

iyiden iyiye bir kendine güven bunalımı yaşandığının ipuçlarını vermektedir. Zira 'İslâm korkusu' kavramı garip bir korku tipini sembolize etmektedir. Başka bir din için böyle bir fobi geliştirilmemiştir. Ancak bu 'korku'yu ele almadan önce buna mukaddime olarak daha önce kullanılan Fundamentalizm ve bu kavramla İslâm'a yapılan saldırıları kısaca ele almak gerekir.

Aslında Fundamentalizm veya köktencilik kavramı ABD'de 1865-1910 tarihleri arasında 'Amerikan Protestan Hareketi' olarak ortaya çıkmış, 1919'da Dünya Hıristiyan Fundamentalist Derneği'nin kurulmasıyla da yaygınlık kazanmıştır. Bu hareket eski Hıristiyan teolojisinin, ahlâk anlayışına dönüşü ve İncil'in temel ilkelerinin motamot bir biçimde yeniden yorumlanmasını amaçlamaktadır (Delibaş, 2004: 3).

Fundamentalizm kıvrak bir medya propagandası ile önce 'siyasal İslâm' olarak nitelenen hareketler için, daha sonra da emperyalist politikalara direnen tüm İslâmî guruplar için kullanılmaya başlanılmıştır. Bu yeni meta 2001'de ABD'de ikiz kulelere ve Pentagon'a yapılan saldırıdan sonra yeni bir kimliğe büründürülmüştür. Bu İslâm'la terörü eşitleme teşebbüsüdür. Terör kavramının zihinlerde uyandırdığı korku üzerinden İslâm'a baktırılma gayretleri medya-akademi ve siyaset gibi araçlar üzerinden sistemli bir propaganda dönüştürülerek adeta bir müddet sonra sadece İslâm kelimesinin terör korkusu uyandırması gibi bir şartlı refleksine bağlanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak İslâm bir korku objeliğine indirgenerek 'İslâmofobi' imal edilmiştir.

"Komünist tehdit" ortadan kalkınca bir dizi olay meydana gelir. Birinci olarak, "İslâmofobi" kelimesi 1991 yılında yazılı basında ortaya çıkar. İkinci olarak, 1993 yılında Samuel Huntington, "ilk soğuk savaş"a kavramsal olarak yeniden hayat vermeye çalışır. İslâm ile Batı arasında kaçınılmaz bir medeniyet çatışması olacağını varsaymakla Huntington, soğuk savaşın bu kez Batı ile İslâm/Müslümanlar arasında gerçekleşeceğini iddia eder. 11 Eylül'den sonra çok geçmeden İslâmofobi bir salgın halini almıştır. Dünya ölçeğinde "Müslüman teröristlerle" ilgili takıntı, Müslümanlara karşı yersiz-nedensiz bir korkunun yani bir fobinin tırmanması hızına paralel gelişmiştir (Buehler, 2014: 130).

İslâmofobi taşı ile birden fazla kuş vurulmaya çalışılmaktadır. Bu kuşların en önemlisi Batı'nın birliğini sağlam tutmak ve 'safları sıklaştırmak' için yeni bir düşman icadıdır. Bu düşmandan gelecek 'tehlikelere' karşı meşru ve anlaşılır bir karşı koyma ve 'önleyici savunma' yani erkenden saldırmak için mazeret bulma ve buna ek olarak Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra varlık sebebi ortadan kalkan NATO'nun devamı için mâkul bir açıklama getirmektir.

5. Yeni Bir Medeniyet Arayışı

Batı medeniyetinin yaşadığı ve yaşattığı bunalımlar yeni arayışları gündeme getirmektedir. Batı medeniyetinin mutlak galibiyetini ilan ile liberal demokrasinin burca bayrağını dikerek tarihin sonunu getirdiği iddiası çok çabuk sönmüştür. Ne diğer medeniyetler giderek silinmekte, ne de Batı medeniyeti yükselerek devam etmektedir. Bilakis Batı medeniyeti gerilerken diğer medeniyetler canlanmakta ve güçlenmektedir. Özellikle İslâm medeniyeti bir öncü rol üstlenmiş durumdadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın gerilemesinin gerçek bir olgu olduğunun anlaşıldığını söyleyen Toynbee (1980: 42), bu durumdan kurtulmak için politika alanında dünya hükümetini başaracak kurucu bir sistem hazırlanmasını, ekonomi alanında sosyalizm ile serbest yatırım arasında uzlaştırıcı çalışma düzeni bulunmasını, ruh alanında laik üstyapının dini kurumlarla birleştirilmesini önerir. Batı medeniyetinin gerilemesi ancak böyle durdurulabilir. Ancak bu tavsiyeler dikkate alındığı halde gerilemenin durdurulması mümkün olamamıştır.

Garaudy (2011: 240), geniş çaplı bir medeniyetler diyalogu teklif eder. Diyalog içerisinde hiçbiri kendi kimliğini kaybetmemeli, başkasının hakikatine ve bilgeliklerine açılabilmesi ve medeniyetler karşılıklı olarak birbirini beslemelidir. Duralı (2010, 185) ise İngiliz-Yahudi medeniyeti olarak tanımladığı Batı medeniyetinin ahlâkça, âdapça –mânen- İslâmlaşacağını ve insanlığın yakın gelecekte kendisini bekleyen feci sonu hazırlayan iki aşırı ucun –sefillik ve sefihlik- cazibesinden kurtulacağı düşüncesiyle Müslümanlara öncü bir rol yüklemektedir. İki kutuplu dünyanın çok kutuplu dünyaya dönüşmesine paralel olarak baskın Batı medeniyeti de yerini teknolojiye küresel insani gelişme, değerlerde ise diğer medeniyetlerin de katkı sunduğu bir dönüşüme bırakacaktır. Medeniyetin dönüşümünde manevi boşluğu doldurmada İslâm tarihi bir rol üstlenecektir.

Davutoğlu (2012: 226), Batıda varoluş felsefesi ve değerler anlamında bir bunalım ve çözülme yaşandığını, oysa İslâm medeniyetinin varlık, bilgi, değer bilinci ortaya koymada güçlü olduğunu ve hatta bu hususta Çin ve Hint medeniyetlerinin önüne geçtiğini, çünkü ellerinde Kur'an-ı Kerim gibi hem elit kültürün zihniyetini dokuyan, hem de yaygın halk kültürünün davranış biçimini belirleyen bir kitabın olmadığını söyler. Benzer şekilde Duralı da (2010: 184), Batıya karşı durabilecek üç medeniyet içinde Hint ve Çin medeniyetlerinin iktisadi ve teknolojik büyümelerini bütünleyecek ahlâkî değerlere sahip olmadıkları için Batıyla boy ölçüşemeyeceğini belirtmekte, İslâm medeniyetinin ise Batıya karşı koyabilecek değerlere sahip olduğunu söylemektedir. Bunun münferit bir görüş olmayıp yaygın bir kanaati yansıttığını burada ifade etmek gerekir.

Sonuç

Günümüzde yoğun bir medeniyet bunalımının yaşandığı konusunda kuvvetli bir kanaat bulunmaktadır. Batı medeniyetinin felsefi temellerinden beslenen ve Batı'da doğan siyasi akımlardan önce faşizm ve Nazizm, arkasından da Marksizm sahneyi terk etmiştir. Kendini yeni durumlara uyumlu hale getirmek isteyen kapitalizm ise yaşadığı iki krizin ardından duvara dayanmış durumdadır. Bu üç ideolojiye göre yapılan devletler insanlık tarihinin en kanlı sayfalarını yarım asra sığdırmakla kalmamışlar, gelir dağılımında adaletsizliği, zengin ve fakirler arasındaki uçurumu, kapatılması mümkün olmayacak şekilde derinleştirmişlerdir.

Batı medeniyeti bilim ve teknikte gösterdiği başarıyı, sosyal adalette, insan haysiyet ve şerefini muhafazada, hak ve hukuku korumada, gelir dağılımı adaletsizliğini düzeltmede, kısaca dünyamızı yaşanabilir bir yer haline getirmede gösterememektedir. Irkçılığı, ayrımcılığı, ötekileştirmeyi, kin ve nefreti küçültememekte, alkolizmi, hedonizmi ve intiharları önleyememektedir.

Sonuç olarak Batı medeniyeti gerek küresel çapta, gerekse kişi dünyasında aranan huzur ve barışı sağlayacak değerleri üretmediği için tüm dünyada yeni bir medeniyet arayışı başlamıştır. Kabul etmek gerekir ki İslâm'ın medeniyet anlayışı sahip olduğu değerlerle insanlığın bu talebini 'vaktiyle karşıladığı gibi' şimdi de karşılayabilecek kapasitededir ve yeniden keşfedilmeyi beklemektedir.

Kaynakça

AĞAOĞLU, Ahmet (2013), Üç Medeniyet, 3. Baskı, Doğu Kitabevi, İstanbul.

AKYOL, Edip (2006), İslâm Medeniyetinin Batı'ya Etkileri İle İlgili Bazı Değerlendirmeler, İstem, Yıl:4, Sayı:7, ss. 117–134.

BARTHOLD, Vasiliy V. (1963), İslâm Medeniyeti Tarihi, Ter: M. Fuad Köprülü, 2. Basım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

BOLTS, William (1772), Considerations on India Affairs, Printed for J. Almon, London. Digital Library of India Item 2015.195631.

BP (2011), "Statistical Review of World Energy June", 2011bp.com/statisticalreview, (12.01.2018).

BUEHLER, Arthur F. (2014), İslâmofobi: Batı'nın "Karanlık Tarafı"nın Bir Yansıması, Çev: Mehmet Atalay, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 55:1, ss, 123-140. Islamophobia: A Projection of the West's 'Dark Side,' Islam and Civilisational Renewal, 24, (2011), ss. 639-653.

DARWIN, Francis (1887), The Life and Letters of Charles Darwin, Vol. I, New York: D. Appleton and Company. pp. 285-286. <http://www.biodiversitylibrary.org/item/123700#page/3/mode/1up>. Erişim: 08.01.2018.

DAVUTOĞLU, Ahmet (2002), Stratejik Derinlik, 10. Basım. Küre Yayınları, İstanbul.

DAVUTOĞLU, Ahmet (2012), Küresel Bunalım, 11 Eylül Konuşmaları, 32. Basım, Küre Yayınları, İstanbul.

DELİBAŞ, Kayhan (2004), İslâmî Fundamentalizmden İslâm Fobisine: Batı Dünyasında Gelişmekte Olan İslâmophobia Yeni Bir Eşitsizlik Kaynağı Olarak Görülebilir mi? Bilgi Dergisi, Cilt: 6, Sayı:2, www.bilgidergi.com/uploads/2004Delibas, Erişim: 01.07.2018.

DURALI, Ş. Teoman. (2010), Çağdaş Küresel Medeniyet, 4. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul.

DURANT, Will (2004), İslâm Medeniyeti, Çev. Orhan Bahaeddin, Tercüman 1001 Temel Eser, No: 29, İstanbul.

GARAUDY, Roger (2011), Medeniyetler Diyalogu, Çev. Cemal Aydın, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.

GUENON, Rene (1979), Modern Dünyanın Bunalımı, Çev. Nabi Avcı, Yeryüzü Yayınları, İstanbul.

GÖRGÜN, Tahsin (2003), Medeniyet, İslâm Ansiklopedisi, cilt: 28, ss. 298-301.

İBN HALDUN, Ebu Zeyd Abdurrahman (1983), Mukaddime, Hazırlayan: S. Uludağ, Dergâh Yayınları, İstanbul.

KALIN, İbrahim (2013), İslâm ve Batı, 4. Basım, İsam Yayınları, Ankara.

KALIN, İbrahim (2010), Dünya Görüşü, Varlık Tasavvuru ve Düzen Fikri: Medeniyet Kavramına Giriş, Dîvan, Disiplinler arası Çalışmalar Dergisi, cilt; 15 sayı, 29/2, ss. 1-61.

KUTLUER, İlhan (2003), Medeniyet, İslâm Ansiklopedisi, cilt: 28, ss. 296-297.

LAMOTHE, Dan (2013), "Congress Moves to Spike China's Missile Deal with Turkey", foreignpolicy, <http://complex.foreignpolicy.com/posts/2013/12/09/> Erişim: 20.01.2018.

MERİÇ, Cemil (1979), Umrandan Uygarlığa, Ötüken Yayınları, İstanbul.

NEDVİ, Ebu'l Hasan (1976), Din ve Medeniyet Üzerine, Çev. E. Harman, Kaynak Yayınları, İzmir.

NURSI, Said (1976), Sünuhat, Tuluât, İşârât, Gaye Matbaası, Ankara.

ÖZER, Ahmet (2007), 11 Eylül, Bölünen Dünya, Huntington ve Çatışma, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt: 4 Sayı: 2. ss.12-26.

SEZGİN, Fuad (2008), İslâm'da Bilim Ve Teknik, 1. Cilt, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları.

SÜRMEİLİ, Serpil (2010), Malta Sürgünlerinin Yurda Dönüşü/To Return Of Malta Exiles To Homeland. Atatürk Dergisi, 3 (4), Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/atauniad/issue/2360/30260>, Erişim: 12.02.2018.

TOFFLER, Alvin (1981), Üçüncü Dalga, Çev. Ali Seden, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

TOYNBEE, Arnold J. (1948), Medeniyetlerin Çarpışması, Çev. Hamid Uzgören, 3/1-2, ss. 247-254.

TOYNBEE, Arnold J. (1980), Medeniyet Yargılanıyor, Çev. U. Uyan, Yeryüzü Yayınları No: 7, İstanbul.

URL1: <http://en.mercopress.com/2011/07/28/eu-population>, Erişim: 12.02.2018.

URL2: <http://morgabriel.org/tarihce.html>. Erişim: 20.02.2018.

ÜLKEN, Hilmi Z. (1969), Sosyoloji Sözlüğü, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul.

Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve Önemi

A.Süha KARAYILMAZLAR

Bartın Üniversitesi, FBE Peyzaj Mimarlığı,
100/2000 Öncelikli Alanlar Dr.Öğrencisi,
suhakarayilmazlar@gmail.com

Prof. Dr. H. Selma ÇELİKİYAY

Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
selikyay@bartin.edu.tr

Öz: Kentlerde toplumsal paylaşımların en çok yaşandığı kentin aynası ve kalbi durumunda olan kent tasarım etkilerinin ve kent yaşam kalitesinin ölçülebildiği kamusal alanlar kent imajının en büyük göstergesidir. Toplumların ortak alanı olan kamusal alanlar, insanların fiziksel, algısal ve sosyal ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerdir. Bu alanlarda, insanlarla çevre arasında fiziksel ve algısal etkileşimler olur. Bu etkileşim sonucunda, kamusal alanların karakteristik özellikleri ortaya çıkar. Kamusal alanların karakteristik özellikleri ise kent kimliğini ve kültürünü yansıtır. Kamusal alanların kalitesi insanın yaşam kalitesine etki eder ve bu alanların tasarımıyla arasında yakın bir ilişki vardır. Bu çalışmada, kentlerde kamusal alanların tasarımı ve önemi irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal alan, Kamusal mekan, Tasarım

The Design and Significance of Public Spaces in Cities

Abstract: Public spaces, the urban design effects and urban life quality can be assessed as the mirror and heart of cities in the communal shares are mostly seen, are the most important criteria of urban life quality. As the shared areas of people, public spaces are meet physical, perceptual and social needs. There are interactions between people and urban environmental conditions in these public areas. The characteristic features of public spaces stand out as a result of such interactions. They also reflect the urban character and culture. The quality of such spaces has an impact on the quality of human life and they are in a close relationship with their designs. In this study, the design and significance of public spaces in cities were investigated.

Keywords: Public space, Public place, Design

Giriş

Sözlük anlamı olarak bakıldığında bütün, halk anlamlarını içeren kamu kelimesinin kökünden türemiş olan kamusal alan kavramı kamuya ait yani bütüne halka ait anlamını taşımaktadır.

Kamusal alanlar herkes tarafından erişilebilir, toplum yararı için düzenlenmiş ortak yaşam alanı ve mekânlardan oluşan sosyal ve kültürel dokulardır. Kent içindeki yapısal dengeyi kurmada kentle insan bütünleşmesini sağlayan onun çevresiyle ilişkisini düzenleyen veya ona yön veren, planlanarak düzenlenmiş veya kendiliğinden oluşmuş bu alanlar hemen hemen kentin bütününe oluşturan yapıya sahip bulunmaktadır. Öyle ki, kaldırımlar, caddeler, sokaklar, parklar, spor alanları, alışveriş merkezleri, meydanlar hep birer kamusal alana örnek yapılarıdır.

Bir kentte birçok insanın bir araya gelerek iletişim kurduğu, sosyalleştiği ve kültürel etkileşimler ile sosyal bir dokunun ortaya çıktığı kamusal alanlar; çocukların oyun parkları, çarşılar, alış-veriş sokakları, semt pazarları, meydanlar, sokaklar, yollar, eğlenme ve spor alanları, kutlamalar ve konuşmaların yapıldığı prestij alanları gibi çeşitli ve farklılık gösteren ortak kullanım alanlarından oluşmaktadır. Kamusal alanlar, yapay ve doğal çevresi ve fiziki yapıları ile insanlarda yaşadıkları yerlere ilişkin aidiyet duygusunu artırmakta kentlileşme ile bireyi maddi kültür unsuru haline getirmektedir. Kamusal alan, modern toplum kuramlarında, toplumun ortak yararına yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği toplumsal etkinlik alanına işaret etmek için kullanılan kavramdır (Özbek, 2004).

Kamusal alanlar bizi, kültürümüzü, kişisel inançlarımızı ve kamusal değerlerimizi yansıtır. Kamusal alan, sivilliğin ve “kamusalılık” diyebileceğimiz kolektif duygunun geliştiği ve yansıtıldığı alanlardır. Kamusal çevremiz, kişisel davranışların, sosyal işleyişin ve genellikle tartışmalı olan kamusal değerlerimizin aynası ya da yansıtıcısı işlevini görmektedir (Ömürüş, 2007).

Kamusal alanların en önemli fonksiyonu, binaların arasında birden fazla insanın bir arada olmasıyla, birbirleriyle iletişim kurup sosyalleşmesini sağlayan ve ortak bir kimlik oluşturan bir sosyal doku yaratmasıdır. Bu doku; oynayan çocukları, kutlamaları, konuşmaları, toplu eylemleri ve pasif iletişimi içermektedir (Gülen, 2006).

Arendt’e göre kamusal alan “herkes tarafından görülebilir ve duyulabilir” ve “içinde özel olarak bize ait olandan ayrı, hepimiz için olan bir dünya”dır (Gürallar, 2009; Çelikiyay, 2017). Toplumun ortak malı olan kamusal alanlar, tüm bireylerin eşit kullanım hakkının olduğu ve dolayısıyla bunu sağlamak üzere tasarlanması gereken alanlardır. Kamusal alanlar, özel alanlar dışında kalan

sokaklar, caddeler, meydanlar, duraklar, istasyonlar, pazar yerleri, kentsel açık yeşil alanlar vb.den oluşmaktadır (Çelikyay, 2017).

İnsan, çevresiyle sürekli ilişki içindedir. Kentte, insan ile çevre arasındaki ilişkilerin en yoğun olduğu yerler ise kentin açık mekânları yani kamusal alanlarıdır. Çevre koşullarından kendini korumuş iç mekânlardan farklı olarak kentsel açık mekânlar, açık, yasaklanmamış, açık havada hareket edilebilen birimlerdir. Kentsel açık alanlar toplumun yararlandığı kamusal alanlardır.

Kentsel açık alanlar;

- Dış kullanım alanları
- Dolaşım kanalları olarak gruplanabilirler.

Dış kullanım alanları ışık, hava, dışarıda yaşama olanakları sağlayan, iç mekânların yaşanırılığını arttıran; oyun ve spor alanlar, park vb. gibi işlevsel mekânlardır.

Dolaşım alanları ise yapılar ve kentin çeşitli bölümleri arasındaki yaya, taşıt ulaşımı ve haberleşme ilişkilerini kuran; geçit, sokak, cadde, bulvar, meydan gibi tamamlayıcı mekânlardır. Ayrıca özel dış kullanım alanlarından (balkon, bahçe) hareketi ileten kanal mekânlara (sokak) ve hareketin toplandığı ve dağıldığı mekânlara (meydan) doğru aşamalı bir açık alan kullanım kademelenmesi vardır. Kentsel çerçevede bulunan kentsel açık mekânlar toplayıcılık ve kaynaştırıcılık özelliklerine sahip stratejik mekânlardır (Özbek, 2000).

Boduroğlu (2001)'e göre yerleşim birimleri arasında kalan tüm alanları kapsayan kentsel açık alanlar, "çatısız mimari" olarak ta tanımlanabilmektedir. Bu alanlar, toplumun tüm etkinliklerinin gerçekleştiği mekânlardır. Kentsel açık alanlar, kendi içinde farklı türlere ayrıldığı gibi fonksiyonlarına göre farklı roller de üstlenmektedir. Yapılanmamış kentsel dış mekânlar olarak nitelendirilen kentsel açık alanlar belirli amaçlar doğrultusunda kullanılır. Mekânların bir kısmı işlevsel olurken diğer kısmı da tamamlayıcı niteliği göstermektedir.

Aynı zamanda kentsel açık alan/mekânlar rekreasyon ve/veya farklı amaçlarla kullanılırsa da, kentsel büyümeyi yönlendiren önemli araçlardır (Özdirlik, 2000). Kentsel mekânlar zaman içinde toplumların kültürel özellikleri doğrultusunda farklılık ve çeşitlilik gösteren ortak kullanım alanları olmuştur. Bu ortak kullanım alanları;

- Düzenlenmiş yaya alanları: Parklar, dinlenme, eğlenme ve spor alanları
- Alışveriş alanları: Çarşı alışveriş sokağı, pazar yeri

- Geçiş alanları: Sokaklar, yollar, ulaşım alanları, kaldırımlar
- Bölgeler: Meydanlar, kentteki açık prestij alanları

Bazı sosyal aktiviteleri gerçekleştirebilmek ya da sadece durup dinlenmek amacıyla kullanılan kamusal alanlar, kentin çeşitli bölgeleri arasında tampon görevi görmektedir. Bu alanlar özellikle kentleşmenin yoğunlaştığı bölgelerde, kişilerin gün ışığından, temiz havadan ve doğal çevrenin sağladığı psikolojik rahatlama faydalanmalarına olanak sağladığı gibi, kent için gerekli olan rüzgâr koridorları ve hava akımı gibi boşluklar yaratmak açısından da büyük önem taşımaktadır (Kandemir, 2010).

Kentsel kamusal alanların tasarımı

Günümüz dünyasında küresel ekonominin oluşturduğu toplumsal yapılanmada kent sorunlarının çözümü ayrı bir önem kazanmıştır. Küreselleşmenin kentlerde yarattığı değişim sürecinde “kentli kimliği” de dönüşüme uğramaktadır. Kentsel alanlar konut ve iş alanlarının dışında, kentin kendine ayırdığı zaman dilimini değerlendireceği mekânsal düzenlemeleri içermektedir (Tatlıdil, 2009). Kentin yapısı, kültürü ve bu kültürle özdeşleşen insanların yaşadığı çevre ve kamusal alanlar, kentin kimliğini oluşturmaktadır. Kent kimliğini oluşturan ve kent kültürünü yansıtan kamusal alanların tasarımı çok boyutlu dinamiklere bağlıdır. Ancak, insan ve kamusal alan ilişkisini sorgulama esasına dayalı yaşam kalitesini artıran dinamiklerin dikkate alındığı tasarımlar temel yaklaşım olarak benimsenmelidir.

Kamusal alanlar, kolaylıkla ve bütünüyle algılanabilecek şekilde tasarlanmalı, mekân kullanıcısının kavrama, algılama, düşünme, yorumlama gibi zihinsel faaliyetlerini harekete geçirebilmelidirler. Toplumun gereksinimine göre işlevsel ve estetik açıdan tasarlanması gereken kamusal alanların psikolojik işlevleri de göz önüne alınmalıdır.

Ayrıca, kamusal alan tasarımı yapılırken tüm fiziki ve sosyal çevre şartları ile birlikte değerlendirilirken, kamusal alanın aşağıda verilen özelliklerinin de dikkate alınması gerekmektedir (URL-1, 2017).

•Ulaşılabilirlik anlamında ‘açık’ olması ya da kullanım ve anlam olarak ortak paylaşılabir mekân olması,

- Birbirine yabancı insanları bir araya getirmesi,
- Kalıcı olması,
- Toplumsal insan davranışlarına yön vermesi,

- Bireysel denetimin ötesinde bulunması,
- İçinde olunan çevreyi tanımlamada önemli rol oynaması,
- Macera kaynağı ve ortamı oluşturması,
- Özel ve bireysel mekânlarla olan ilişkileriyle algılanması,
- Kullanım açısından çeşitlilik göstermesi,
- Kolektif olarak oluşturulmuş olması.

Tanımlanabilirlik, kamusal alanların sahip olması gereken en önemli özelliklerden biridir. Mekânın tanımlanması, genellikle görsel algılara bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bu görsel algılar; yakınlık, devamlılık ve kapalılık algıları sonucu oluşmaktadır. Bir başka deyişle, mekânın insana yabancı ve düşman olmadığı, kontrol edilebilir olduğu hissi kişilerde güven yaratmaktadır. Kapalılık hissi ile mekân sınırlanmakta, yakınlık hissi ile de çevreyle ilişkilendirilmektedir. Devamlılık ise mekâna bütünlük kazandırma açısından önem taşımaktadır.

Böylelikle bireyler, içinde buldukları mekânı tanımlayabilmekte ve kendilerini o mekâna ait hissedebilmektedirler. Bireylerin buldukları yeri tanımlayabilmeleri; o mekâna yönelebilmeleri, kaybolma hissine kapılmadan dolaşabilmeleri, kendilerini güvende hissedebilmeleri açısından önemlidir.

Kentte yaşayan bireyler özelliklerine göre (yaşlılık, eğitim, işgücü niteliği, gelir vb.) sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçları için birçok hizmet talep ederler. Bu isteklerin karşılanabilirliği kentin gelişmişliğini gösteren ölçütlerden biridir. Gelişen ve gelişmiş kentler arasındaki kentsel gelişmişlik farklılığı, sadece sosyal ve ekonomik anlamda değil aynı zamanda insan-kamusal alan arasındaki ilişkinin dikkate alınarak tasarlandığı bir çevrenin var olup olmadığı anlamında değerlendirmeleri de yansıtmaktadır. Bu nedenle, kamusal alan yapılanmaları ileriye dönük olarak çağdaş kent kimliği ve kültürüne uygun planlanmalı ve düzenlenmelidir. Sosyolojik araştırmalar sosyal sınıf ve alt kültürlerin kentlerde kamusal alan düzenlemelerini etkilediğini ortaya koymuştur. Örneğin üst ve orta sosyal sınıf, kütüphane, kongre, tiyatro gibi etkinlikler için düzenleme talep ederken, alt sosyal sınıf eğlence, oyun, spor gibi alanları daha çok talep etmektedir. Bunun yanında, insanların yaşamlarında zorunlu zaman dilimi kapsamı içinde sadece iş ve konutla ilgili düzenlemelerle beraber serbest zamanlarında kentin ortak mekân ve kullanım alanlarındaki tasarımların (kent donatıları, kaldırımlar, oturma ögeleri, aydınlatma ögeleri, çöp kutuları, yön ve işaret levhaları gibi) kent toplumunun yaşam kalitesini artırması ve kentlerin yaşanabilir mekânlar haline gelmesi, kentte yaşayanların mutlu

olması bakımından son derece önemlidir.

Kamusal alanlarda, aidiyet duygusunun oluşması açısından insanların mekânla ilişkilenebilmeleri önem taşımaktadır. Bu açıdan mekânda ölçek büyük rol oynamaktadır. Kentte yer alan yüksek binaların, bireyler üzerinde yarattığı psikolojik baskıyı azaltmada bina ve yakın çevresindeki, bina ölçekleriyle uyumlu olması gereken, açık alanların önemli etkisi bulunmaktadır. Yapısal dengeyi kurmada büyük rol oynayan bu alanlar, hem insanlara güven sağlayacak kadar çevrelenmiş, hem de alanın açıklığını vurgulayacak derecede ferah olmalıdır.

Mekân içinde yönelme hissinin verilebilmesi de kamusal alanın sağladığı bir özellik olmalıdır. Bazı sosyal aktiviteleri gerçekleştirebilmek ya da sadece durup dinlenmek amacıyla kullanılan kamusal alanlar, kentin çeşitli bölgeleri arasında tampon görevi görmektedir. Bu alanlar özellikle kentleşmenin yoğunlaştığı bölgelerde, bireylerin gün ışığından, temiz havadan ve doğal çevrenin sağladığı psikolojik rahatlama faydalanmalarına olanak sağladığı gibi, kent için gerekli olan rüzgâr koridorları ve hava akımı gibi boşluklar yaratmak açısından da büyük önem taşımaktadır (Kandemir, 2010).

Sonuç

Günümüzde sanayileşme, artan göç, yoğun nüfus kentlerde birçok problemlerin doğmasına neden olmuş buna karşın refah seviyelerindeki yükselme ile bireylerin yaşam standartları artmıştır. Yetersiz altyapı, plansız yerleşimler, çarpık kentleşme oluşumlarından kaynaklanan problemler zaman içinde kronik hale dönüşmüş ve bireylerin yaşam kalitelerini olumsuz olarak etkilemiştir. Kentlilerin zaman içinde artan fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları için altyapı yatırımlarının yanı sıra trafik düzenlemeleri, rekreasyonel alan yapılanmaları ile kamusal alan düzenlemelerinin modern kent planlama ve tasarım anlayışına dayalı bilimsel yöntem esasından hareketle belirlenen kentsel peyzaj tasarım ilkelerine göre yapılması gerekmektedir.

Kentsel kamusal alanların, kaliteli ve sürdürülebilir bir yönetim yaklaşımıyla ve sağlıklı kent anlayışıyla, insan odaklı olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun için, bulunduğu çevrenin doğal ve kültürel peyzajına, tarihi dokusuna uyumlu şekilde planlanmış, doğal çevrenin korunmasını önceleyen, yönetim planının da yapıldığı, kentsel ve ulusal ekonomi yararı gözetilerek oluşturulmuş kamusal alanların; kent insanının rekreasyonel, kültürel, sosyal ve diğer amaçları için yararlandığı yerler olması sağlanmalıdır.

İnsanlar, kamusal alanlara kolayca erişme, kullanma ve eşit bir biçimde bunlardan yararlanma hakkına sahip olabilmelidirler. Bu alanların çağdaş ve ergonomik tasarım düşüncesiyle planlanması, herkes için (farklı yaş

gruplarındaki bireyler, farklı fiziksel yapıdaki insanlar, hamileler, engelliler, çocuklar, yerli ve yabancı turistler vb. çeşitlilikler) kullanılabilir olmasına katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

ARENDDT, H. (1970). *The Human Condition*, The University of Chicago Press, Chicago, Londra. 345 p.

BODUROĞLU, Ş. (2001). Kentsel Dış Mekânların Aydınlatılmasının Kentsel Tasarım İlkeleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÇELİKİYAY, H.S. (2017). Kamusal Alanların Mekânsal Organizasyonu, Editör: ÇELİKİYAY, H.S., Kent İmgelerinin Kamusal Alanı Tariflemesindeki Rolü, Bartın Üniversitesi Yayınları No:30, Fen Bilimleri Enstitüsü Yay. No:1, s.21.

GÜLEN, M. (2006). Stratejik planlama yaklaşımı çerçevesinde kentsel projeler-kamusal alan ilişkisi: Büyükdere aksı- Levent plazalar alanı örneği, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

KANDEMİR R.V. (2010). Kamusal Alan İçerisinde Mahalle Parkları ve bir Mahalle Parkı Tasarım Rehberi Düşüncesi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ÖMÜRİŞ, E., (2007). Bir kamusal alan örneği olarak Konak Meydanı'nın mekân kullanımı açısından incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

ÖZBEK, M., (2000). Risk Toplumu Olgusu - Deprem Riski Etkisi Altındaki Yerleşimlerde Kentsel Açık Alanların Bir Yöntem Olarak İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZBEK,, M. (2004). *Kamusal Alan*, Hil Yayın, İstanbul.

ÖZDIRLİK, B. (2000). Kentsel Açık Alan Mekânlar Ve Sistemler Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TATLIDİL, E. (2009). *Kent ve Kent Kimliği: İzmir Örneği*, Akademik Bakış, 9 (1), 319-336.

URL-1 (2017). <http://www.arkitera.com/yp408-davutpasa-ana-giris-kapisi-ve-yakin-cevresi-mimari-projeyarismasi.html?year=2017&alD=2753>, 20 Haziran 2017

Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi Yeni Yazım Kuralları

Aşağıdaki yazım kurallarına uymayan yazılar değerlendirmeye alınmayacaktır. Dergiye gönderilecek yazıların;

Sayfa Sayısı: Ekler ve Kaynakça dâhil **25** sayfayı geçmemesi gerekir.

Yazım kurallarına uygun olan bir Word dosyası ile makalenin kendisi ve ayrı bir Word dosyasında da unvan, isim, çalıştığı (akademik veya özel) kurum, e-posta adresi ve varsa dipnot içeren 2 dosya ekli olacak şekilde **iibfergi@bartin.edu.tr** ve **iibfergisibartin@gmail.com** elektronik posta adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Sayfa boyutları: Genişlik: 16,5 cm. ve Yükseklik: 24,2 cm. (Özel).

Sayfa yapısı kenar boşlukları:

Üst boşluk: 3,25 cm. Sol boşluk: 2 cm, Cilt payı:0

Alt boşluk: 2,5 cm. Sağ boşluk: 2 cm Cilt payı:0

Makale Adı: İlk harfler büyük diğerleri küçük Arial 13 punto bold

Yazar adı: İlk harfler büyük diğerleri küçük; Soyadlar: Tümü büyük harf, Arial 10 punto, bold

Yazarın çalıştığı (akademik veya özel) kurum: İlk harfler büyük, diğerleri küçük Arial 9,5 punto

E-posta adresi: Tüm harfler küçük Arial 9 punto

Makalenin bölümleri arasına sayfa boşluğu ve kesme boşluğu konulmayacak, sadece en sona (Kaynakça'dan da sonra), sayfa düzeninden (Kesmeler altındaki) "Sonraki Sayfa" kesme aralığı eklenecektir.

Sayfalara numara verilmeyecektir.

Özet, anahtar kelimeler, abstract ve keywords :90-120 kelime arasında olmalıdır. Yazı tipi: Arial,10 punto, italik. “Özet”, “Anahtar Kelimeler”, “Abstract” ve “Keywords” ara başlıkları: Bold.

Ana yazıdaki Yazı tipi: Arial,10 punto. Paragraf girintileri ve aralıkları:

Paragraf aralığı en az ve 12 nk. Önce: 0 ve Sonra 10 nk.

Hizalama: İki yana yasla. Ana hat düzeyi: Gövde metni.

Girintiler: Sağ ve Sol: 0, sadece ilk satır: 1 cm.

“Karşılıklı girintiler” ve “Aynı stildeki paragrafların arasına boşluk ekleme” kısımları işaretlenmeyecektir.

Dipnot Yazı Tipi: Arial, 9 punto

Tablo, şekil, grafik vb. adları: Arial 10 punto bold ve ana yazı paragraf girintileri ile yazılmalı, görüntüyü bozması durumunda sayfaya ortalı şekilde ayarlanmalıdır.

Tablo, şekil, grafik vb. altındaki kaynak: “Kaynak” başlığı bold, kaynak bilgisi normal, tümü: Arial 9 punto.

Tablolar ve şekiller A4 vb. sayfa formatına göre değil, dergimiz sayfa boyutlarına göre hazırlanacak, gerekirse en az 8 punto olacak şekilde yazı tipi boyutu küçültülecektir.

Resim formatındaki şekiller okuma güçlüğü doğurmayacak kadar yüksek, dosyanın boyutunu 2 MB’tan daha fazla arttırmayacak kadar düşük çözünürlükte (veya dpi değerinde) olmalıdır.

Makaleler, burada belirtilmeyen özel bir durumu yoksa, şu bölümleri içermelidir:

► **Başlık sayfası:** Yazar/ların ünvanları, tam adları ve çalıştıkları kurumlar, iletişim bilgileri, makale üst başlığı. 90-120 kelime arası Türkçe özet ve 3-5 arası anahtar kelime. 90-120 kelime arası İngilizce özet ve 3-5 kelime arası anahtar kelime.

- Ana makale metni
- Kaynaklar
- Ekler, tablolar, şekiller

Atıflar: APA 6 usulü kaynak göstermenin benimsendiği dergimizde atıflar metinde parantez içerisinde yazar soyadı, yayın yılı ve (:) işaretinden sonra sayfa numarası verilmelidir. Örneğin: (Taşdelen, 2001: 42) şeklinde verilmelidir. Atıflarda noktalama işaretlerine ve alfabetik sıraya dikkat edilmelidir. Eğer atıfta bulunulacak kaynak birden daha fazla yazarlı ise birinci yazarın soyadı ve diğerlerini ise diğerleri anlamına gelen “ve diğ.” şeklinde verilmelidir. Örnek: (Altunışık ve diğ., 2001). Ancak, söz konusu kaynak kaynakça bölümünde tüm yazarların isimleri verilerek yazılmalıdır.

Metnin içinde atıfta bulunulan kaynaklar, makalenin sonunda **KAYNAKÇA** başlığı altında toplanır. Kaynakçadaki kaynaklar, yazarın (ya da derleyeninin) soyadı, çok yazarlıysa ilk yazarın soyadı, kaynak bir kuruma (örneğin, Merkez Bankası) ya da süreli yayına aitse (örneğin, Business Week), kurum ya da süreli yayının adının baş harfi dikkate alınarak alfabetik sıraya göre düzenlenir. Bir yazarın ya da yazar grubunun birden fazla yayınına atıfta bulunulmuşsa, bu kaynaklar yayım tarihi temel alınarak sırayla verilir (yayım yılı önce olan önce verilir). Bu kaynaklar aynı yılda yayımlanmışsa, yayın yılının yanına a, b, c gibi harfler konarak sıralanır.

Kaynakça'da kitap veya dergi isimleri ya italik veya normal olarak ilk harfler büyük olarak yazılır.

Yazım Biçimleri:

Kitaplar için:

Tek Yazarlı Kitaplar

ATAÖV, Türkkaya (1989), Bilimsel Araştırma El Kitabı, 2. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara.

İki Yazarlı Kitaplar

TUNA, Orhan ve Nevzat Yalçıntaş (1976), Sosyal Siyaset, Filiz Kitabevi, İstanbul.

İkiden Fazla Yazarlı Kitaplar

ALTUNIŞIK, R., R. Coşkun, S. Bayraktaroğlu ve E. Yıldırım (2002), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Sakarya Kitabevi, Adapazarı.

Şayet kitap bir çeviri ise o takdirde şu şekilde yazılabilir:

DURKHEIM, Emile (1985), Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları, Çev., Celal Baki Akal, Bilim-Felsefe-Sanat Yayınları, İstanbul.

Eğer kitap editörler tarafından hazırlanmışsa (derlenmişse) ve kitabın içinden bir bölüme referansta bulunuluyorsa:

DEMİRKOL, Şehnaz (2002), Değişim Mühendisliği, Editörler: COŞKUN, R., ve R. Altunışık, Stratejik Boyutuyla Modern Yönetim Yaklaşımları , Beta, s. 163 (ya da ss. 163-176)

Yazar Adı Olmayan Kitaplar

Kurumlar tarafından hazırlanan rapor veya eserler yazarsız olabilmektedir. Bu durumda; varsa kurum adı, yoksa doğrudan kaynakça yazımına başlanır.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (1984), Türkiye'de Sanayileşme Sorunları , DPT Yayınları-102, Ankara. veya Encyclopedia Britannica, Turkey, Vol. 22, s.125-140. SARÇ, Ömer Celal, (1973), "Milli Gelir", İktisat Ansiklopedisi , Cilt 2, Ak Yayınları, İstanbul.

Sürelî Yayınlar (Özellikle bilimsel dergilerdeki makaleler)

AHISKA, Yalçın (1990), Ticaret Bankalarının İşlevleri, Banka ve Ekonomik Yorumlar , Yıl 27, Sayı 12, Aralık, ss.37-44.

NEILSON, G., P.A. Pasternack ve D. Mendes, (2000), The Four Faces of Organizational DNAs, Management, Vol. 45, No. 3, ss.45-53.

Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi Yayın İlkeleri

Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, yılda iki defa yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergimiz 06.04.2015 tarihinden itibaren EBSCO Host'ta taranmaktadır.

Amaç, içerik ve Yazım Dili

Dergide genel anlamda sosyal bilimler, özelde işletme, iktisat ve yönetim bilimleri alanında, özgün araştırmaya dayanan makaleler başta olmak üzere, rapor, derleme ve benzeri bilimsel nitelikteki yazılar, konferans notları, örnek olay, kitap tanıtımı, ilginç olgu bildirimleri, editöre mektuplar, toplantı, haber ve duyuru vb. makale dışı yazılara da yer verilir. Dergi; iktisat, işletme, kamu yönetimi, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, maliye ve yönetim bilişim sistemleri bilim alanlarından ve konuları, bu alanlarla ilgili olmak kaydıyla; felsefe, psikoloji, sosyoloji, hukuk, iletişim başta olmak üzere çeşitli disiplinlerden yazılara açıktır. Yazarlar, yayın kurulunun belirlediği yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmış, Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerindeki çalışmalarını dergiye katkıda bulunabilirler. Dergi, Yayın Kurulu'nun karar ve uygulamasıyla, aynı zamanda elektronik ortamda da yayımlanabilir.

Yazıların Değerlendirilmesi

Yayımlanan makalelerin her türlü ortamdaki yayın hakları Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisine aittir. Değerlendirme için makale gönderen yazarlar bu kuralı peşinen kabul etmiş sayılır. Makaleler, aşağıda "Yazım Kuralları" başlığı altında

belirtilmiş şartlara uygun şekilde ve adetteki nüshalar halinde gönderilmelidir.

Yayımlanmak üzere gönderilen bir makale, daha önce başka bir yerde yayımlanmamış olmalıdır. Dergiye gönderilen çalışmaların öncelikle Dergi Editörlüğü tarafından dergi yayın ilkelerine uygunluğu değerlendirilir. Bu aşamaya ilişkin değerlendirme sonuçları yazarlara çalışmanın dergi editörlüğünün eline geçmesini izleyen süreç içerisinde bildirilir. Dergiye gönderilen ve editör tarafından hakemlere gönderilmeye değer bulunan makale türündeki yazılar, ilgili alanda uzmanlaşmış en az iki hakeme gönderilir. Bu süreçte hakem ve yazar kimlikleri gizli tutulur. Dergi editörlüğü hakemlerden gelen bilgiler doğrultusunda son değerlendirmeyi yapar ve hakem raporlarını yazarlara gönderir. Son değerlendirme aşamasında düzeltme isteminde bulunan çalışmalar için değerlendirme süreci yeniden başlar.

Editör, hakemlerden gelen nihai raporları dikkate alarak, son değerlendirmeyi yapar. Dergiye gönderilen bir çalışmanın yayımlanması, hakem değerlendirme sonuçları ve dergi editörlüğünün görüşleri doğrultusunda gerçekleşir. Hakemler açısından yayımlanabilir aşamasına gelen tüm yazılar için son değerlendirme, Yayın Kurulu tarafından yapılır. “Yayımlanabilir” kararı verildikten sonra yazı yayım sırasına alınır ve nihai aşama yazar(lar)a bildirilir. Yazısı yayım sırasına alındığı bilgisini alan yazar(lar)ın, Telif Formu'nu doldurup Dergi Editörlüğü'ne ulaştırması gereklidir. Aksi durumda ilgili yazı yayımlanamaz. (Telif Formu, yazısını yayımlamak isteyen yazarların talebi doğrultusunda e-posta yoluyla gönderilecektir). Değerlendirme süreci için hedeflenen toplam süre 45 gündür. Yayımlanan her sayının hakem kurulu o sayı içerisinde yer almaktadır.

Değerlendirme Kriterleri

- a) Çalışmanın ilgili bilim alanına özgün katkısı, çalışmada bu katkının ne ölçüde ifade edildiği ve gerekçelendirildiği

b) Sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu, nasıl gerekçelendirildiği, çalışmanın bu amaç doğrultusunda bir bütünlük oluşturup oluşturmadığı

c) Çalışmanın kuramsal çerçevesinin bilimsel çalışma sistematığına uygunluğu, çalışmanın amaçlarına ne derecede odaklandığı, temel kavram, değişken, süreç ve nedensel ilişkilerin ne ölçüde açıklandığı, çalışmanın temel varsayımlarını, varsa hipotezlerini ne ölçüde desteklediği

d) Çalışmanın varsayımlarının, varsa hipotezlerinin ne şekilde ortaya konduğu, açık bir şekilde ifade edilip edilmedikleri, çalışmanın amaçlarına uygunlukları, yeterince ve güçlü argümanlarla desteklenip desteklenmedikleri

e) Çalışmanın ilgili literatürden yararlanma, konu ile ilgili birincil kaynaklar olarak tanımlanabilecek kaynakları uygun ve yerinde kullanma derecesi, gerekli tartışmaları yeterince içerip, içermediği

f) Çalışmanın temel varsayım/hipotezlerinin desteklenmesi amacıyla herhangi bir araştırma gerçekleştiriliyorsa bu araştırmanın yeterince açıklanıp, açıklanmadığı, kullanılan metodolojinin amaçları, temel varsayım ve varsa hipotezlerinin sınanması açısından uygunluğu

g) Çalışma bulgularının yeterince açıklanıp açıklanmadığı, elde edilen bulguların ve yansımalarının ne ölçüde tartışıldığı, çalışmanın temel kısıtlarına ne ölçüde değinildiği, çalışma sonucunda bilimsel/uygulamaya yönelik çıkarımlarda bulunup bulunulmadığı

h) Çalışmanın bilimsel çalışma sistematığına uygun bir sistematik ile hazırlanıp hazırlanmadığı

- i) Çalışmanın özetinin yeterliliği, amaç, temel varsayım, yöntem, bulgu, sonuç vb. öğeleri ne ölçüde içerdiği, çalışmanın bütünü hakkında yeterince bilgi verip vermediği, kullanılan dilin açıklığı
- j) Çalışmanın bilimsel yazım kurallarına uygunluğu
- k) Yazının başlığı ile içeriğinin tutarlılığı
- l) Yazıda kullanılan dilin anlaşılabilirliği, yazım kurallarına uygunluğu
- m) Kullanılan tablo ve şekillerin anlaşılabilirliği, çalışmanın amaçları açısından uygunluğu

Dergide, kitap tanıtım ve eleştirileri, yayın duyuru ve özetleri, önceden yazılmış bir makaleye getirilen ekler, eleştiri ve yorumlar, yanıtlar ve yanıtla yanıtlar da yer alabilir. Ayrıca konferans, kongre gibi toplantılar ve diğer bilimsel etkinlikler hakkında haberlerin yanı sıra, örnek olay incelemeleri ve raporlar da yayımlanabilir. Bu tür yazıların dergide yayımlanması ile ilgili karar, editörün önerisi ile Yayın Kurulu tarafından verilir. Dergiye gönderilen tüm yazılar önce editör tarafından ön değerlendirmeye alınır. Dergi kapsamında yer alması öngörülmüş konular ile doğrudan ilişkili olmayan ya da bilimsel bir yazı formatına içerik ve şekil şartları açısından uymayan yazılar, editör veya Yayın Kurulu tarafından hakemlik süreci başlatılmadan geri çevrilebilir veya yazılarla ilgili değişiklik önerileri yapılabilir.

Dergi Yayın Kurulu, peşinen; TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun *"Bir çalışmanın hazırlanma ve yayımlanma aşamasında etiğe aykırı kabul edilecek"* aşağıdaki davranış tanımlarını aynen benimsemiştir. Bu tanımlara uyan davranışları reddeder, bu özelliklere sahip yazı ve çalışmaları yayımlamayı kabul etmez.

- Uydurma (Fabrication): Araştırmada bulunmayan verileri üretmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak,

- Çarpıtma (Falsification): Değişik sonuç verebilecek şekilde araştırma materyalleri, cihazlar, işlemler ve araştırma kayıtlarında değişiklik yapmak veya sonuçlarını değiştirmek,

- Aşırma (intihal) (Plagiarism): Başkalarının fikirlerini, metotlarını, verilerini, yazılarını ve şekillerini sahiplerine atıf yapmadan kullanmak,

- Duplikasyon (Duplication): Aynı araştırma sonuçlarını, birden fazla dergiye yayım için göndermek veya yayımlamak,

- Dilimleme (Least Publishable Units): Bir araştırmancının sonuçlarını, araştırmancının bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak çok sayıda yayım yapmak,

- Desteklenerek yürütülen çalışmaların sonuçlarını içeren sunum ve yayınlarda destek veren kurum veya kuruluş desteğini belirtmemek,

- Araştırma ve makalede ortak araştırmacı ve yazarların yazılı görüş birliği olmadan, araştırmada ve makalede aktif katkısı bulunanların isimlerini çıkartmak veya yazarlıkla bağdaşmayacak katkı nedeniyle yeni yazar(lar) eklemek veya yazar sıralamasını değiştirmek.

Dergideki yazılar resmi değildir, makale sahibinin adıyla yayımlanır ve sahibinin düşüncelerini yansıtır. Fakültenin düşüncelerini yansıtmaz. İncelemede, imkân haricinde gözden kaçmış şekilde yukarıdaki özelliklere uyan (yani yayım etiğine uymayan) çalışmalar dergide yer alırsa, bundan da çalışmanın sahibi sorumludur.

Dergide yer alan yazılardan kaynak gösterilerek aktarma ve alıntı yapılabilir. Yazının içeriğinde olabilecek çarpıtmalardan alıntı yapan ve yayımlayan kişi ya da kuruluşlar yasalar karşısında sorumludur. Yayın Kurulu, yazıda gerekli gördüğü sözcükleri değiştirebilir.

Dergide yayımlanan yazılar için herhangi bir ücret (telif) ödenmez. Dergiye gönderilen yazılar yayımlansın ya da yayımlanmasın geri gönderilmez. Yayımlanan makale ve çalışmaların telif hakkı Dergi'ye, hukuki ve bilimsel sorumlulukları yazarlarına aittir.

P – ISSN: 1309-954X
E – ISSN: 2148-2497
Yıl/Year: 2018
Cilt/Volume: 9
Sayı/Issue: 17

iibf.bartın.edu.tr